

I.

Beretning

om

den østgrønlandske Expedition

1891—92

af

C. Ryder.

30/9 91. C. Ryder
Det. Hoffensberg, sk. E.

Stationen ved Hekla Havn.

Expeditionens Forhistorie.

De danske Undersøgelser paa Vestkysten af Grønland under «Commissionen for Ledelsen af de geologiske og geografiske Undersøgelser i Grønland», havde efterhaanden udstrakt sig til at omfatte hele Vestkysten fra Cap Farvel op til $74\frac{1}{2}^{\circ}$ N.Br., naar et Par mindre Strækninger undtages. Østkysten var derimod kun undersøgt op til Angmagsalik-Distriktet paa c. 66° Br., hvor Capitain Holms Konebaads-Expedition overvintrede i 1884—85. Fra 66° til omtrent 70° Br. var Kysten fuldstændig ubekjendt.

Mellem 70° og 73° , fra Scoresby Sund til Mundingen af Franz Joseph Fjord, havde Yderkysten været besøgt og tildeels kaartlagt af William Scoresby i 1822; men, da han, som Fører af et Hvalfangerskib, imidlertid kun kunde foretage den Slags Undersøgelser, naar de ikke kom i Strid med hans Hovedformaal, Hvalfangsten, indskrænkede hans Ophold sig her til omtrent en Maaned, i hvilken Tid han kun var i Land nogle Timer. Der kunde saaledes for denne Stræknings Vedkommende selvfølgelig ikke være Tale om, at den var undersøgt, og navnlig gjaldt dette de indre Partier og Forgreninger af de derværende dybe Fjorde: Scoresby Sund, Halls Inlet, Davy Sund o. s. v.

Fra Franz Joseph Fjord og Nord efter til omtrent 77° N.Br. var Kysten i Hovedsagen bleven kaartlagt og undersøgt af den 2den tyske Nordpolsexpedition i 1869—70, og denne Del af Kysten maatte siges at være forholdsvis grundig kjendt, endskjøndt ogsaa her de inderste Grene af Fjordene ikke bleve besøgte.

Det var altsaa Strækningen mellem 66° og 73°, der endnu laa fuldstændig uberørt af videnskabelige Expeditioner. Der var al Udsigt til, at Undersøgelsen af denne Strækning vilde give særdeles interessante Resultater om geografiske, naturhistoriske og klimatologiske Forhold i de paagældende Egne, og i Erkjendelsen af det Ønskelige i, at denne Undersøgelse blev foretaget fra Danmark, fremkom Commissionen for Grønlands Undersøgelse i Aarene 1880—81 med Forslag til Udsendelsen af tvende Expeditioner, en Konebaads-Expedition, der fra Cap Farvel skulde arbejde sig mod Nord til 66° N.Br. og en Skibsexpedition, som skulde undersøge den nordenfor liggende Strækning.

Efter at Commissionens Forslag fremkom, blev den ene af disse Expeditioner, Konebaads-Expeditionen, i Aarene 1883—85 lykkeligt ført til Ende under Capitain Holms Ledelse og hjembragte store Resultater. Derimod lykkedes det ikke den Gang at faa Midler til at udsende Skibsexpeditionen.

Da Interessen for grønlandske Undersøgelser efter Dr. F. Nansens Hjemkomst fra Skitouren over Indlandsisen i 1888 var blevet betydelig vækket ogsaa her i Danmark, antog jeg Øjeblikket kommet til igjen at prøve paa at faa en dansk Expedition i Gang til Grønlands Østkyst.

I Vinteren 1889—90 indgav jeg derfor til Marineministeriet et «Forslag og Plan til en Undersøgelse af Grønlands Østkyst fra 66° til 73° N.Br.». Planen støttede sig i Hovedsagen til det af Commandeur Normann i 1880 fremsatte Forslag, som blev indgivet til Commissionen for Grønlands Undersøgelse, («Meddelelser om Grønland» 6te Hefte. «Forslag til en fra Søsiden foretagen Undersøgelse af Grønlands Østkyst») ligesom jeg under Udarbejdelsen modtog en væsentlig Hjælp fra Commandeur Normann og Capitain Holm, hvilke to Mænd herhjemme repræsenterer den fyldigste Kjendskab til Forholdene paa Østkysten af Grønland.

Grundlaget for Planen var i korte Træk følgende: Medens

det maatte ansees for at være vanskeligt at komme ind til den grønlandske Kyst mellem 66° og 70°, havde man Erfaring for, at det for et stærkt Trædampskib næppe vilde frembyde synderlige Vanskeligheder at naa denne Kyst et eller andet Sted Nord for 70° Br., især i Eftersommermaanederne. Ligeledes kunde man, efter de Oplysninger, der forelaa fra Capitain Holms Expedition angaaende Isforholdene ved Angmagsalik i September Maaned, gaa ud fra, at Besejlingen af dette Sted i den nævnte Maaned let kunde udføres, idet der paa den Tid af Aaret som Regel var helt isfrit eller ialtfald kun et meget smalt Isbælte udfor Kysten.

Endvidere var det sandsynligt, at skjøndt Kysten mellem Scoresby Sund og Angmagsalik kunde frembyde saadanne Ishindringer, at den ikke lod sig undersøge fra et Skib, vilde der dog umiddelbart under Landet være saa meget aabent Vand, at man kunde komme frem med Baade.

Planen var derfor følgende:

En Expedition bestaaende af 9 Mand, med 3 Baade, Hus til Overvintring og Proviant til 2 Aar m. m. skulde landsættes af en Damper, saasart Isforholdene tillode det: i Juni eller Juli 1891 ved Cap Stewart i Scoresby Sund paa omtrent 70½° Br., hvor Huset skulde rejses, og Forraadene bringes i Sikkerhed. Saafremt Tiden tillod det, skulde der om Sommeren gjøres saa udstrakte Undersøgelser som Forholdene vilde tillade det, mellem Franz Joseph Fjord og Scoresby Sund, særlig i de indre Farvande.

I Begyndelsen af September skulde Skibet gaa hjem efterladende Expeditionen paa Overvintringsstedet. Under Overvintringen skulde der anstilles udførlige meteorologiske og magnetiske Observationer og lignende, om Foraaret gjøres Slædetoure, og Opholdet i det Hele udnyttes saa godt som muligt.

Naar Isforholdene i 1892 tillod det, skulde Expeditionen i Baade gaa fra Scoresby Sund Syd efter langs Kysten til

Angmagsalik, hvortil man ventede at kunne naa i Midten af September. Skibet skulde, efter at have endt sin Fangsttour, i Slutningen af Juli gaa til Cap Stewart og afhente de der af Expeditionen efterladte Beretninger og Samlinger. Derpaa skulde Skibet gaa til Angmagsalik for at afvente Expeditionens Ankomst. Det var bestemt, at Skibet saa vidt muligt ikke maatte udsætte sig for at overvintre ved Angmagsalik, men at det, hvis Forholdene gjorde det nødvendigt, skulde gaa hjem, selvfølgelig saa sent som muligt, selv om Expeditionen ikke havde naaet Angmagsalik. I saa Tilfælde skulde der oplooses en Del Proviant, og hvis Expeditionen saa senere kom til Angmagsalik, skulde den overvintre der, for i Sommeren 1893 at gaa videre langs Kysten Syd paa til de danske Cølonier paa Vestkysten.

Dette Forslag blev af Marineministeriet sendt videre til Commissionen for Grønlands geografiske og geologiske Undersøgelser for at denne kunde udtale sig derom. Efterat Commissionen derpaa havde anbefalet Forslaget, særlig i den Form, at der til Expeditionen lejedes et norsk Sælfangerskib, blev der af Hs. Excell. Marineministeren paa Finantslovforslaget optaget Forslag til en Bevilling til Expeditionen paa 180,000 Kr. fordelte paa tre Finantsaar.

Denne Sum blev i 1890 bevilget af Rigsdagen og Expeditionens Virkeliggjørelse var saaledes sikkert.

Der blev i Løbet af Sommeren 1890 truffet forskjellige Forberedelser til Expeditionen, Anskaffelser af Materiel, Skind til Dragter o. s. v. Da man imidlertid efter Fangstskibenes Hjemkomst om Efteraaret skulde leje et norsk Fangstfartøj, viste der sig forskellige Vanskeligheder herved. Kun faa Rederier vare i det Hele taget tilbøjelige til at udleje deres Skibe til Expeditionen, og de Summer, de forlangte derfor, vare adskilligt højere end de, der vare regnede med i Forslaget til Expeditionen, hvilke sidste hidrørte fra de Opgivelser, der vare givne af Rederierne i 1889.

Efter flere Forhandlinger blev der endelig sluttet Contract

med Consul N. Bugge i Tønsberg om at leje Sælfangerdamperen «Hekla», ført af Capitain R. Knudsen, til Expeditionen. Det blev imidlertid herved nødvendigt at søge Bevillingen til Expeditionen forøget fra 180,000 til 220,000 Kr.

«Hekla» er bygget til Sælfangst i 1872; det hørte saaledes til den ældre Type af Sælfangerdampere og havde en temmelig gammeldags Højtryksmaskine af 45 Hestes Kraft (nom.). Skibets Længde var 140 Fod, Brede 30 Fod, og med fuld Last havde det et Dybgaende af c. 17 Fod. Drægtigheden var 357 Tons Brutto, 240 Tons Netto.

Det kunde paa almindelige Fangsttoure tage c. 200 Tons Kul ombord regnet til 1800 norske Tønder. Med fuld Kraft brugte det 10 norske Tønder i Vagten og skulde dermed kunne løbe 5—6 Mils Fart; det viste sig imidlertid paa Touren undertiden vanskeligt at opnaa denne Fart uden Hjælp af Sejlene. Skibet var barkrigget, havde Reserveskrue og Reserveror ombord og var forøvrigt apteret som de fleste andre Sælfangere.

Paa Fangsttourene havde det i Reglen en Besætning af c. 40 Mænd, men da man paa Expeditionen jo ikke skulde drive Fangst og saaledes ikke havde Brug for den store Besætning, blev den sat til 20 Mand.

Expeditionen kom til at bestaa af følgende Medlemmer:

Pr. Lieutenant i Marinen Carl Ryder, født i Kjøbenhavn 1858.

— Helge Vedel, født i Kjøbenhavn 1863.

Cand. phil. Edvard Bay, født i Jylland 1867.

Underkanoner E. Ancker, født i Kjøbenhavn 1865.

Tolk Johan Petersen, født i Syd-Grønland 1867.

Grønlander Otto Andersen, født ved Christianshaab 1863.

Skibstømrer Christoffer Threms, født i Dragør 1859.

Fangstmand Arnoldus Allan, født i Hammersfest 1848.

— Gunner Eriksen, født i Tromsø 1851.

Endvidere skulde de to efternævnte Naturforskere, henholdsvis som Botaniker og som Entomolog, deltage i Touren med Skibet og vende hjem med dette i Efteraaret 1891:

Cand. phil. N. Hartz, født i Randers 1867.

— H. Deichmann, født i Faaborg 1871.

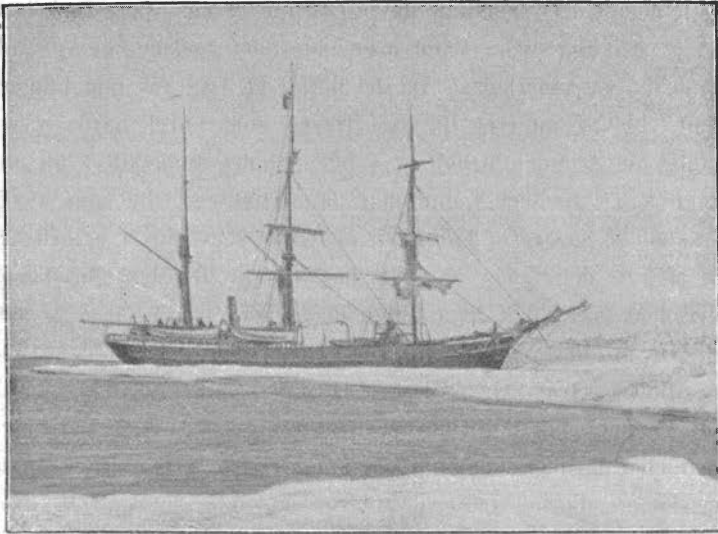
For Expeditionens Hovedformaal blev der givet mig følgende Instrux:

«Expeditionens Hovedformaal er en Fortsættelse af de Opmaalinger og Undersøgelser, som udførtes af Capitain G. Holm i Aarene 1883—85 fra Cap Farvel indtil 66° N.Br., i det Omfang og paa den Maade, som er fremsat i den hermed følgende, til Marineministeriet i 1890 indsendte «Plan til en Undersøgelse af Grønlands Østkyst fra 66° til 73° N.Br.».

Fra denne Plan kan der selvfølgelig gjøres Afvigelser, som de stedlige Forhold, Is og øvrige Omstændigheder maatte gjøre tilraadelige, ligesom der ogsaa strax ved Ankomsten til Grønland kan forsøges landsat et Proviantdepot paa 68° — 69° Br.

I Henhold hertil vil Expeditionen, efter i Sommeren 1891 at være landsat af Fangstskibet «Hekla» tilligemed det medbragte Materiel, bestaaende af Baade, Proviant, Hus, Instrumenter m. m., have at undersøge Strækningen fra 70° til 73° N.Br. i saa stor en Udstrækning som muligt, dels ved egne Midler, dels med Bistand af Skibet og den medbragte Dampbarkas. I Vinteren 1891—92 fortsættes Undersøgelserne med Vinterkvarteret som Udgangspunkt, og i Sommeren 1892 undersøges derefter den hidtil saa godt som ubekjendte Kyst fra 70° — 66° N.Br.

Skulde der da, efter Ankomsten til Angmagalik, ikke kunne tilvejebringes Forbindelse med Skibet, der skal afhente Expeditionen i Eftersommeren 1892, saa at den bliver nødsaget til at overvintre sammesteds, maa Expeditionen søge at naa ned til Julianehaabs Distrikt i den paafølgende Sommer, for derfra at vende hjem med et af den Kgl. Grønlandske Handels Skibe.»

Udrejsen.

Den 27de Maj 1891 ankom «Hekla» fra Tønsberg til Kjøbenhavn og lagde ind ved Grønlandsk Handels Plads for at overtage Expeditionens Materiel. Som sædvanligt ved den Slags Expeditioner blev Skibet saa fuldpakket, at hver eneste Krog og Rum ombord blev benyttet, og til meget af Godset blev der ikke Plads i Lasten, saa at det maatte staves bort paa Dækket. Efterhaanden som vi imidlertid paa Touren brugte Kul, blev der mere Plads om Læ, saa at Dækket igjen kunde blive nogenlunde ryddeligt.

Søndag den 7de Juni om Morgenen gik Expeditionen ombord i Skibet og kort efter kastedes der los, og vi forlod Kjøbenhavn. Deviationen blev undersøgt paa Yderrheden, hvorefter Hekla stod Sundet ud. Den følgende Formiddag passeredes Skagen og den 9de om Middagen Lindesnæs.

I Nordsøen fik vi frisk nordlig Vind med svær Sø, og da Hekla krængede endel over til Bagbord og blev liggende tem-

melig længe i Overhalingerne paa Grund af sin svære Dækslast, saa at den tog endel Vand over, blev det nødvendigt at stuve denne noget anderledes. Da det derfor en Dag var noget løjere Vind, blev Tømmeret til vore Huse, som hidtil havde været stablet op temmeligt højt paa begge Sider midtskibs, nu anbragt agter mellem Lønningen og Hyttetaget, ligesom ogsaa forskellige Sager fra Forenden af Skibet blev stuvet agterligere for at lette dette, der laa noget paa Næsen. Det lykkedes ogsaa derved at faa Skibet til at ligge mageligere paa Søen.

De nordlige Vinde holdt sig i flere Dage. Da vi den 13de om Middagen var SØ. for Fair Isle ($59^{\circ} 6' \text{N.Br.}$ og $0^{\circ} 8' \text{V.Lgd.}$) blev Vandet, som hidtil havde været rent blaat, pludseligt blegblaat eller mælket, som om det kunde være leret. Efter nogle faa Timers Forløb tabte den blegblaa Farve sig og gik over til grønt. Diatoméer havde rimeligvis ikke nogen Skyld i denne Farveforandring, som tiltrods for den temmelig store Afstand fra Land vel nærmest maa søges i, at stærk Strøm har ført plumret Vand ud fra Farvandene mellem Orkney- og Shetlands Øerne.

Tiden blev ombord benyttet til at ordne forskellige Sager, til at instruere Expeditionens Deltagere i Anstillelsen af de meteorologiske Observationer som, nærmest for at give den fornødne Øvelse, allerede bleve paabegyndte, efter at vi havde passeret Lindesnæs. De bleve anstillede hver Time hele Døgnet igjennem og omfattede Barometerstand, Luftens Temperatur, Vindens Retning og Styrke, Vejrliget samt Havvandets Farve, Temperatur og Vægtfylde. Senere blev der endvidere to Gange i Døgnet taget Prøver af Overfladevandet til nærmere Undersøgelse efter Hjemkomsten.

Vi gik Øst om Shetlands Øerne og var den 18de om Middagen paa $65^{\circ} 47' \text{N.Br.}$ og $6^{\circ} 23' \text{V.Lgd.}$ Dels for at prøve vore Loddeapparater dels til Øvelse toge vi her en Temperatur-Serie paa indtil 1000 Fv. Vi fandt ved denne, at Temperaturen fra mellem 500 og 600 Fv. og nedefter var under Nul, medens

den opefter steg til 6°,¹⁾ Vi vare nu komne paa det Felt, hvor der i senere Aar af Normændene drives Fangst paa Døglingen eller Næbhvalen, eller som de engelske Hvalfangere og efter dem Normændene kalde den «Bottlenosen».

Fangsten paa disse Dyr er forholdsvis ny, men har udviklet sig stærkt i den Tid, den har fundet Sted. Den begyndte i det Større i 1883. Før den Tid har Døglingen af og til været fanget af Sælfangerne, men det er først, efter at der er begyndt at blive for faa Sæler og for mange Sælfangere, at Fangsten paa Bottlenosen er blevet drevet med Kraft. En engelsk Hvalfanger tog i 1881 c. 200 Stk. i Nærheden af Langenæs paa Island. Fangsten blev derefter paabegyndt fra Norge og drives nu udelukkende af Normænd. I Begyndelsen var det kun Sejlskibe, men senere mødte man ogsaa med Dampere. Sejlskibene ere i Reglen Jagter og Skonnerter, men ogsaa Brigger paa en Størrelse fra 40—100 Tons og med en Besætning fra 14 Mand og opefter. Hvalerne skydes med Harpuner enten fra Skibets Baade eller fra selve Skibet. De fortøjes derefter med Kjæder og Toug til Skibet, indtil Flensningen kan foregaa. Skibene gaa ud i Midten af Maj og blive ude til ind i Juli. I 1891 deltog 20 nye Fartøjer i Fangsten.

De mindre Skibe kunne have 40—100 Stk. Hvaler. Det største Antal, der er fanget af et norsk Skib, er 150 Stk.

Der dræbes gennemsnitlig c. 1500 Stk. aarlig, i 1890 c. 3000. Som Regel skal der 11 Hvaler, eller som Fangstmændene kalde dem «Fiske», til at give 10 Tons Tran. Den største Længde, disse Hvaler opnaa, skal være 30 Fod. Værdien af en «Fisk» var i 1890 c. 300—400 Kr., medens den tidligere har været 1200—1300 Kr. Trannen stod tidligere i 70 £ pr. Ton, men paa Grund af Overproduktion faldt Prisen i 1887 til 17 £, men den skal nu være i Stigning igjen. Trannen benyttes meget til Fremstilling af Maskinolie til særlig fine

¹⁾ Saavel her som i det Følgende benyttes altid Celsius Skala.

Maskiner og har, da den i Reglen bliver kogt i raadden Tilstand, en ubehagelig Lugt.

Dyrene komme om Foraaret i Flokke paa 4—8 Stk. og søge Nord efter, for i Begyndelsen af Juli igjen at trække SV. paa. Der fanges i Almindelighed flere Hunner end Hanner. De sidstnævnte ere større end Hunnerne og træffes almindeligvis nordligere end disse. I det Hele taget skal «Fisken» være større, jo nordligere den fanges.

Stedet og Tiden, hvor Døglingen yngler, er ubekjendt, men Captain Knudsen har flere Gange i Maj iagttaget Parringen, som skulde foregaa paa den Maade, at Hunnen lægger sig paa Ryggen i Vandskorpen med Hovedet skraat nedefter. Hannen svømmer da ovenpaa, og de gaa nu samlede ned for nogen Tid efter atter at komme op. Samtidig med, at halvvoxne Unger ere sete, er der taget Fostre ud af drægtige Hunner. Døglingen findes over hele Nordhavet, men dog næppe Nord for 75° Br. eller Øst for Nordkap i Norge. Den forekommer langs Norges Kyst og er seet udfor Lofoten og udfor Stat i September. Hovedfeltet for Fangsten ligger imidlertid Øst eller NØ. for Island mellem 66° og 68° N.Br. og 8° og 11° V. Lgd., desuden fanges der aarlig nogle Stykker ved Jan Mayen, Nord og Øst for Færøerne og i Danmark Strædet.¹⁾

Angaaende disse Hvalers Maade at svømme havde vi senere paa Touren Lejlighed til at observere, at de i Reglen gaa ved Siden af hinanden som Soldater i Geled. De kom op nøjagtig paa samme Tid og gik ligeledes ned samtidig. De blæste 6—8 Gange med et Mellemrum af 10 Sekunder, gik saa ned med et større Spring og bleve borte i 10 Minutter, derefter kom de igjen op, blæste 6—8 Gange med 10 Sekunders Mellemrum, og derefter vare de igjen nede i 10 Minutter o. s. v. Captain Knudsen mener, at de kunne være nede i 15—20 Minutter.

¹⁾ Det ovenfor meddelte støtter sig til Oplysninger fra Capt. Knudsen.

I Løbet af Aftenen den 18de saae vi flere Fartøjer og stoppede lidt før Midnat ved Skonnerten «Haabet» af Tønsberg tilhørende Sven Foyen. Sceneriet var ganske malerisk. En arktisk, graa, ulden, blytung Sommernatshimmel hvævede sig over Havet, som gik i store, lange Dønninger. Baadene fra «Haabet» havde nylig gjort Fangst og vare nu ifærd med at bugseren en Hval hen til Skonnerten, som dukkede og slingrede i de store Dønninger. Snart vare Baadene helt forsvundne, snart saa man dem højt oppe paa Ryggen af Dønningen, medens nogle tidligere fangne Hvaler laa fortøjede agten for Skonnerten og syntes endnu at være levende. «Haabet» havde den Dag fanget 3 Hvaler og havde ialt taget 41 Stk., hvad der ansaaes for at være god Fangst. Føreren af Skonnerten, Capt. Sande, kom ombord og modtog vore Breve til videre Besørgelse ved hans Hjemkomst. Saavel af ham som af et andet Fangstfartøj, som vi tidligere paa Dagen havde prajet, fik vi at vide, at Iskanten laa meget østlig, og at Isen skulde ligge til Land langs hele Nordkysten af Island.

Den 19de om Eftermiddagen fik vi stiv, sydlig Kuling, saa at vi kom rask frem. Vi begyndte samtidig at mærke Tegn til, at vi ikke vare langt fra Isen. Overfladevandets Temperatur, som i de sidste Dage havde været jævnt faldende fra 8° til 6°, faldt nu hurtigt.

Vi maalte følgende Temperaturer den 19de

Kl. 12 Mn.	+ 5°,6
- 4 Fm.	+ 4°,2
- 8 —	+ 3°,0
- 12 Md.	+ 2°,3
- 4 Em.	+ 2°,0
- 8 —	+ 1°,6

Samtidig faldt Luftens Temperatur fra 7° til 3°,5 og Luften blev bidende og raa. Da det var meget taaget, vilde vi først kunne se Isen, naar vi vare lige ved den, og vi maatte derfor

om Natten gaa for temmelig smaa Sejl, for strax at kunne dreje til Vinden, saa snart vi fik Isen i Sigte. Efter Midnat trak Vinden sig VSVlig, og Søen lagde sig temmelig hurtigt, et Tegn paa, at vi maatte have Isen tæt Vest for os. Efterhaanden løjede Vinden noget af, det blev klart Vejr, Vandets Temperatur faldt til 0° , og om Morgenen fik vi Isen i Sigte. Kl. 8 vare vi ved Iskanten paa $68^{\circ} 12' N.Br.$ og $13^{\circ} 5' V.Lgd.$, efter at vi forinden paa en Strækning af 1 Kvml. af og til havde passeret smaa, spredte Stykker Is.

Isen var i Yderkanten temmelig spredt og Skodserne smaa og forvadskede. De højeste Skodser vare 5—6 Fod over Vandet. Iskanten strakte sig omtrent i misv. N—S. med store Bugter og Odder. Nordefter syntes den at være tættere. Det meste af Isen var skiden gul, rimeligvis farvet af Støv eller Diatoméer, medens det paa enkelte Steder kunde se ud, som om den var dækket af Fugleexcrementer. Paa et Isstykke saaes et enkelt Stykke Drivtømmer. De levende Væsener vare repræsenterede af en Klapmys, en Edderfugl og nogle Alker foruden mange Mallemukker, ligesom tre gulbrune Døglinger tumlede sig udenfor Iskanten ganske tæt ved Skibet.

Da Vinden igjen var bleven frisk sydlig, og Isen efterhaanden pakkede sammen, gik vi ikke ind i Isen men krydsede Syd efter til Luvart af denne.

Da vi nu kunde vente, med det første at skulle gaa ind i Isen, blev der truffet en Disposition, som vi ganske vist haabede ikke at faa Brug for, men som det dog var nødvendigt at tage forud. For det Tilfælde nemlig, at Skibet pludseligt skulde blive knust i Isen, bleve Alle fordelte til Baadene. I hver af disse blev anbragt en Brødkiste, et Anker med Vand, Riffel og Ammunition, Compas, Kikkert, Taagehorn o. s. v. Enhver Mand ombord havde i sin Køje eller lige ved Haanden en Sæk med noget Undertøj og lignende, samt var instrueret om, hvilke Gjenstande f. Ex. Proviant, Telte o. s. v. han skulde sørge for at medbringe i Baadene. Ved dette Arrangement blev det muligt

i Løbet af nogle ganske faa Minutter at være fuldstændig klar til at forlade Skibet med tilstrækkelig Proviant til at kunne haabe at naa Angmagsalik, hvis Omstændighederne maatte gjøre det nødvendigt.

Den 21de om Morgenen stode vi ind i en stor Isbugt, hvis Nordside gik omtrent i misv. Ø—V. Sydkanten laa i c. 3 Mil Afstand. Isen indenfor den yderste Kant, hvor de sidste Dages sydlige Vinde havde presset Skodserne sammen, var meget aaben ind efter mod Vest, ligesom der i samme Retning ogsaa stod endel taaget Luft, som tydede paa aabent Vand.

Vi havde ikke strax Dampen oppe og maatte derfor for Sejl bore os gjennem den yderste Kant, hvilket paa Grund af Dønningen selvfølgelig ikke løb af uden nogle solide Knubs. Derefter dampede vi mellem spredt Is retvisende V. og VNV. efter. Mod N. og mod NV. laa Isen tilsyneladende tæt. Flagerne, paa den Strækning vi passerede, vare alle meget smudsige. Farven var gullig eller brunlig. Efter Kaptain Knudsens Udsagn var det ikke almindeligt, at træffe saa smudsig Is her, derimod skulde det ligne den Is, man om Foraaret finder ved Kysterne af det Hvide Hav og Karahavet, hvor Støv og Sand fra Land af Stormene pidskes ud over Isen. Enkelte Steder saaes store Samlinger af Ler eller Mudder men ingen Steder Sten. Isen var gennemgaaende temmelig lav, 4—5 Fod over Vandet, enkelte Skodser naaede en Højde af c. 10 Fod.

Efter at vi vare komne 6—7 Mil indenfor Iskanten, begyndte Isen at blive noget tættere og Flagerne noget sværere, men man kunde dog paa dem alle se, at de i længere Tid havde ligget spredte, da de langs Kanterne vare meget udhulede og forvadskede. Om Aftenen fortøjede vi ved en stor sammenskruet Ismasse. Vinden var nemlig nu frisket op og pakkede Isen mere og mere sammen, saa at det ikke blev anset for tilraadeligt at gaa længere ind i den tætte Is, før Vinden løjede.

Naar man fortøjer i Isen, bør man, saavidt Forholdene

tillade det, udsøge sig en stor Isflage, der rager godt op over Vandet, og fortøje i Læ af den. Jo højere den er over Vandet, desto større vil ogsaa dens Dybgaende være. Som Følge deraf driver den ikke saa stærkt, som de lavere, mindre dybgaende Flager, og der holder sig stadigt aabent Vand i Læ af den, saa at Skibet kan ligge fast, uden at generes af den om-liggende og forbydende Is.

Det er imidlertid en Selvfølge, at man, selv om man er fortøjet et saadant Sted, alligevel maa være meget agtpaagivende og have et Øje paa hver Finger, ligesom man maa være klar til paa kort Varsel at kunne bruge sin Maskine, thi Strøm og andre Forhold kunne foraarsage, at man tiltrods for al Beregning trues af Isen.

Det var første Gang efter at vi havde forladt Kjøbenhavn, at der var Anledning til at røre Benene udenfor Skibet og den blev nu benyttet fuldt ud til at anstille Undersøgelse paa Isen, fotografere, jage o. s. v.

Vi samlede Prøver af det Stof, som fandtes paa Overfladen af Isen. Der syntes efter en foreløbig Undersøgelse at være tre forskjellige Slags. Det første var fint Ler eller Mudder, og nogle Steder blev der sammen med dette fundet Muslingeskaller.

De fundne Muslingeskaller viste sig efter Hjemkomsten ifølge Cand. Bays Meddelelse at være

Astarte semisulcata og *Lyonsia arenosa* var. *sibirica*.

Den første Art er circumpolair, medens den nævnte Varietet af *Lyonsia* hidtil kun er fundet i Cumberland Sund paa 66° N.Br. og 68° V.Lgd. samt paa fire Lokalteter paa Sibiriens Kyst fra Hvide Ø til Cap Jakan. Da imidlertid den typiske *Lyonsia* er circumpolair, er der næppe nogen Tvivl om, at ogsaa Varieteten er det. Skallerne kunne derfor ikke tjene til nogen Vejledning med Hensyn til det Sted, hvor Isen er kommet fra. De fandtes alle i Mudder eller Lersamlingerne paa Isen. Leret laa fortrinsvis i Fordybninger i Isen, undertiden i saa store Samlinger, at det syntes at være opslemmet af Smeltevandet, som ved at løbe

hen over Isskodsernes Overflade har skyllet alle derpaa liggende Lerpartikler med sig og aflejret dem i smaa Ferskvandsøer. Andre Steder laa Leret som smaa Kugler i Hullerne paa Isen.

Det andet Stof lignede meget en Lavart med mange Forgreninger; det laa i Huller, fyldte med Smeltevand, paa Isen, og, naar man prøvede paa at tage det op med en Ske eller rørte rundt i Vandet, blev det Hele mudret op.

Dette Stof bestod saa godt som udelukkende af Diatoméer og var fedtet at føle paa.

Et tredje Stof, som lignede smaa Fedtkugler med en rødlig eller mørk Plet i den ene Ende, fandtes paa sine Steder spredt over Isen i alle smaa Fordybninger. Fra dette Stof og maaske tildels fra Leret stammede den brungule Farve, som alle Isskodserne her havde.

Leret og de smaa Kugler gjorde Indtryk af at have været spredte over Isen af Vinden og derefter af Smeltevandet at være samlet og atter aflejret i Fordybningerne paa Isen. Ved Solvarmen have disse Aflejringer paa mange Steder vædt sig videre ned gennem Isen. Vi traf en Mængde Huller paa c. 8" Dybde og med en Diameter af indtil 3", som vare dannede paa denne Maade. At det farvende Stof kun laa paa Overfladen af Isen, kunde man se af de friske Brud, som alle vare blaalig-hvide og fri for enhver fremmed Farvning. Skjøndt man efter min Mening vanskelig kan tænke sig, at Isen paa hele denne Strækning skulde have ligget saa nær ved Land, at Støv og Lerpartikler skulde have spredt sig over den, ført af Vinden, synes dog ingen anden Forklaring mulig, og allerede den næste Nat fik vi Bevis paa, hvor langt Støv kan føres af Vinden.

Om Morgen den 22. saae vi overalt paa Skibet, paa Dækket og paa Forkanten af Rejsningen helt op til Udkigstønden et fint, gulhrunt Støv, som for en overfladisk Betragtning kunde ligne de Lerpartikler, der farvede Isen. Ved mikroskopisk Under søgelse saae det imidlertid ud som et vulkansk Støv. Vinden havde i Løbet af Natten været retvisende SV.-lig og S.-lig og

blæst temmelig stivt, og det er saaledes sandsynligt, at dette Støv maa være kommet fra Island.

Efter Oplysninger, som velvilligt ere mig tilstillede fra Adjunct Thoroddsen, har der i Juni 1891 ikke været noget vulkansk Udbrud i de kjendte Egne af Island, men Fald af vulkansk Støv er hyppigt i alle Egne af Øen, ogsaa naar der intet Udbrud har fundet Sted, da det fine Støv, som dækker store Arealer af Højlandet i det Indre af Øen, under stærke Storme bliver ført langt bort. Dette Støv bestaar især af forvitret Palagonittuf og fin, vulkansk Aske. Under østlige Storme er Luften i Reykiavik (især efter længere Tørke) ofte aldeles opfyldt af det gulbrune Palagonitstøv, der sætter sig paa Vinduerne og tilsmudser udhængt Vadsketøj. Dette Støv stammer især fra Vulkanen Hekla og den vestlige Rand af Vatnajökul. Denne Beskrivelse passer aldeles paa det Støv, der faldt ombord i »Hekla«, og det ligger saaledes nær at antage, at Støvet, med den stærke Blæst, er ført fra Islands Indre. Afstanden fra det Indre af Island var dengang c. 50 Mil og fra det nærmeste Punkt af den islandske Kyst c. 30 Mil.

Isflagerne, i Omegnen af det Sted vi laa, vare i Almindelighed ikke mere end 2—3 Fod høje, og kun enkelte, som f. Ex. den, vi vare fortojede ved, havde Skruninger, som naaede 20 Fods Højde. Dybden under Vandet var derimod meget betydelig, for de almindelige Flager c. 20 Fod men under Skruningen meget mere.

Om Formiddagen toge vi et Lodskud og en Temperaturserie. Vi fik Bund paa 900 Fv. Bundarten var fint, lysebrunt Ler med smaa, hvide Skaller. Ved Tørring blev Leret graat. Da det begyndte at friske fra Syd med faldende Barometer, og Isen som Følge deraf begyndte at blive tættere, kastede vi los om Eftermiddagen og stode ud efter for at faa slækkere Is; men allerede Kl. 8 om Aftenen maatte vi igjen fortoje paa Grund af Taage og Regn. Næste Middag kom vi atter ud til Iskanten. Efter de Oplysninger, vi havde faaet af Bottlenosefangerne, havde Isen ligget

til Nordkysten af Island. Vi antog derfor, at Chancen for at komme ind gennem Isbæltet maatte være gunstigere længere Nord paa, da der havde hersket temmelig vedholdende N.-lige og NV.-lige Vinde. Vi stode derfor langs Iskanten Nord efter; Isen blev her betydelig sværere end længere Syd paa.

Efter Middag den 24. begyndte Isen at blive mere spredt indefter; om Aftenen Kl. 9, da vi vare paa 69° N.Br. og 12° V.Lgd., saae vi store «Klarer» og spredt Is i retv. NV. og gik derfor ind i Isen. Allerede næste Morgen, c. 8 Mil indenfor Iskanten, blev Isen imidlertid igjen tæt mod V. og NV., og vi fortøjede for at lodde.

Ved Middagstid fik vi Toppen af Beerenberg paa Jan Mayen i Sigte i en Afstand af c. 25 Mil.

Da Isen vedblev at være tæt indefter, søgte vi i de følgende Dage at arbejde os mellem den spredte og den tætte Is i NO.-lig Retning hen mod Jan Mayen, hvor vi ventede at finde mere spredt Is. Vort Haab herom blev imidlertid fuldstændigt tilintetgjort; thi medens Iskanten i almindelige Isaar plejer at ligge indenfor Jan Mayen allerede i Begyndelsen af Maj, laa Isen iaar i de sidste Dage af Juni henved 20 Mil Øst for Øen.

Paa den Banke, som ifølge Professor Mohn's Kaart over Dybderne i Nordhavet, strækker sig fra Sydenden af Jan Mayen i SSO.-lig Retning, blev der taget flere Lodskud, som viste, at der indenfor de af Prof. Mohn trukne Curver findes betydeligt større Dybder.

De tagne Lodskud her vare følgende:

$69^{\circ}51'$ N.Br.	og	$11^{\circ}18'$ V.Lgd.	Ingen Bund med 1000 Fv.
$69^{\circ}57'$	- -	$9^{\circ}40'$	- - Ingen Bund med 1000 Fv.
$70^{\circ}18'$	- -	$9^{\circ}2'$	- - 770 Fv. Bundart: Ler, øverst et c. 1" tykt Lag blødt, chokoladefarvet Ler, som laa ovenpaa et mere fast, graat Ler. I begge fandtes Diatoméer.

70°21' N.Br. og 8°25' V.Lgd. 160 Fv., Ler.
 70°32' - - 8°10' - 470 Fv., mørkt Ler.

Der blev ligeledes foretaget forskjellige Trawlinger og Skrabninger, som bragte et smukt Udbytte af Havbundens Dyreliv.

Medens tidligere Rejsende i Almindelighed beklage sig over, at Jan Mayen med sit smukke, gamle Krater Beerenberg i Almindelighed er indhyllet i Skyer og Taage, vare vi saa heldige i de Dage, vi laa under Øen, flere Gange at se den fuldstændig klar, hvortil Grunden rimeligvis maa søges i den Omstændighed, at Isen laa omkring den. Jan Mayen blev første Gang seet af Hudson i 1607 og efter ham kaldet Hudson Touches, et Navn, som dog snart blev ombyttet med det hollandske Jan Mayen. Hele Øen er kun 8 Mil lang og 1 Mil bred. Den sydlige Del er forholdsvis lav og ved en smal, lav Tange forbundet med den nordlige Del, den c. 7000 Fod høje, udbrændte Vulkan, Beerenberg. Dette Fjæld frembyder et pragtfuldt Skue, og navnlig, naar man i nogen Tid har sejlet om uden at se andet end Himmel, Is og Hav, er det velgjørende at se dets hvide Krater dukke op i Horizonten. Det er imidlertid langsomt at vinde ind paa, thi med klart Vejr kan det selvfølgelig sees i lang Afstand. Vi saae det, som nævnt, første Gang paa c. 25 Mils Afstand, men brugte tre Dage om at naa op til tværs af Øen. I Kikkert kunde vi se Bræerne og Sneen paa Toppen glittre i Solskinnet, medens det snefri Land nede ved Søen laa i en blaalig-violet Dis. Det seer ud, som om en mægtig, hvid Lavastrøm væltede ud af Krateret og bredte sig ned over hele Fjældets Sider for længere nede at samle sig til Udløb i Havet i enkelte større Floder. Og en Strøm er det ogsaa, ikke af glødende Lava men af Is, som langsomt men ustandselt glider ned over.

Vejret begunstigede os i de Dage, vi laa her inde i Isen; det var gennemgaaende stille og klart med Solskin. En saadan Sommerdag mellem Isskodserne gjør et ganske betagende Indtryk. Vandet ligger roligt som paa en lille Sø, og Isen

glitter og flimrer i Solskinnet i blændende Hvidt. Lige i Vandfladen, hvor Søgang tidligere har hulet Isen, skinner den snart smaragdgrøn, snart azurblaa, og dybt nede i Vandet seer man Foden af Isskodserne i forskjellige Nuancer af Blaåt. Oppe fra Udkigstønden paa Masten har man et udmærket Overblik. Man seer Skyggen af Rejsningen glide hen over Isflagerne, efterhaanden som Skibet kiler sig frem imellem dem. Tung, mørk og gulbrun vælter Stenkulsrøgen op af Skorstenen og strækker sig som en lang, smudsig Hale efter Skibet. Af og til overrasker man en Sæl, som hidtil i idyllisk Ro og Fred har ligget og solet sig paa Isen; nysgjerrig og forskrækket seer den paa det røgspyende Uhyre, som kommer imod den, og pludselig gjør den et Par hurtige, slangeagtige Bevægelser, saa den naaer helt hen til Kanten af Flagen, rejser saa endnu en Gang Hovedet højt i Vejret, og «Pladsk!» er den forsvunden i Vandet, der danner ringformede Smaabølger, som bryde den spejklare Overflade, hvor Sælen gik ned. Efter Skibet følger en stor Sværm Maager, som med Skrigen slaas om, hvad der bliver kastet overbord af Affald. Det er Ishavets almindeligste Fugl, Stormmaagen eller Havhesten. Undertiden fangede vi dem i større Antal paa Krog; thi saa graadige ere disse Fugle, at de ligefrem slaas om at komme til at bide paa Krogen.

Ombord nød man det gode Vejr; det var varmt paa Dækket, og man lod sig med Velbehag gjennembage af Solen.

Forholdene kunne imidlertid snart forandre sig. I Horizonten begynder en underlig, hvid, ulden, lav Sky at komme frem. Med utrolig Fart kommer den nærmere og nærmere. Det er Taagen, denne Isens sædvanlige Ledsager. I en Fart søger man sig en stor Isskodse ud, ved hvilken man kan fortøje Skibet; thi saalænge Taagen varer, kan man ikke komme frem, med mindre Isen er meget spredt. Inden man faar fortøjet, er imidlertid Taagen kommet op til Skibet. Graa, klam og isnende kold vælter den sig frem og indhyller i Løbet af et Par Minutter. Alt i sit dækkende Mørke. Alt bliver koldt og

vaadt. Mere end en Skibslængde kan man ikke se og undertiden ikke engang saa langt. I Maskinen er Dampen stadig oppe, thi man maa være klar til at slaa et Slag frem eller bak med kort Varsel, naar en Isflage pludselig dukker frem i Taagen og truer med at drive ned paa Roret og Agterstævnen, som er Skibets svageste Punkt. Taagen kan vare i mange Dage; men vi havde hidtil været temmelig forskaanede for den uvelkomne Gjæst, og først senere paa Touren lærte vi den at kjende tilbunds. Modsætningerne ere store heroppe, den ene Dag Solskin med Liv og Virksomhed, den næste Dag Taage med Uhygge, Stilhed og Kjedsomhed.

Den 29. Juni krydsede vi en stor Bugt i Isen Øst for Jan Mayen; men da vi fandt tæt Is i Bunden af den, maatte vi vende om Syd efter for at komme udenom en stor mod Syd udskydende Isodde.

Vi fulgte Iskanten Nord efter. Flagerne bleve her meget lave, saa at Randen kun var et lille Stykke over Vandspejlet, og Højden oversteg ikke en Fod. Denne Is maa sandsynligvis have været Vinteris eller Vaaris og ikke egentlig Polaris. Medens vi efter Bestikket den 28. og 29. Juni havde haft en Forsætning paa Grund af Strømmen i SV.-lig og S.-lig Retning paa c. 27—28 Kvml. i Døgnet, saa viste Forskjellen mellem den observerede og den gissede Plads den 1. Juli en Forsætning i NNO.-lig Retning af c. 16 Kvml., hvilket maaske kan have sin Grund i, at vi vare komne ud i varmere Vand, altsaa i den nordgaende Strøm. Vandets Temperatur var nemlig denne Dag $5,0^{\circ}$ — $5,7^{\circ}$, medens det de foregaaende Dage inde i Isen havde holdt sig betydeligt nærmere ved 0° . Havvandets Farve var ogsaa blaa, naar vi vare ude af Isen, medens den i Isen i Almindelighed var grøn. Det maa dog erindres, at man ikke af Forskjellen mellem den gissede og den observerede Plads kan komme til et nøjagtigt Kjendskab om Strømmen, thi under Sejlads i Isen variere Courser og Fart saa ofte og saa meget, at det er umuligt at føre noget nøjagtigt Bestik. Endvidere er

Compasset paa disse Breder ikke fuldt paalideligt, og i Taage kan man ikke finde den devierende Misvisning. De her omtalte Distancer ere imidlertid saa store, at de kunne give et nogenlunde paalideligt Billede af Strømsætningen.

Om Morgenen den 2. Juli fik vi en Damper i Sigte, som viste sig at være «Polarstjernen» af Sandefjord. Vi gik der ombord, og Føreren, Capitain Evensen, som havde ligget omtrent en Maaned paa den samme Strækning, fortalte os, at der i Maj havde hersket meget stille Vejr, saa at Isen ikke var begyndt at bryde op før i Juni med N.-lige og NV.-lige Vinde, som undertiden havde blæst haardt. Capt. Evensen fik Breve med til Hjemmet, og afsted gik det igjen Nord efter. Efter hvad vi havde hørt, kunde vi gjøre os Haab om, at den sidste Maaned vedholdende, nordlige Vinde skulde have spredt Isen og dannet sejlbart Farvand længere Nord paa. Efter alle Fangstmænds Udsagn findes der nemlig i Almindelighed et eller andet Sted paa Strækningen mellem 73° og 76° Brede en Bugt ind i Isen, som Fangstmændene kalde Nordbugten. I denne Bugt plejer Isen at være mere spredt, og navnlig som Vind- og Isforholdene viste sig at være dette Aar, maatte der være størst Chance for at komme ind her. Vi havde fulgt Iskanten fra c. 68° Br., men intet Sted fundet Isen saa spredt, at det kunde lønne sig at gjøre et alvorligt Forsøg paa at presse sig frem. Det blev derfor besluttet at følge Iskanten Nord efter, til vi fik fat i denne Bugt.

Den 4. Juli laa vi det meste af Dagen fortojet ved en Is-skodse paa Grund af Taage og benyttede da Lejligheden til at fylde Vand, til at lodde og tage Dybhavstemperaturmaalinger samt til at anstille forskellige Undersøgelser over Havisens Temperatur og Smeltning.

Den 5. Juli stode vi igjen ind i en Bugt i Isen, som om Aftenen var usædvanlig tynd og «raadden», og den 6. om Morgenen fik vi to Skibe i Sigte. Vi vare dengang paa c. 74° Br. og 12 Mil inde i Isen ved en stor Flage paa omtrent en Kvadratmils

Udstrækning og saae de to Skibe fortøjede i Læ af denne. Det viste sig at være Hvalfangerdamperne «Eclipse» og «Hope» af Peterhead førte af Brødrene David og John Gray. Det var mig meget velkomment at kunne høre disse Mænds Mening om Forholdene iaar. De vare begge erfarne Ishavscapitainer, som i 40—50 Aar have befaret disse Farvande. Særlig er Capitain David Gray en anerkjendt Autoritet i alle Spørgsmaal angaaende Isforholdene her, som han i mange Aar har studeret med særlig Omhu. Vi gik der ombord, og Capitain Gray fortalte mig da, at Skibene nu kom fra deres Fangstfelt ved Spitzbergen. De havde i Slutningen af Juni været inde i Isen indtil 10° V. Lgd. paa $75\frac{1}{2}^{\circ}$ N. Br., og siden havde de fulgt Iskanten Syd efter. Isen havde da været ifærd med at aabne sig. Da Capitain Gray af mig hørte, hvorledes Forholdene vare Syd efter, og at Jan Mayen endnu ikke var isfri, mente han, at den bedste Chance for Fremtrængning til Kysten vilde være paa det Sted, hvor de to Skibe havde været inde paa $75\frac{1}{2}^{\circ}$ Br., og han raadede os til at følge denne Route. Da dette stemmede fuldstændigt med, hvad Capitain Knudsen og jeg havde tænkt os, besluttede vi, at følge Capitain Gray's Raad. De to skotske Skibe skulde til deres Fangstfelter udfor Liverpool Kyst, og alle tre Skibe dampede samme Aften Øst paa for at komme ud af Isen og derefter følge Kanten Nord efter.

Den Strækning af Isen, vi nu passerede, frembød mere Afvexling og Interesse end de sydligere Egne ved den Mængde Sæler, vi her saa liggende paa alle Isskodserne. Det var Grønlandssælen eller Jan Mayen-Kobben, som nu efter endt Haarskifte nød Livet i fulde Drag ved at ligge og sole sig paa Isen. Paa enkelte Isstykker, som ikke var mere end et Par Hundrede Alen i Diameter, laa der indtil 50—60 Sæler. Nogle laa paa Ryggen og strakte Lufferne i Vejret, medens de fleste laa ubevægelige og sov; af og til strakte de Hals for at se om nogen Fare skulde nærme sig, og naar de havde forvisset sig

om, at dette ikke var Tilfældet, lode de med tilsyneladende Tilfredshed Hovedet falde ned paa Isen igjen og sov videre. Det er denne Sæl, som om Foraaret er Gjenstand for det Slagteri, som kaldes Ungfangsten.

En Dag, da vi havde Stille og Intet forsømte dermed, anstillede vi en lille Jagt paa Sæler med tre Baade og skaffede os derved i Løbet af en Timestid en kjærkommen Variation i Skibskostens Ensformighed. Saavel Kjødet af de unge Sæler, som navnlig Lever, Hjærter og Nyrer smage udmærket godt, og det er uforstaaeligt, at de norske Fangstmænd som Regel ikke ere til at formaa til at spise disse særlig i arktiske Egne saa sunde Retter.

Medens vi i disse Dage gik langs Iskanten Nord efter, saae vi oftere «Vandhimmel»¹⁾ i Vest, medens vi tidligere vare vante til at se den klare, hvid-gule Lysning over Isen. Endelig den 9. Juli, da vi vare paa 76° 13' N.Br. og 0° 42' V.Lgd., fandt vi Isen saa spredt, at vi satte Coursen retv. SV.-lig og stode indefter. Isen var meget spredt, saa langt man med Kikkert kunde se fra Udkigstønden, omtrent 4 Mil; og mørk Himmel over den vestlige Horizont tydede paa vedblivende spredt Is og aabent Vand længere Vester paa.

I de følgende Dage indtil den 13. Juli gik det nu ganske godt fremefter, hvorvel vi jævnlig maatte fortoje paa Grund af Taagen. Efterhaanden, som vi kom indefter, bleve Isflagerne afløste af store Marker af Is paa flere Miles Udstrækning; selvfølgelig var der i Mellemrummene mellem dem mindre Flager og Skodser, men Ismarkerne vare nu de dominerende. Disse store Marker nødte os selvfølgelig til at gjøre store Omveje. Hele det Indre af Ismarkerne bestod i Almindelighed af fuld-

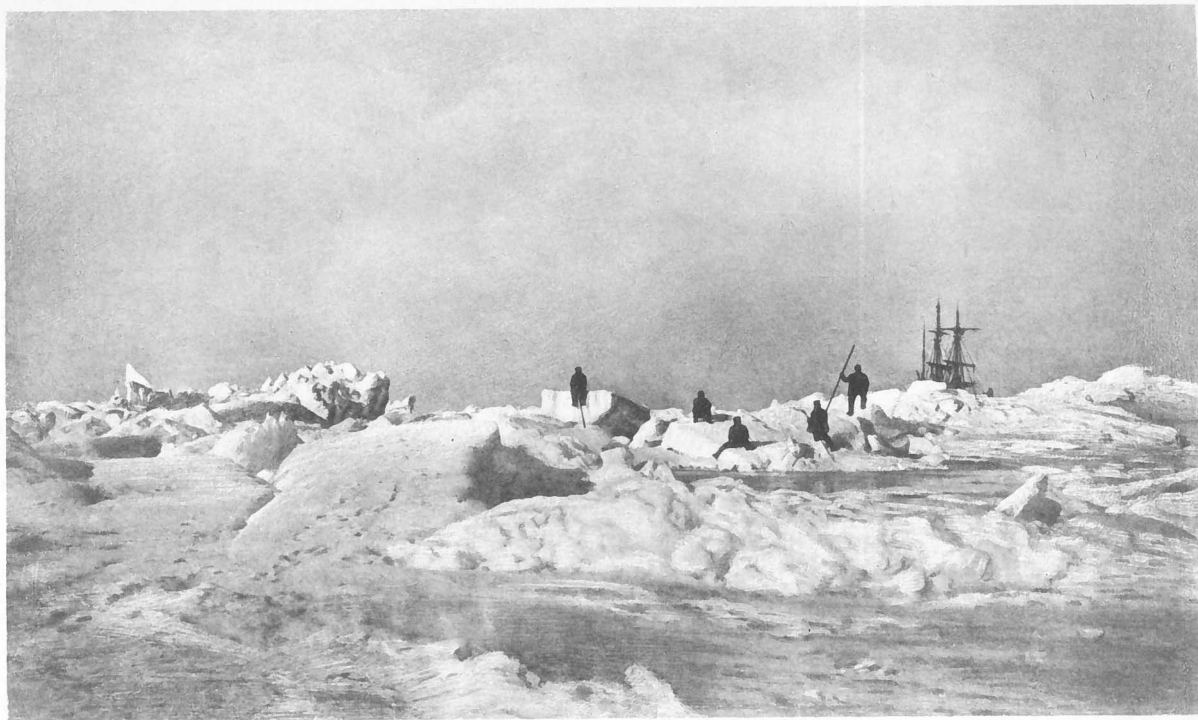
¹⁾ «Vandhimmel», engelske Hvalfangeres «watersky», kaldes som bekjendt i Isfarvande den mørke Tone, der særligt i Graavejr, viser sig paa Himlen over Steder, hvor der er større Strækninger aabent Vand. Phænomenet giver ligesom et Kaart over Isens Beliggenhed og er til stor Nytte ved Navigeringen.

stændig jævn og flad Is, fuld af store Ferskvandsøer, medens derimod Kanterne af Ismarken, som havde været udsat for Presset og Skruningen fra Naboerne, dannede et Miniatur-Alpelandskab med store Sammenskruninger, som naaede 30 Fod over Vandet og undertiden mere.

Det, som imidlertid, mere end Isen, lagde os Hindringer i Vejen for at komme hurtigt frem, var Taagen. Da vi gik op langs Iskanten, havde vi efter Omstændighederne været temmelig forskaanede for Taagen; men den tog her Revanche, efter at vi vare komne ind i Isen, og Halvdelen af Døgnet vare vi i Almindelighed nødsagede til at ligge stille. Taage er altid ubehagelig tilsøs, men i Isen værre end andre Steder, thi man maa her paa langt Hold undersøge Løbene mellem Ismarkerne og vælge sig en Vej, som kan føre helt igjennem. Kan man ikke iforvejen gjøre dette, risikerer man kun i Taagen at komme ind i en Bugt, eller som Normændene kalde det «en Laas», og man maa da spille sin Tid og sine Kul paa at dampe tilbage igjen. Er man derfor ikke i meget spredt Is, gjør man, naar Taagen kommer, klogest i at fortøje ved en Isflage og afvente klart Vejr.

De nødtvungne Ophold, som vi saaledes kom til at gjøre paa Grund af Taagen, benyttedes imidlertid, saa godt som muligt, til Excursioner og Undersøgelser paa de omliggende Ismarker og til at tage en Række Lodskud med tilhørende Temperaturundersøgelser. Lodningerne foretoges med en Staaltraadslinje, paa hvilken Dybhavsthermometre og Vandhentere bleve anbragte.

I Dagene fra den 14. til den 17. kom vi kun meget smaat frem, væsentligst paa Grund af Taagen, der tvang os til at ligge fortøjede hele Døgn. Den 17. om Aftenen fik vi Landet Syd for Pendulum Øerne med Fjældet Sattelberg i Sigte. Isen begyndte imidlertid nu at volde os noget mere Besvær, idet den undertiden laa i meget tætte Strimler, som vi enten maatte gaa lang Vej for at omgaa eller engang imellem bore os igjennem.

Skrueis i Kanten af en Ismark.

Mod Nord og NV. syntes Isen at ligge fuldstændig fast og ubrudt, og aldrig saae vi mørk Himmel i denne Retning. De to skotske Skibe vare vi temmelig hurtigt blevne skilte fra; men vi saae dem af og til, snart Vest, snart Øst for os. Endnu den 19. om Morgenen var der Nogle ombord, der mente at have seet dem. Den 19. Juli om Middagen, paa $74^{\circ}14'N.Br.$ og $16^{\circ}V.Lgd.$, vare vi i meget svær Is med store Skruninger. Det saae ikke ud til, at der skulde blive nogen Adgang til Kysten her, thi Isen laa meget tæt og i store ubrudte Flager af uoverskuelig Udstrækning. Om Eftermiddagen vare vi imidlertid saa heldige at finde en ganske smal Rende, som bragte os godt ind mod Land. Isen var øjensynlig først for ganske nylig brudt op her, derpaa tydede de mange smaa Isstumper og Brokker med skarpe Spidser og Kanter, som drev omkring mellem de store Marker og Flager. Kl. 6 Em. vare vi slupne gjennem den tætte Is og kom ud i temmelig spredt Is, der, saavidt vi kunde se, strakte sig lige ind til Pendulum Øerne. Noget egentligt stort, aabent Landvand, som vi havde haabet og ventet at træffe, fandtes ikke her. Den spredte Is strakte sig saa langt, man kunde se fra Toppen; men en gullig Lysning tydede paa, at Isen endnu laa fast i de store Bugter.

Vi satte nu Coursen noget mere sydlig. Hele Kysten fra Pendulum Øerne Syd efter tegnede sig tydeligt og skarpt mod den klare Aftenhimmel. Der laa kun lidt Sne paa Landet; kun paa Fjældplateauerne og hist og her i Kløfter og Dale flimrede Sne og Bræ i Sollyset. Længst Syd paa laa det Land, som første Gang blev set af Hudson i 1607 og af ham fik Navnet Hold with Hope. Det SO.-lige Forbjerg paa dette Land, Cap Broer Ruys, opkaldt efter en gammel hollandsk Hvalfanger, afsluttede Landet med et fremspringende Næs.

Efterhaanden som vi kom Syd efter, saae vi, at Landisen laa ubrudt langs store Strækninger af Kysten. Da man hidtil ikke havde truffet Moskusoxer Syd for Franz Joseph Fjord, og da det zoologiske Museum i Kjøbenhavn meget ønskede

at komme i Besiddelse af nogle Exemplarer af disse Dyr, bestemte jeg at ofre en Dag paa en lille Jagtexpedition ved Cap Broer Ruys. Isforholdene Syd efter tydede, saa vidt vi kunde se, heller ikke paa, at vi derved vilde spilde nogen videre Tid, en Formodning, som desværre senere blev kun altfor grundigt stadfæstet.

I Land ved Hold with Hope og videre Syd paa langs Kysten.

Om Morgen den 20. Juli vare vi lidt Nord for Cap Broer Ruys. Vi havde haabet, at kunne komme ind i Bugten, der gaar ind lidt Nord for dette Fjbjerg, men Landisen laa omtrent en dansk Mil ud fra Landet og udenom den lille Hollands Ø. Da Isen imidlertid saae temmelig jævn og fremkommelig ud, besluttede jeg alligevel at gjøre Touren med Slæder over Isen. Kl. 10 forlode vi derfor ved Iskanten og traf vore Forberedelser til Expeditionen. Vi gjorde tre af vore Slæder i Stand, og, da vi kunde se, at Isen var brudt inde i Strandkanten, blev vore tre Kajakker læsede paa Slæderne for eventuelt at bruges som Færger. Desuden blev selvfølgelig medtaget noget Proviant, Skier o. s. v. Hovedøjemedet med Touren var, som nævnt, at jage Moskusoxer, medens Naturforskerne anstillede deres specielle Undersøgelser. Ved Middag forlode vi Skibet, ialt 12 Mand.

Paa det første Stykke af Isen var der en Del Skrninger, men Slæderne viste sig at være udmærkede, og vi kom godt ind efter. Indenfor Skrningerne blev Isen jævn og haard. Overfladen var farvet af Grus og Støv, der var blæst ud fra Land, og, da vi kom nærmere ved Landet, fandtes Blade og et Par Insekter. Isen mindede meget om den Is, vi først havde mødt den 20. Juni. Vi styrede ind mod Sydkysten af Bugten Nord for Cap Broer Ruys.

Da vi kom ind i Bugten, blev Isen fuld af store Huller;

det var Søer, som vare smeltede igjennem. Inde langs Strandkanten var Isen brudt, og, for at undgaa at benytte Kajakkerne, hvad der vilde have taget for lang Tid, færgede vi med Isstykker til Land, hvor vi ankom efter $2\frac{1}{2}$ Times Marsch.

Medens Cand. Hartz og Deichmann bleve ved Kysten for i Ro at foretage Indsamlinger af Planter og Insekter, og en Mand blev efterladt ved Slæderne for at beskytte vore Ting mod en nærmere Undersøgelse af nysgjerrige Bjørne eller Ræve, gik Resten af Expeditionen ind i Landet Vest paa for at opsøge Moskusoxer, af hvilke vi allerede nede ved Stranden havde seet flere Spor.

Fra Bunden af Bugten strakte sig et Dalstrøg ind i Landet Vest paa, gjennem hvilket en temmelig bred, men ikke meget dyb Elv strømmede ud. Omtrent $1\frac{1}{2}$ Mil inde blev Dalstrøget ved et mindre Højdeparti paa c. 1200 Fod delt i to Dele. Nord for Hoveddalen laa høje Fjælde, og Syd for os havde vi Hold with Hope's Fjældskraaning, langs hvilken vi gik for at have Overblik over Dalen. Strandbredden i Bugten dannedes af en gruset Forstrand paa c. 100 Alens Bredde af grovt, sort Sand og Grus. Derefter kom en slattet, sumpet Strækning og bag denne en Slette paa c. 200 Fods Højde med en forholdsvis temmelig jævn Overflade.

Det første Indtryk, man fik af Landet her, var ikke meget tiltalende: Golde, stærkt forvitrede Basaltfjælde, fra hvis Sne-samlinger Vandet sivede ned langs Fjældskraaning og dannede et Ælte af Ler og Grus, hist og her enkelte smaa, forkuede Planter, altfor smaa og altfor spredte til at give Landskabet blot et Anstrøg af Vegetation; kun enkeltvis fandt vi en lille, fin Blomst, der kontrasterede stærkt mod de temmelig uhyggelige Omgivelser; en sort, gruset Forstrand paa hvilken Is-skodserne vare strandede og lidt højere oppe paa Stranden noget forvadt, afbleget Drivtræ.

Efterhaanden som vi imidlertid kom bort fra Kysten, bleve Omgivelserne frodigere. Paa Udløberne fra Fjældryggen, hvilke

tidligere end de lavere liggende Steder blive fri for det ned-sivende Smeltevand, begyndte Planterne at nærme sig mere til hverandre, og enkelte smaa bevoksede Pletter kunde endog sees paa Afstand paa Grund af deres grønbrune Farve; her stode temmelig tætte Klynger af Blomsterplanter som *Potentil*, *Dryas*, forskellige *Saxifrager*, *Oxyria*, *Papaver*, *Cassiope* og flere, næsten alle i Blomstring og undertiden afflorerede. Vi saae Spor og Excrementer af Lemmingen, et Dyr som maa findes i Mængder her, efter Antallet af Hullerne paa Fjældskraaningerne at dømme. Skjøndt vi gravede i et Par af Hullerne, fandt vi imidlertid intet levende Dyr.

Endnu havde vi ingen Moskusoxer seet, og da Sporene af dem heroppe paa de forholdsvis golde Fjældskraaninger bleve færre og færre, gik vi over en lille Dal med Elv til det før omtalte, lille Højdeparti, hvis grønne Farve tydede paa en rigere Vegetation og saaledes muligvis ogsaa paa en større Chance for at træffe Dyr. Efterhaanden, som vi fra Lersletten kom op paa Højden, blev Plantelivet ogsaa frodigere. Et Sted saaes Tilløb til et lille Pilekrat. Det var paa en Strækning med Ler, som ved Tørringen var revnet i Prismen. I hvert Prisme stod en Pileplante. Afstanden mellem dem var en halv til en hel Alen, og ingen af dem naaede to Tommer fra Jorden, medens de tykkeste Stammer vare som et almindeligt Penneskæft. Maatte man saaledes end være beskeden med sine Fordringer i Retning af «Krat», saa var det dog altid behageligt for Øjet, at dvæle ved saa meget Grønt. Det var imidlertid blevet henad Aften, og vi vare $1\frac{1}{2}$ til 2 Mil fra Kysten, og endnu havde vi ikke seet nogen Moskusoxe. Vi tænkte saa smaat paa at vende tilbage til Skibet igjen, da det endelig lykkedes os at faa Øje paa nogle Dyr, som græssede nede ved Elven. I Begyndelsen troede vi rigtignok, at det var sorte Sten, saa firkantede og kluntede saae de ud selv i en god Kikkert, men da de langsomt begyndte at bevæge sig, bleve vi endelig overbeviste om,

at det var Moskusoxyer. Der blev nu i Løbet af en Timestid skudt tre Tyre.

Moskusoxyen er, som bekjendt, en Mellemting mellem Oxen og Faaret. Størrelsen er omtrent som en lille Ko, men dens uforholdsmæssigt store Hoved med de store, krumme, opadbøjede Horn, samt den lange, nedhængende Uld, der omtrent naaer Jorden, gjør at den synes større, end den i Virkeligheden er. Dyret er meget fredeligt, men seer med sine smaa, skulende Øjne temmelig ondskafuld ud. Skindet er meget tykt, paa sine Steder 1^{cm}.

Det Sted, hvor vi havde skudt Dyrene, var det frodigste, vi havde seet der paa Landet. Der var et sammenhængende Dække af Græs og Halvgræs, iblandet med Pil, Blomsterplanter og Mosser. Elvkanten kunde tilnød minde om en dansk Aabred. Der var saaledes ikke nogen Grund for Dyrene til at lide Mangel paa Foder, ialtfald ikke paa denne Aarstid. Bugen af de skudte Dyr var da ogsaa næsten kuglerund, og da vi skar Mavesækken op for at undersøge Indholdet, væltede der ud af den en saadan Mængde Græs, Pileblade og Blomsterstængler, at man maatte falde i Forundring over, at Dyrene kunde rumme saa meget. Maaske kan ogsaa deres træge, lidet sky Opførsel forklares ved Forspithed; thi vi kom dem ganske nær, og den ene af dem laa og sov saa haardt, at to af Expeditionens Medlemmer vare passerede tæt forbi den uden at bemærke den, og uden at den vaagnede. De troede, at det var en Sten.

Vi havde nu en temmelig besværlig Hjemtour, da vi skulde transportere Skindene og de tunge Hoveder med os. To af Dyrene vare faldne i en Sump, og Skindene vare derved blevne gennemtrukne med Vand og meget tunge. Nogle arbejdede sig gennem Lerættet tilbage til Slæderne, medens vi andre, efter at have prøvet derpaa, belæssede med en Vægt af over 100 Pund, sluttelig opgave Landvejen og bragte Skindet ned til Elven, hvor vi derefter skiftedes til at slæbe det med et Toug, som var gjort fast til Hornene. Kl. 9 om Aftenen forlode vi

det Sted, hvor Dyrene bleve skudte, og først den næste Morgen Kl. 4 naaede vi ned til Slæderne; det var en langsom og besværlig Transport, Vandet gik os op over Knæerne og havde en Temperatur af $4^{\circ},6$, hvad der ikke var saa særdeles varmt. Fødderne gled paa de glatte Sten i Elven, og denne gjorde mange store Krumninger. Vi anslog den tilbagelagte Vej til godt to Mil.

Kl. 4 var hele Landgangsexpeditionen samlet ved Slæderne, hvor vi spiste en i Forhold til vor Appetit meget sparsom Frokost. Efter et lille Hvil blev alt pakket paa Slæderne igjen, og Kl. 5 tiltraadte vi Tilbagetoget til Skibet, som vi naaede Kl. $7\frac{1}{2}$, efter at vi havde tilbagelagt 7 Mil den Dag.

Om Eftermiddagen kastede vi los fra Isen og krydsede Syd efter, men Taagen hindrede snart al Sejlads, og vi maatte igjen fortoje i en Flage, hvor vi bleve liggende det meste af den 22.

Den 23. om Morgenen var det klart Vejr, saa at vi kunde faae Overblik over Forholdene. Syd paa vare Udsigterne ikke lyse, thi Isen laa tæt og sammenpakket. Da vi derfor syntes at se aabent Landvand inde i Munden af Franz Joseph Fjord, stode vi op mod Nordsiden af Fjorden. Det var Hensigten om muligt at finde en indenskjærs Passage Syd efter gennem en af de sydlige Arme af Franz Joseph Fjord. Kl. 11 vare vi komne til Kanten af det Isbælte, bag hvilket vi havde troet at kunne se aabent Vand. Det viste sig imidlertid nu, at det, vi havde antaget for aabent Vand, var Luftspejling, idet Isen, naar et Par mindre Render undtages, laa ubrudt fra Cap Broer Ruys til c. 2 Mil Øst for Bonteko Ø. Isforholdene inde i selve Munden af Fjorden kunde vi ikke se. Fra Bonteko Ø Øst efter laa en Række større Isfjælde, temmelig uregelmæssige og massive. Mellem og indenfor Isfældene var der lidt spredt Is, men ogsaa ad denne Vej var det umuligt for Øjeblikket at komme ind i Franz Joseph Fjord.

Der var saaledes ikke andet at gjøre, end at arbejde os

Syd efter, saa godt vi kunde, og afvente en Bedring i Isforholdene. I de følgende Dage gik det imidlertid langsomt frem, snart sejlede vi, snart dampede vi, men i Reglen laa vi for-tøjede paa Grund af Taage.

Efter Alt, hvad vi havde hørt om de fremherskende N.-lige og NV.-lige Vinde i Juni dette Aar (1891), havde vi ventet at finde et bredt, aabent Landvand langs Kysten, i hvilket man nemt og hurtigt kunde komme frem; og i denne Anskuelse vare vi blevne bestyrkede af Capitain D a v id Gray. I denne Hen-seende bleve vi imidlertid sørgelig skuffede, thi Isen blev tværtimod sværere og tættere, jo nærmere vi kom til Kysten. Det var øjensynligt ikke længe siden, at Isen var brudt op, thi der drev mange smaa Stykker omkring mellem de større Flager. Samtidig blev Isens Drift, rimeligvis paa Grund af Tidevandet og Strømningerne fra Fjordene og Sundene indenfor, nu meget uregelmæssig og uberegnelig. Man kunde undertiden se Flager, som efterladende Kjøl vand kom rask op mod en stiv Kuling og tørnede sammen med andre, der for fulde Sejl foer afsted for Vinden. Det var ligemeget om Flagerne vare store eller smaa, dybt stikkende eller lavt gaende, om det var Skrueis eller jævn Ismark, det var umuligt med Sikkerhed paa Forhaand at sige, hvilken Vej de vilde bevæge sig, eller finde den Lov, efter hvilken deres Bevægelser fandt Sted.

Den 24. om Eftermiddagen blæste det op til en Storm af retv. N. og NNO. med Sne og Slud. Isen sluttede efterhaanden mere og mere sammen om os, og i Læ havde vi en Række Is-fjælde, der stode paa Grund SO. for Bonteko Ø. Mod disse Isfjælde dreve vi nu, indsluttede i Isen. Ud kunde vi imidlertid ikke komme, saa vi vare nødsagede til at blive. Da Stormen vedblev om Morgenen den 25., og Isen om Natten var blevet pakket endnu mere sammen, medens vi samtidig vare komne betydeligt nærmere ved Isfjældene, blev der, for at være forberedt ³ paa alle Eventualiteter, purret ud overalt; Baadene gjordes klare, og Folkene fordeltes paa den Maade,

som tidligere er omtalt. Hvis Skibet skulde føres ned paa Isfjældene, af hvilke det nærmeste kun var en Kvml. fra os, kunde vi da i Forvejen forlade det. Hvilken Skjæbne Skibet i saa Tilfælde havde faaet, fik man tilstrækkeligt Bevis for, ved at se, hvorledes Isfjældene virkede paa Isen, der drev ned paa dem. Flagerne knustes og skruedes saadan mellem hverandre, hvis der ikke var Plads for dem til at svinge fri, at selv et stærkt Skib i Løbet af et Par Sekunder vilde være dødsdømt. Heldigvis fik vi imidlertid ikke Brug for vore Sikkerhedsforanstaltninger, da det i Løbet af Formiddagen lykkedes os, naar vi saae en lille Aabning mellem Flagerne, at arbejde os Øst efter, ud fra Isfjældene og ud i mere spredt Is. Efter Middag løjede det af, og om Aftenen laa vi i Blikstille mellem spredt Is, men indhyllet i Taage, gennem hvilken en mat, røgfarget Sol bredte en magisk, Phantasien æggende Belysning; og det Billede, som Omgivelserne frembøde, da vi om Aftenen gik til Køjs, var i saa skjær og bestemt en Modstrid med Morgenens Uhygge og Alvor, at det var vanskeligt at tænke sig denne Forandring fuldført i Løbet af nogle faa Timer.

I de følgende Dage kom vi næsten slet ikke frem. Taage, Is og Storm kappedes om at lægge os Hindringer i Vejen. Naar Vejret engang imellem var klart, kunde vi se Landet, og der blev da taget Pejlinger og tegnet Toning, saa at vi nogenlunde kunde kaartlægge Yderkysten fra 73° til 72° Br. Landet var temmeligt indskaaret af Sunde, Fjorde og Dalstrøg, og vi havde undertiden nogen Vanskelighed med at faae det til at stemme med Scoresby's Angivelser.

Tiden blev desuden benyttet til Lodninger, Temperaturundersøgelser og Skrabninger. Lodningerne, som gennemsnitlig falde 8—10 Mil fra Kysten, gave temmelig ensformige Dybdeforhold, varierende mellem c. 100 og 150 Favne. Bundarten var i Almindelighed et fint, graat Ler, som rimeligvis skyldes Aflejringer af det i Elvvand og Smeltevand opslemmede Ler. Men desuden var Havbunden oversaaet med Sten i alle mulige

Størrelser, hvilket vi kom til Kundskab om ved vore Trawlinger og Skrabninger, idet Trawlen blev fyldt med saadanne Sten og flere Gange helt itureves. Vi maatte derfor tilsidst fuldstændig indstille Trawlingerne for ikke at forlise alle Apparaterne, og vi fiskede da med store Svabere, som slæbtes hen over Bunden. Faunaen var temmelig rig, og Udbyttet bestod af Slange-stjerner, Søpalmer, Havedderkopper, Søpindsvin, Orme, Bryozoer, o. s. v.

Dag gik efter Dag, og vor Taalmodighed blev sat paa en haard Prøve. Endnu den 30. Juli om Middagen vare vi 35 Mil fra Cap Stewart og havde ligget omtrent paa samme Plet i fire Dage; men heldigvis begyndte det nu at dages for os. Om Eftermiddagen blæste det op med N.-lig Vind, som foraarsagede nogen Spredning i Isen, og igjennem nogle Render kom vi nu frem Syd i. I Løbet af Natten voxede Vinden til en Storm med svært Snefald, og da vi, efterhaanden som vi kom Syd i, fik mere og mere aabent Vand, kunde vi blive ved med at holde paa. Det var et alt andet end sommerligt Indtryk, man fik af Omgivelserne. Dækket var belagt med et tykt Lag Sne, som om det kunde være midt om Vinteren.

Stormen vedblev den næste Dag. Om Morgenen passerede vi Nordenden af Liverpool Kyst og havde herfra aabent Landvand Syd efter. Der laa mange Steder endnu fast Landis langs Kysten, særlig ved Nordenden af Liverpool Kyst, hvor en Del Isfjælde stode paa Grund, og ligeledes mellem Øerne. Vi sejlede Syd paa langs Landisen og drejede ved Middag under udfør Mundingen af Scoresby Sund for at afvente bedre Vejrforhold, da vi ikke med Storm og Tykning kunde staa ind i Fjorden. I to Dage holdt vi krydsende her i det aabne Vand, hvis Udstrækning i N.-S. var saa stor, at der stod en temmelig betydelig Sø.

Endelig den 2. August stode vi i godt Vejr ind i Scoresby Sund op mod Cap Stewart. Det var jo paa et betydeligt senere Tidspunkt, end vi havde ventet, at vi naaede Stedet for

vor egentlige Virksomhed. Men Isforholdene i 1891 vare ogsaa saa ugunstige, som kun sjældent, idet Isbæltet dette Aar var meget bredere og holdt sig meget længere ud paa Sommeren, end det i Almindelighed er Tilfældet.

I Scoresby Sund.

Medens vi Lørdag den 2. August dampede ind i denne store Fjord, vare vi for første Gang begunstigede af et smukt, klart Vejr med Solskin. Man kunde mærke, at Landet gjorde sin Indflydelse gjældende, og at Polarisen med sine Taager, ialtfald foreløbig, laa bag os. Alle vare selvfølgelig paa Dækket for at nyde det storartede Panorama, der udfoldede sig for os, efterhaanden som vi kom ind i Fjorden. Paa vor Bagbords Side havde vi det høje Basaltparti, der danner Sydkysten af Scoresby Sund, og som en stejl, næsten ubrudt Væg i omtrent 15 Mils Længde hæver sig lodret op af Fjorden. Den Bratning, der vender ud mod Fjorden, er gennemgaaende 2—3000 Fod høj. Paa de mange horizontale Hylder, som Basaltfjældene paa Grund af deres Lagdeling altid frembyde, laa Sneen som hvide Linier paa den mørk-violette Fjældgrund. Over Bratningerne kom Plateauer, fyldte med Bræer og Sne, som efterhaanden gennem Kløfterne og udover Bratningerne bevægede sig ned i Fjorden. Bag disse Plateauer hævede sig Fjældtoppe og Fjældkamme til en Højde af mindst 6000 Fod. De fleste af disse vare som overgydte med Is, hvis Overflade fulgte Formen af det underliggende Fjæld. Hele dette Parti mindede meget om Disko Øens Syd- og Vestside. Yderst laa Cap Brewster med en lavere, plateauformet Udløber i Havet. Udenfor Cap Brewster stode mange Isfjælde paa Grund. Den mod Nord vendende, stejle Side af Forbjærget var Byggepladsen for Tusinder af Alker, hvis Excrementer farvede Klippen med store hvidgule Pletter. Noget indenfor Cap Brewster ligger der en større, regenereret Bræ, som dannes, idet Isen fra det ovenfor

liggende Plateau falder ned over Skraaningen og her samler sig i en Bræ, der igjen i flere Arme glider nedefter og atter samler sig noget over Vandet, hvor den danner en forholdsvis stor, kalvende Bræ med lodret Kant. Kalvende Bræer er der mange af langs Sydcoasten, men til at producere egentlige Isfjælde ere de for smaa. (Scoresby antog, at selve denne Kyststrækning var en Hovedkilde for Isfjældene.)

Tilhøje for os laa Sydenden af Liverpool Kyst og frembød et helt andet Udseende. Ogsaa her var der høje Fjælde, men disse bestode af Urfjæld og havde helt andre Former, nemlig spidse Toppe og takkede Kamme, fra hvilke Landet faldt jævnt ned mod Scoresby Sund.

Bag dette Land saae man de lave Kyster af Jamesons Land som en mørkebrun Stribe, og langt inde i Fjorden laa et mægtigt Alpelandskab. Fjældtop hævede sig ved Fjældtop, og Solen skinnede paa de snedækkede Plateauer og Toppe; men for Enden af Fjorden saaes Intet uden Horizonten, og den lette, disede, blyblaa Tone, som laa over Fjældene, viste, at om Fjorden havde nogen Bund, saa maatte den ialtfald ligge langt inde i Landet.

Det saae i Begyndelsen ud, som om der saa godt som slet ikke var nogen Is og kun meget faa Isfjælde i Fjorden. Efterhaanden som vi imidlertid efter Middag nærmede os Cap Stewart, saae vi flere og flere Isfjælde, ligesom der laa et tæt Bælte af Storis fra Sydenden af Liverpool Kyst forbi Mundingen af Hurry Inlet og videre Vest efter langs et Stykke af Sydenden af Jamesons Land. Det var saa tæt, at vi ikke kunde komme derigjennem med Skibet. Vi prøvede da at komme Vest fra mellem Isen og Jamesons Land; men Isen laa for nær den lave, grunde Kyst, saa at vi ikke kunde komme imellem, og vi fortøjede derfor om Aftenen ved en Isflage omtrent 1 Kvml. fra Kysten.

Da Isforholdene den følgende Morgen ikke havde bedret

sig, benyttede vi Tiden til at gjøre et Par Baadudflugter til Jamesons Land.

Naturforskerne gik ind til Kysten omtrent ved Scoreby's Cap Hooker. I Forbigaaende skal jeg bemærke, at Betegnelsen «Cap» kun passer daarligt paa dette Sted, da Kysten hele Vejen er lav og flad og efterhaanden runder saa jævnt af, at det er meget vanskeligt at betegne noget bestemt Punkt.

Lieutenant Vedel og jeg gik med Baad langs Kysten op til Cap Stewart for at undersøge Forholdene der; Vejen gik langs Jamesons Land indenfor Isen. Vandet var saa grundt, at skjøndt vi roede med en meget fladbundet Baad, maatte vi dog holde os temmelig langt ude, især ud for de Steder, hvor store Elve strømmede ud gjennem Kystskrænterne og havde aflejret store Banker af Ler og Sand udfor deres Munding.

Hele Sydenden af Jamesons Land bestod af lave, nogle faa Hundrede Fod høje Skrænter af Sand, Ler og Grus; nedenfor dem kom en lav, flad Forstrand af varierende Bredde. Medens Baaden roede langs Kysten, gik Lieut. Vedel og jeg et Par Mil paa Stranden. Hvis man ikke havde havt Udsigt til den høje Fjældkyst ligeoverfor, eller til den isfyldte Fjord udenfor, behøvede man ikke megen Phantasi for at kunne indbilde sig, at man gik et eller andet Sted paa Jyllands Vestkyst: Den lave, flade Forstrand af fast Sand, Skrænterne med deres lyng-klædte Kløfter, den opdrevne Tang og Drivtømmeret paa Stranden, den klare Himmel, og Varmen fra den stikkende Sol, Smaafuglene som kviddrede i Lyngen, og Sommerfuglene, som flagrede fra Blomst til Blomst. Alt var saa hjemligt og saa uligt, hvad jeg hidtil havde havt Lejlighed til at se i Grønland, at man kunde fristes til at tro sig forsat til sydligere Bredde-grader; et Blik ud over Fjorden var imidlertid tilstrækkeligt til at kalde os tilbage til Virkeligheden og Polaregnene.

Ligesaa idylliske som Naturomgivelserne saaledes vare, ligesaa naive og tillidsfulde vare Dyrene, der levede i dem. Renerne, som øjensynlig holdt meget af at tage sig en lille Pro-

menade langs Stranden for at slikke Salt, optraadte i Mængde, særlig paa den vestlige Del af Kysten. De vare saa lidet sky, at de kom løbende hen til os, ja en Flok paa 7 Stykker gjorde Holdt i kun 30 Skridts Afstand fra mig, da jeg om Middagen maalte Solens Højde. Vi kunde omtrent have skudt saamange af disse Dyr, som vi ønskede; men da vi havde andre Ting at varetage, skød vi blot to, der saa at sige kom løbende ned i Baaden til os. Noget nærmere ved Cap Stewart saae vi en Flok Moskus-oxer, som laa og sov paa en Snemark i en Kløft. Da vi heller ikke vilde gjøre Jagt paa disse for ikke at sinke os med Flaaning og Transport, nøjedes vi med at gaa hen og betragte dem paa nært Hold. Flokken bestod af ialt 9 Stkr., deriblandt en stor, gammel Tyr, en Ko med to smaa Kalve og to Kvier uden Horn. De lode os komme ganske nær, men gjorde dog et lille Tilløb til at danne Carré om de yngste Dyr. Den gamle Tyr gjorde Front mod os og stampede et Par Gange med Forbenene i Sneen; men da vi forholdt os rolige, bleve Dyrene ogsaa staaende. Først da vi tilstrækkelig havde iagttaget dem, klappede i Hænderne og raabte, satte de afsted i saa hurtig en Galop, som man ikke skulde have tiltroet dem, med den gamle Tyr som Arrièregarde.

Langs Stranden løb Flokke af Ryler og Strandløbere, og udenfor svømmede smaa Flokke af Edderfugle bestaaende af And og Ællinger; desuden saaes Ravne, Maager, Tejster, Falke, Alker, Alkekonger, Snespurve, Lommer og Gæs; paa Land fandtes Spor af Bjørne, Harer, Lemminge og Ryper foruden forskellige Svømmefugle.

Dyrelivet var saaledes her temmeligt rigt, og, skjønt vi kun holdt os lige til den ydre Kyst, var dog ogsaa Plantevæxtens Frødighed iøjnefaldende, sammenlignet med Floraen ved Cap Broer Ruys. Om Aftenen kom vi til Cap Stewart og fandt her Alt, som Scoresby havde beskrevet det. I arktiske Egne forandre Terrainforholdene sig kun meget langsomt, og her var ikke Spor af Forandring at se, siden han for 70 Aar siden be-

søgte Stedet. Her laa Sletten og Elven, og paa den anden Side af denne laa Grønlænderhusene eller rettere sagt Ruinerne af disse. De vare ikke kjendelige paa Grund af deres Form, men kunde derimod sees paa lang Afstand ved den frodige, grønne Vegetation, mest bestaaende af Græsarter, som voxede paa den i sin Tid med Affald gjødede Jordbund. Pladsen var ndmærket skikket til at bo paa, men der var daarligt at ligge for Skibet, da Stranden var aaben ud mod Scoresby Sunds Munding, og der laa temmelig megen Is og drev omkring. Vi saae imidlertid nu, at der gjennem Isbæltet gik en Rende med mere spredt Is, gjennem hvilken vi med Skibet kunde komme Syd fra op til Cap Stewart.

Kl. 9 om Aftenen roede vi tilbage til Skibet. Paa Grund af Strømmen var dette imidlertid drevet saa langt ind i Fjorden, at vi først naaede at komme ombord den næste Morgen Kl. 8.

Naturforskerne vare tidligere komne ombord efter at have gjort rige Indsamlinger.

Vi gik nu ud i Fjorden for at gaa Syd om Isbæltet op i Hurry Inlet. Om Natten fik vi imidlertid stormende kuling fra Øst og Taage, alt Andet end velkomne Gjæster for os, som tildels vare omgivne af Is og Isfjælde. Først om Morgenen den 5. naaede vi op i Hurry Inlet, efter at det var begyndt at klare noget op.

Isen ved Cap Stewart havde spredt sig noget, men Forholdene vare fremdeles ugunstige for Losningen, da der ikke var Øer eller fremspringende Pynter, bag hvilke Skibet kunde søge Læ mod de omkringdrivende Ismasser; disse laa ikke alene ud for Mundingen af Hurry Inlet, men helt op i Bunden af dette langs den østlige Bred, fyldende omtrent Fjordens halve Bredde.

Da vi den foregaaende Dag vare vestligst i Fjorden, saae det ud, som om denne, Vest for Cap Stevenson paa Syd-kysten, sendte en eller flere Arme Syd eller SV. efter. En af disse Arme kunde muligvis føre ud til Kysten længere Syd paa.

Scoresby havde ogsaa sin Tid antaget, at disse Arme vare gjennemgaaende Sunde, som han antog stode i Forbindelse med en dyb Bugt eller Fjord, han havde seet fra Søen paa omtrent 69° 20'.

Da Forholdene ved Cap Stewart ikke vare gunstige for Stationens Oprettelse, besluttedes det først at undersøge, om en af de ovenfor omtalte Fjordarme skulde staa i Forbindelse med Yderkysten. Hvis en saadan Forbindelse fandtes, var det Hensigten at oprette Stationen der; hvis ikke, vilde vi, efter at have undersøgt de indre Fjordarme i saa stor en Udstrækning som muligt, vende tilbage til Cap Stewart sidst i Maaneden og se om Isforholdene skulde have bedret sig.

Vi gik derpaa med Skibet op i Hurry Inlet og fortøjede ved Isen for at anvende denne Dag til forskjellige Undersøgelser. Skibet havde dog ikke Ro længe ad Gangen paa Grund af Isen; det maatte gjentagne Gange skifte Plads og tilsidst kaste los og holde gaende i Fjorden. Lieutenant Vedel og Cand. Deichmann gik med en Baad til Cap Stewart for at foretage nogle Udgravninger og Undersøgelser af de gamle Husruiner, medens Cand. Bay og Hartz gjorde Indsamlinger og Undersøgelser paa Kysten af Jamesons Land udfor Skibet. Paa Vestsiden af Hurry Inlet gik jeg tilfjælds for at foretage Maalinger. Fra Toppen af Fjældet, der dannede en Højslette, c. 2500 Fod o. H., havde jeg en god Udsigt og fik her Vished for, hvad vi allerede havde antaget nede ved Fjorden, at Hurry Inlet ikke, som af Scoresby antaget, er et Sund, der staar i Forbindelse med Farvandet Nord for Liverpool Kyst. Det lukkes inden for de tre af Scoresby opkaldte Fame Øer, og i Bunden udmunde to større Elve. Jamesons Land er saaledes her landfast med Liverpool Kyst.

Saavel paa Jamesons Land som paa Liverpool Kyst saaes mange Moskusoxer, og fra Skibet var der seet en Hvalros, den eneste, der blev seet paa hele Rejsen. Da alle igjen den

næste Morgen vare komne ombord i Skibet, stode vi atter ud af Hurry Inlet.

Vi stode derefter Vest paa i Scoresby Sund. Om Eftermiddagen friskede det op til en stiv Kuling af Øst med Taage. Efterhaanden som vi kom ind i Fjorden, tiltog Isfjældene i Mængde, og i den indre Del laa der Fjæld ved Fjæld. Vi maatte derfor om Natten dreje til og ligge med smaa Sejl og Skruen saa smaat i Gang for at undgaa at kolliderede med disse Kolosser. Navigeringen i tæt Taage i en Fjord, hvor Isfjældene ligge saa tæt som her, er endnu mere usikker end i Pakisen; thi undertiden kan man ikke se en Skibslængde for sig, og pludselig opdager man da højt oppe i Luften den hvidlige Lysning af et Isfjæld ganske tæt ved sig, og da gjælder det at komme bort i en Fart. Dertil kommer, at Taagen altid er tættest omkring Isfjældene, rimeligvis fordi Kulden i disse yderligere fortætter Vanddampene i den omgivende fugtige og forholdsvis varmere Luft. Den 7. laa vi saaledes og holdt gaaende frem og tilbage. Kun en enkelt Gang lettede Taagen, saa at vi kunde faae et Par Pejlinger af det omgivende Land. Et Lodskud og Temperaturserie paa 112 Fv. toges. Om Aftenen havde vi smukt, stille, ovenklart Vejr, saa at Toppen af alle Fjældene vare synlige; men over Vandet laa Taagen saa tæt som en Væg. Først den 8. om Morgenen klarede det op, og vi gik Vester paa. Vi kunde nu se os omkring. Vestkysten af Jamesons Land laa meget vestligere end angivet af Scoresby, og det Land, paa hvilken det af ham angivne Cap Ross skulde ligge, existerede ikke. Paa den vestlige Del af Sydkysten af Scoresby Sund saaes ikke saa mange Bræer paa Fjældene som længere Øst paa. Her fandtes ogsaa flere Rygge og Spidser, men ikke saa mange Plateauer, og Landet begyndte at blive lidt mere indskaaret af Dalfører, i hvilke der de fleste Steder laa Bræer.

Om Formiddagen passerede vi en stor Mængde Isfjælde; de vare gjennemgaaende større end de, man møder paa Vestkysten,

og havde i Almindelighed en meget regelmæssig, firkantet Form, undertiden med flere Vandlinier. Vi maalte Højden af et af dem til 288 Fod. Denne Samling af Isfjælde, som syntes at staa paa Grund her, holdt paa noget gammel Fjordis, den eneste Fjordis, vi endnu havde mødt.

Noget efter Middag vare vi ud for Cap Stevenson, og vi saae derfra en brat Fjældvæg, som, kun et enkelt Sted afbrudt af Dalstrøg, strakte sig c. 6 Mil i SV.-lig Retning. Her blev den afbrudt af en større Bræ med en kalvende Kant paa flere Kvml. Længde. Vore Forhaabninger om et gjenne-gaaende Sund fik herved et alvorligt Stød, thi Bræen havde saa stor en Mægtighed, at den rimeligvis maatte staa i Forbindelse med Indlandsisen, og, hvis det var Tilfældet, var selvfølgelig enhver Tanke om nogen Adgang til Kysten ad denne Vej fuldstændig udelukket. Længere Vest paa saae vi imidlertid Fjordarme, som syntes at strække sig i det Uendelige ind i Landet. Det lykkedes os nu at finde en udmærket god Havn, i hvilken Skibet kunde ligge fuldstændig sikkert, medens vi med Dampbarkassen og Baade gjorde forskjellige Toure i Omegnen. Det var ogsaa paa høje Tid, at der blev undt Maskinen og navnlig Kjedlen lidt Ro, thi siden vi den 20. Juni kom til Iskanten, havde der ikke været slukket af. Som Følge heraf havde der dannet sig Masser af Kjedelsten, og det kneb med at holde Damp. Skibsbunden var ogsaa meget overgroet og trængte til Rensning. I den sidste Tid havde vi derfor sneglet os frem med en meget ringe Fart. Der var saaledes Arbejde nok at udføre ombord i Skibet, medens Baadexpeditionerne foretoges. Den Havn, vi havde udsøgt os, laa paa en forholdsvis lav Ø med temmelig indskaarne Kyster. Den havde et snevert Indløb af en passende Dybde, gennem hvilket hverken Is, Isfjælde eller Sø kunde genere Skibet. Øst for os kunde vi igjen se vor gamle Fjende Taagen komme anstigende; men inden den naaede os, vare vi dog saa heldige at slippe ind i Havnen, og Kl. 9

om Aftenen den 8. faldt Ankeret for første Gang, efter at vi havde forladt Kjøbenhavn.

Havnen blev døbt Hekla Havn, medens Øen, hvorpaa den ligger, fik Navnet Danmarks Ø.

Den næste Morgen blev Dampbarkassen sat i Vandet, og ved Middagstid afgik Lieutenant Vedel og jeg med denne og en Slup til den sydligste af de af os sete Fjorde, som senere blev døbt Gaasefjord. Naturforskerne bleve ved Skibet for i Ro at kunne gjøre Indsamlinger og Undersøgelser i Omegnen af Havnen.

Vi stode over mod Østpynten af det Syd for Havnen liggende Land. Efter en Times Forløb ankom vi dertil og gik nu langs Kysten videre Vest paa. Fjorden gik omtrent retvisende VSV. i med forskellige Bøjninger og Knæk. Den første Del af Nordkysten var lav og jævnt skraanende samt meget bevoxet. Noget inde i Fjorden løb en stor Elv ud, som førte en Mængde Ler med sig og farvede Vandet i Fjorden rødt i en vid Omkreds. Dette Ler havde aflejret sig og dannet en Banke langt ud i Fjorden, saa at vi med Dampbarkassen maatte søge langt ud for ikke at komme paa Grund. I den yderste Del af Fjorden var der en Mængde meget store Isfjælde, længere inde bleve Isfjældene mindre, men optraadte til Gjengjæld desto talrigere. Indtil et Stykke forbi den røde Elv var Kysten temmelig indskaaret, men derefter begyndte en saa godt som lige, temmelig stejl, af Is-skuring aflattet Gneisryg, langs hvilken vi dampede en Time. Denne Ryg fortsattes af et højt, stejlt Gneisfjæld, hvis Top vi undertiden saae rage op som en mørk Væg ovenover Skyerne. Kl. 6 blev Isen meget tæt. Foruden de egentlige Isfjælde laa der nu et fuldstændig tæt Dække over Vandet af Isstumper i alle mulige Størrelser, saa at vi maatte gaa langsomt og jævnligt stoppe for ikke at tørne for haardt med Baaden eller risi-kere at miste Skruebladene; Isen blev tættere og tættere, og samtidig kom der nu det ene store Isfjæld ved Siden af det andet. Taagen holdt sig omkring dem og forhindrede os i at

se dem. Vi saae, at vi maatte være overfor en eller flere Bræer, som fuldstændig havde opfyldt Fjorden med Kalvis. Stejle Fjælde havde vi paa alle Sider, saa at vi sejlede som i en Gryde. Da der ingen Teltplads var i Nærheden, og det efterhaanden viste sig umuligt at komme videre, vendte vi Kl. 7 om for at gaa tilbage til Begyndelsen af den lige Gneiskyst, hvor vi havde seet en Havn. Det var en Bugt, i hvilken der udmundede et Par mindre Elve.

Den næste Formiddag begyndte det at klare op, og ved Middag kunde vi faae et nogenlunde Overblik over Forholdene. Vi kunde da se, at Fjorden strakte sig betydelig længere ind og endte med flere Smaaforgreninger, i hvilke der udmundede to eller tre Bræer, der sandsynligvis maatte komme fra Indlandsisen. Det saae ligeledes ud til, at selve Indlandsisen stødte op til Fjældene i Baggrunden. Der laa imidlertid endnu Skyer og drivende Taager i Fjordens midterste Del saa at det inderste Parti kun glimtvis kunde skjælnes. Bræerne havde fuldstændig fyldt den indre Del af Fjorden med Isfælde og Kalvis, og det Hele laa som en samlet Masse. Disse Bræer maa derfor være meget produktive, eller ogsaa havde der, netop i Dagene før vi kom, fundet en større Udskydning Sted. Da vi saaledes vare forhindrede i at komme ind i Bunden af denne Fjord og tillige havde faaet Sikkerhed for, at der intet Udløb til Kysten kunde findes her, gik vi igjen ud af Fjorden.

Det var nu blevet smukt Vejr med stærkt Solskin, og Toppene af Fjældene kunde sees. Paa den nordlige Kyst bestod Bjergarten ved Vandet af Gneis, stærkt isprængt med Granater, og ovenpaa Gneisen laa Trap, som begyndte i en Højde af c. 1500—2000 Fod. Ogsaa paa Sydsiden af Fjorden bestode Fjældene af Gneis overlejret af Basalt, men Basalten laa her betydelig lavere. Ved et lille Næs omtrent Syd for vor Teltplads forsvandt Gneisen aldeles, saa at Fjældene videre Øst efter udelukkende dannedes af Basalt.

Den maleriske Modsætning mellem Gneis- og Basaltland-

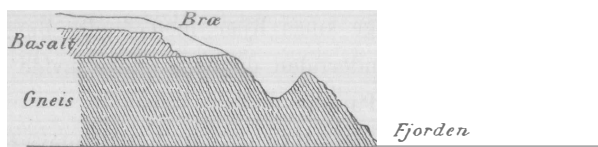
skaber gjorde sig stærkt gjældende her. I den førstnævnte er der Afvexling, den ene Fjældtop ligner ikke den anden; Kysten er i Almindelighed indskaaret af smaa Fjorde og Bugter, og hver Pynt, man kommer forbi, byder det spejdende Oje noget Nyt. Basalt derimod er altid ens; har man seet et Fjæld, har man seet dem alle. Et Landskab med Basaltfjælde kan tegnes med Passer og Lineal; Linierne ere rette, alle Vinkler ligestore, kort sagt, i Længden virker det trættende og ensformigt, og især fordi en saadan Kyst i Reglen er lige og ubrudt, saa at man kan overse 10—15 Mil paa engang. Som Baggrund for et Forgrundslandskab af Gneis, eller blandet med denne, kan Basalten derimod tage sig smukt ud med sin rødlig-violette Farve, sine dybe blaa Skygger og sine snedækkede Plateauer og Hylder.

Om Aftenen ankom vi til Skibet.

Den næste Udfuuzt gjaldt Fjorden, som Vest for Havnen gik ind i Landet. Den 11. August om Middagen gik vi fra Skibet med Dampbarkas og Slup. I den yderste Del af Fjorden var der mange Isfjælde af en imponerende Størrelse. Om Aftenen sloge vi Telt paa en noget fremspringende Odde mellem to Dalstrøg paa Nordsiden af Fjorden. Havn var der ingen af, saa at vi maatte ankre Fartøjerne op bag et lille Fremspring, hvor de laa temmelig udsatte. Vejret havde hele Dagen havt Føhnkarakter. Om Morgenen havde der over Fjældene hvilet den paafaldende dybe, mørkviolette Tone, som paa Vestkysten af Grønland er en sikker Bebuder af Føhn. Luften var om Formiddagen varm og trykkende, og smaa isolerede Skyer lejrede sig over Fjældtoppene. Kl. 11^{1/2} om Aftenen maalte vi en Lufttemperatur af 12°,1, Fjorden fik derfor Navnet Føhnfjord. Det havde hele Dagen været Stille, men om Aftenen begyndte det at blæse stivt ud af Fjorden. Fra det Indre af Fjorden kom Isfjældene nu sejlene i stærk Drift udefter, og meget hyppigt kalvede de, maaske paa Grund af den høje Temperatur. En Gang hørte vi pludselig en stærk Brus, der vedblev i

længere Tid og lød omtrent som et Fjældskred. Det viste sig imidlertid at være et Vandbassin paa Toppen af et Isfjæld, som pludselig havde skaffet sig Afløb ud over Kanten, hvor Vandet som en Fos styrtede ned ad den stejle Væg. Til trods for at Fjældskraaningerne fra Søen saae temmelig golde ud, fandt vi dog en temmelig frodig Vegetation op til 1000 Fods Højde. Der var de sædvanlige grønlandske, saakaldte Lyngsorter i tætte Masser. I Fordybninger, hvor Vandet havde staaet, og ligeledes langs Bækkelejerne, var der et fodtykt Tæppe af Mos.

Begge Kyster af Fjorden vare som nævnt stejle og bratte og bestode forneden af Gneis med et Lag Basalt over. Øverst laa Bræ og Firnmarker. Basallaget var imidlertid her betydeligt tyndere og laa højere tilvejs end i Gaasefjord. Det laa ogsaa, især paa Sydcoysten, noget tilbage paa Gnejsfjældene, saa at der dannedes en stor Hylde for Bræisen. Det Hele havde omtrent følgende Profil.

I den vestlige Del af Fjorden forsvinder Basalten fuldstændigt fra Nordkysten, saa at Gneisen her gaar lige til Toppen, c. 4000 Fod. Paa Nordsiden fandtes et Par Dalstrøg, der strakte sig ind i Landet omtrent lodret paa Fjordens Længderetning.

I Løbet af Natten og den følgende Morgen blæste Fønnen endnu. Temperaturen i Luften var 13° . Da Vinden var saa stiv, at vi vanskeligt vilde kunne komme frem med den tungt lastede Baad paa Slæb, lode vi to Mand blive tilbage med Sluppen, medens vi med Dampbarkassen alene gik videre ind efter. Undervejs holdt vi Hvil ved en lille Pynt paa Nordsiden.

Vi vare her omtrent ved, hvad vi ude fra havde antaget for at være Bunden af Fjorden; det viste sig imidlertid, at denne, i Stedet for at afsluttes, gjorde en skarp Drejning og fortsattes Nord efter. Vi gik lidt tilfjælds for at faa Overblik og maatte arbejde os gennem et knæhøjt Krat af Pil, Birk, Blaabær, Krækkebær med flere, ivævet med et rigt Blomsterflor. Alt var de fleste Steder fortørret, saa at det knasede under Fødderne; en kastet, brændende Tændstik vilde sikkert have foraarsaget en stor Hedebrand. Hvor der var lidt Fugtighed eller i Skyggen i Kløfterne, stode Planterne derimod friske og frodige, og man kunde knap tænke sig, at man midt i i denne Yppighed var paa 70° Nord Bredde paa Grønlands Østkyst. Blaablærrene vare modne og overmodne. Der herskede ogsaa paa disse mod Syd vendende Skrænter, som rigtig kunde blive gjennembagte af Solen, en ligefrem tropisk Temperatur, og det endog i den Grad, at vi maatte tage Overtøj og Ben-klæder af og gaa videre, kun iførte det allernødvendigste Undertøj. Mærkværdig nok, men meget heldigt for os, var der ingen Myg, skjøndt der fandtes mange smaa Kjær med frodig Bevøxning, særlig af Kjæruld, der undertiden dannede store hvide Stræk-ninger. Her var et helt Paradis mellem Isfjælde.

Man maa i det Hele taget ikke tro, at den Plantevæxt, man finder heroppe, kan karakteriseres som «en fortrykket og forkuet, arktisk Vegetation». Nej, Planterne befinde sig aabenbart udmærket vel her, de have acclimatiseret sig og antaget saadanne Egenskaber, som gjøre dem skikkede til at trives og forplante sig trods den bidende Vinterkulde og den tørrende Sommersol. De ere maaske nok smaa og undersætsige, men fremfor alt sejge og kraftige.

Vi gik derefter med Dampbarkassen rundt om Pynten, hvor Fjorden drejede Nord i og befandt os nu i et større Bassin fyldt med mange store Isfjælde. Midt i Bassinet laa en mindre Ø, som strax tildrog sig vor Opmærksomhed ved sin intensive røde Farve.

Efter at vi fra Toppen af Øen, som var c. 400 Fod høj, havde foretaget nogle Maalinger og blandt Andet seet, at der højere oppe i Fjorden fandtes Fjælde af den samme røde Farve, gik vi tilbage. Vi havde nemlig ikke forberedt os paa nogen længere Tour, og det var desuden nødvendigt, at Naturforskerne kom herind for at gjøre specielle Undersøgelser i disse interessante Egne. Vi dampede derfor hele Natten hjemefter, toge undervejs vore to Mænd op og kom den næste Morgen til Skibet. Det blæste dengang saa stivt ud af Fjorden, at Skibet maatte lade sit andet Anker falde, tiltrods for at det laa i en fuldstændig lukket Havn. Den 14. gik vi saa igjen indefter sammen med Naturforskerne. Atter denne Dag maatte vi i Mundingen af Fjorden kæmpe med stiv, vestlig Kuling, og først efter Middag, da vi vare komne længere ind, løjede det af. Om Aftenen sloge vi Telt paa Landet SO. for Røde Ø.

Den 15 August gik vi videre med Dampbarkassen medens Naturforskerne med Sluppen bleve efterladte. Vi slæbte dem dog først over til Røde Ø, hvor de vilde begynde Undersøgelserne.

Vi stode derefter over mod den Pynt, som senere fik Navn Renodde. Isen var ude midt i Fjorden forholdsvis spredt, men ovre under Renodden var den paa Grund af Strømmen pakket tæt ind mod Kysten. Stedet var meget frodigt. Kort efter at vi vare komne i Land, saae vi mange Rensdyr. De vare saa lidet sky af sig, at Lieut. Vedel i et Øjeblik skød 4. Resten spadserede ganske rolig forbi mig, der ingen Riffel førte med.

Vi gik derefter tværs over Vestfjord og sloge Telt ved en lille Pynt paa Nordsiden, som fik Navnet Kobberpynt paa Grund af den kobberholdige Bjergart, som udgjorde en Del af den. Undervejs passerede vi et meget stort Isfjæld, hvis Højde ved senere

Maaling fra Land fandtes at være c. 270 Fod.

Vi gik nu tilfjælds. Vejen gik først opad en meget frodig Skraaning over isskurede Gneiskuller. Paa sine Steder fandtes en saa yppig Vegetation, som jeg sjældent har seet paa Vest-

kysten af Grønland paa samme Bredde. Ganske vist naaede Krattene paa Vestkysten en større Højde over Jorden, thi de største her naaede os kun lidt over Knæene, men syntes mig at være kraftigere og tættere end paa Vestkysten. Krattenes Højde betinges her ganske sikkert af Tykkelsen af det Snelag, som om Vinteren beskytter dem dels mod den strængeste Kulde, dels mod Føhnstormenes fortørrende Indvirkning.

Vi kom over store, golve Stensletter og isskurede Fjældknolde. Overalt laa Moræneaflejringer, mellem hvilke flere temmelig store Elve løb ud. Kl. 8 vare vi paa den Top, som vi havde udseet til vor Maalestation. Den egentlige, sneklædte Top laa endnu c. 800 Fod højere, men den laa saa langt tilbage, at man sandsynligvis derfra ikke kunde faa Overblik over Fjorden. Toppen, paa hvilken vi befandt os, var isskuret, og af Vegetation fandtes kun nogle faa Planter, lidt Græs og Mos. Derimod havde vi et udmærket Overblik over de omliggende Fjorde.

Fjældet laa mellem to Isfjorde, gennem hvilke Indlandsisen skød ud med store Bræer. Den sydligste af disse to Fjorde, Vestfjord, strakte sig endnu c. 4 Mil ind, og her laa Bræens kalvende Kant. Denne Bræ maatte være meget produktiv, thi Fjorden var i hele sin Længde fyldt med Isfjælde og mindre Kalvis. Inde bag Bræen saae vi flere Nunatakker.

Den nordlige Fjord var strængt taget ikke mere nogen Fjord, thi Bræen var her skudt saa langt frem, at dens kalvende Kant laa helt ude ved Pynnten af det Land, paa hvilket vi befandt os. Denne Bræ havde ikke været meget virksom i det sidste Aarstid, thi der laa endnu fast Vinteris et Stykke foran Brækanten, og udenfor Vinterisen var der fuldstændig aabent Vand.

Et stort Isfjæld laa indefrosset i Vinterisen og bekræftede den Hypothese om de store Isfjældes Dannelse, som jeg tidligere har opstillet angaaende Uperniviks Isbræ, nemlig at de store Isfjælde flyde lige ud fra Brækanten paa den samme

Vandlinie, de havde før Frigjørelsen. Det her omtalte Isfjæld stod hverken lavere eller højere end Kanten af Bræen, og man kunde i denne paapege det Sted, hvor Fjældet var løsrevet fra Bræen. Da vi senere hen paa Slædetourene kom hertil, stod Isfjældet her endnu. Bræen fik Navnet *Rolige Bræ*.

Noget efter Midnat kom vi igjen ned til Teltet. Fire Rensdyr sprang omkring temmeligt højt tilfjælds, blandt disse en lille Renko med to Kalve, som enten af Nysgjerrighed eller af Befippelse galopperede saa tæt forbi mig, at jeg kunde have naaet dem med Hænderne. Den følgende Dag kom vi tilbage til Teltpladsen ved *Røde Ø*.

Naturforskerne havde været ovre paa *Røde Ø*, men ikke fundet Forsteninger; derimod havde de forøvrigt havt rigt Udbytte i Retning af videnskabelige Indsamlinger. Der var blevet skudt to Rener og fundet mange Renhorn, hvoriblandt flere usædvanlig store.

Det var nu fristende for os at gaa videre Nord paa, men da Tiden allerede var fremrykket, og det desuden var bestemt, at vi om muligt skulde gjøre en Tour op til nogle Sandstens-Fjælde, som laa *NØ* for Havnen, turde jeg ikke offre mere Tid paa disse indre Farvande. Den 17. gik vi derfor igjen ud efter og kom om Aftenen til Skibet. Undervejs mødte vi flere Narhvaler.

Den følgende Dag blev anvendt til forskellige Arbejder i Omegnen af Havnen, blandt Andet til en Undersøgelse af nogle eskimoiske Husruiner, Teltringe og Grave, thi saavel her ved *Hekla Havn*, som næsten paa alle de Steder, vi kom til i de indre Fjordforgreninger, fandt vi den Slags Vidnesbyrd om en tidligere Bebyggelse. Saavidt Tiden tillod det, blev der anstillet Undersøgelser og Udgravninger, men da Resultatet af disse vil blive gjort til Gjenstand for en særlig Afhandling, blive de ikke omtalte her.

Den 19. August gik vi atter ud med Dampbarkassen og

Sluppen. Maalet var de to Sandstens-Fjælde, som vi under Indsejlingen havde seet 7—8 Mil NO. for Havnen.

Ved Middag kom vi ud for en lang udskydende Sandodde, som strakte sig 1—1½ Kvml. ud fra Kysten. Nord for denne Odde var der en noget større Bugt med stærkt leret og plumret Vand. I Bunden af Bugten faldt en eller flere Elve ud, som førte Leret eller Slammet med sig. Elvene kom fra nogle Sandstenslag, som begyndende her strakte sig videre Nord paa og endte med de to nævnte, iøjnefaldende, fæstningslignende Fjælde. Kysten blev nu lav og hævede sig i mindre Bølger og Bakker indefter. Den var fuldstændig lige, uden Indskæringer og med meget grundt Vand, saa at man maatte holde sig langt ude med Baadene.

Vinden friskede imidlertid mere og mere med Kuling af Syd og temmelig megen Sø. Da Luften samtidig saae truende ud, og der ikke fandtes Havn, vendte i om før at se at komme ind i den før omtalte Bugt. Denne var imidlertid saa opfyldt af Ler og Sand, at det var umuligt at komme til Land, vi maatte derfor gaa tilbage til Skibet. Paa vore Baadetoure have vi i det Hele taget gjort den Erfaring, at skjøndt en Damp-barkas byder den Fordel for Excursioner, at den kommer langt i kort Tid, saa er der dog mange Ulemper forbundne ved Sej-ladsen med et saadant Fartøj i Fjorde af almindelig grønlandsk Beskaffenhed. Man er altfor meget bundet med Hensyn til Valg af Teltplads o. l.; thi, da man selvfølgelig ikke kan tage det tunge Fartøj paa Land med de Hjælpemidler, der staa til Raadighed, maa man om muligt sørge for at finde en nogen-lunde beskyttet Havn til det, ~~hvor de ikke kunne lægge sig til~~ At finde en saadan Havn er som oftest vanskeligt og undertiden umuligt, og da har man meget Bryderi med et saadant Fartøj. En Konebaad eller en meget let Træslup er ubetinget det Fartøj, der i Længden egner sig bedst, ialtfald til længere Excursioner i ukjendte Fjorde.

Om Aftenen den 20. blev Dampbarkassen hejst, og Alt gjort

klar til Afgang. Det blæste dog endnu saa stivt, at vi først næste Morgen kom afsted. Vi stode først op langs Østkysten af Danmarks Ø.

Nord for Odden ved Sandstens-Fjældene, Cap Leslie, bøjer Kysten af Milnes Land mere Nord i. Farvandet var her opfyldt af en Mængde meget store Isfjælde, hvoriblandt vistnok de største vi endnu havde seet. Der saaes kun enkelte Flager af Fjordis. Efterat vi havde taget et Sæt Pejlinger udfor Sandstens-Fjældene, stode vi over mod Sydenden af Jamesons Land, idet vi undervejs toge en Række Lodninger og Temperaturserier. Den største Dybde vi fik her var 218 Favne; Bundarten var overalt graabrunt Ler.

Om Aftenen gik vi langs Sydkysten af Jamesons Land, hvis flade Kyst og lyngklædte Bakker i Aftenbelysningen fuldstændigt lignede en hjemlig, dansk Strand i Sommeraftenstemning; men al Illusion herom svinder hurtigt, naar man seer Sydkysten af Fjorden, hvis høje Fjælde med hvide Snehelme og de i Maanelyset tindrende Bræer, der ligesom Fjorden med sine Mængder af Isfjælde og Storisen, mindst af alt have noget tilfælles med Danmark.

Den følgende Morgen, den 22., vare vi ved Cap Stewart, men det viste sig desværre, at der ikke var foregaaet nogen Bedring med Hensyn til Isforholdene. Saavel i Scoresby Sunds Munding som i Hurry Inlet laa der megen Is og mange Isfjælde, som drev omkring for Vind og Strøm. Der fandtes ingen Steder, hvor Skibet under Losningen kunde ligge blot nogenlunde beskyttet for Isen, og selv om det holdt gaaende under Damp, vilde det med Taage og daarligt Vejr let kunne komme fast i Isen og af denne skrues op paa den lave, flade Kyst af Jamesons Land; Isen var nemlig ikke sværere, end at en Del af den var af mindre Dybgaende end «Hekla». Under disse Forhold vilde det ikke være forsvarligt at losse her, da Skibet vilde være for udsat i Tilfælde af daarligt Vejr; vi maatte se os om efter en anden Plads til Stationen, hvor Skibet kunde

være nogenlunde beskyttet mod Is og Isfjælde, medens Losningen gik for sig.

Vi stode over mod Sydenden af Liverpool Kyst, men Forholdene vare ikke bedre der.

Valget af en anden Plads til Stationen var under de givne Forhold ikke let. Den maatte helst ligge saa yderligt i Fjorden som muligt, da der derved var større Chance for at komme tidligt afsted den næste Sommer end længere inde, hvor Vinterisen sandsynligvis vilde ligge længere. Hele den ydre Del af Scoresby Sund er imidlertid fuldstændig blottet for Havne eller blot Antydninger af saadanne. Sydkysten er en lige, ubrudt Basaltbratning, der hæver sig omtrent lodret op af Fjorden. Kysten af Jamesons Land ligner den jydsk Vestkyst og er som denne uden nogensomhelst Tilflugtssted for et Skib, og Sundet mellem de to Kyster var fuldt af Isfjælde og Is, der med de skiftende Strømme og Vinde drev frem og tilbage.

Den eneste sikre Havn, vi havde seet, var Hekla Havn, og jeg maatte derfor under disse Forhold bestemme mig for denne. Da den imidlertid laa omtrent 20 Mil inde i Fjorden, vilde jeg, ved at vælge den til Overvintringssted, ikke alene forøge Vejlængden til Angmagsalik med de nævnte 20 Mil, men jeg maatte tillige befrygte, at vi først vilde kunde komme meget sent afsted med Baadene den følgende Sommer, da vi med tungt lastede Baade ikke kunde begynde Rejsen, før Fjordisen var fuldstændig brudt op. Som Følge heraf maatte jeg, hvis Hekla Havn valgtes til Overvintringssted, beholde Skibet heroppe, da vi med dette antagelig vilde kunde forlade Havnen paa et betydeligt tidligere Tidspunkt, end det vilde være muligt med Baadene.

Det blev derfor bestemt at oprette Overvintringsstationen ved Hekla Havn, og at Skibet skulde overvintre der sammen med Expeditionen for næste Aar at bringe denne ud til Cap Brewster.

Forinden vi stode tilbage i Scoresby Sund, oplagde vi ved Cap Stewart et Depot af Proviant og Ammunition. Dette Depot var medtaget som en yderligere Sikkerhedsforanstaltning for Expeditionen, hvis det Tilfælde skulde indtræde, at vi i 1892, paa Rejsen Syd efter til Angmagsalik, skulde møde saa uovervindelige Ishindringer, at vi bleve nødsagede til at opgive at gaa Syd paa og tvungne til at vende tilbage til Scoresby Sund. Vi vilde derved være i Stand til ved Cap Stewart at kunne afvente Opsendelsen af en eventuel Hjælpeexpedition.

Depotet blev oplagt paa den lyngklædte Skraaning ved Grønlænderhusene (ved Cap Stewart) paa et Underlag af Sten. Det blev først dækket med et dobbelt Lag af et gammelt Sejl, ovenpaa hvilket der blev lagt flere Lag Græstørv. Det underste Lag med Græsset nedefter, det øverste med Græsset opefter. Kanten af Sejlet blev betyngt med saa mange Sten, som vi kunde faa fat i, for at gjøre det saa vanskeligt som muligt for Bjørne at ødelægge Depotet.

Medens dette Arbejde stod paa, havde Naturforskerne benyttet Lejligheden til en kortvarig Undersøgelse af Fjældene i den nærmeste Omegn og blandt Andet været saa heldige at finde faststaaende Planteforsteninger.

Kl. 6 om Aftenen vare vi færdige med alle Arbejder og satte nu igjen Coursen indefter i Fjorden. Taagen havde det meste af Dagen ligget ude i Fjordmundingen, og da det nu begyndte at blæse op med en frisk Østen, begyndte den at sætte ind efter, saa at vi vare meget glade ved at kunne forlade Cap Stewart.

Natten mellem den 20.—21. havde vi første Gang seet en Stjerne, det var Jupiter; da vi nu stode ind efter, saae vi allerede flere. Den følgende Middag, den 23., loddede vi tværs af Cap Stevenson paa 300 Fv. Vand, og ankrede om Aftenen igjen i Hekla Havn, som altsaa nu i nogen Tid skulde være vort Hjemsted. I de følgende Dage herskede der en travl Virk-

somhed med at bringe Tømmeret til Husene i Land, med at rejse disse og med Oplosningen af Expeditionens Proviant og øvrige Bagage.

Medens Husene bleve satte under Bygning, gik Lieut. Vedel og Capt. Knudsen paa en Expedition NO. efter. Vi havde nemlig den 21., da vi vare ud for Sandstens Fjældene, seet, at der Nord for Milnes Land laa en Gruppe Øer med spidse, takkede Fjælde og tilsyneladende adskilte af mange smalle Sunde. Det vilde være en stor Hjælp ved den nærmere Undersøgelse af Fjordene i denne Egn, om vi der kunde finde en god Havn for Skibet. Med en saadan Havn som Udgangspunkt kunde vi da med Dampbarkas og Baade gjøre Excursioner i Omegnen og spare den lange Vej frem og tilbage fra Hekla Havn til Øerne, især da vi havde Erfaring for, at Kysten op til Sandstens Fjældene i daarligt Vejr var temmelig uheldig for Baadrejser.

Hovedøjemedet for Lieut. Vedels Expedition var derfor at finde en saadan Havn enten ved Øerne eller i Nærheden deraf. Samtidig skulde Naturforskerne gaa med en Slup op i Mudderbugt for der at anstille Undersøgelser angaaende Sandstformationen.

Den 25. August afgik begge Expeditionerne i Dampbarkassen med to Slupper paa Slæb.

Imidlertid blev der ved Stationen sat al Kraft paa Husenes Opførelse. Husene vare forfærdigede hjemme af Tømmermester Kyhn, tilpassede og mærkede lige klar til Opsætning, som derfor gik meget let.

Vi medførte fire Huse: et Beboelseshus, to Observatorier og et Proviantskur.

Beboelseshuset var 27 Fod langt og 14 Fod bredt. Det var ved to Skillerum delt i tre Afdelinger. Gjennem et Bislag midt paa den ene Langvæg kom man ind i den midterste Afdeling, der tjente til Opbevaring af Tøj og den Proviant, som i Øjeblikket var i Brug. Fra dette Rum førte en Dør tilvenstre ind i

Folkelukafet, hvor der i to Etager var Køjplads til 6 Mand. Foruden Bord, Vandtønde, Skibskister og lignende var her et lille Comfur, som foruden til Madlavning ogsaa skulde tjene til Opvarmning af Værelset.

Fra Midterrummet førte en Dør tilhøjre ind til det Rum, som beboedes af Lieut. Vedel, Cand. Bay og mig. Dette Rum opvarmedes ved en lille Kakkelovn, hvis Rør i c. 3 Al. Længde blev ført langs Gulvet inden det drejede op efter og ud gennem Loftet og Taget. Denne Foranstaltning viste sig overmaade heldig til at forhindre Fødkulden, ligesom der ogsaa derved udnyttedes det mest mulige af Kullenes Brændselsværdi, saa at vi hele Vinteren igjennem, selv med den strengeste Kulde, med et meget lille Kulforbrug kunde holde en passende Temperatur i Værelset. Foruden tre enkelte Standkøjer fandtes der et Par Borde og vore Skibskister, og langs Væggen var anbragt Hylder til Instrumenter, Bøger og lignende Sager.

Ovenpaa var der i hele Husets Længde et Loftsrum til Op-bevaring af Telte, Soveposer, Sejl o. s. v. Adgangen hertil var enten gennem en Luge i Gavlen eller gennem en mindre Lem i Midtrummet.

Huset var udelukkende bygget af Træ. Det bestod af et Tømmerværk, paa hvilket der blev spigret en Yder- og en Inderklædning af 1" Brædder. Udvendig blev saavel Tag som Vægge beklædte med Tagpap, der paa Taget fastholdtes af smalle, paaspigrede Trælister. Op til 2¹/₂ Al. Højde blev derefter hele Huset omgivet af en grønlandsk Mur af Sten og Græstørv. Indvendig blev Gulv og alle Vægge beklædte med Linoleum. Noget senere beklædte vi ogsaa Gulvbrædderne i Loftsrummet med Resterne af Linoleum, Tagpap og, hvor dette ikke slog til, med Græstørv. Huset viste sig i Vinterens Løb at tilfredsstille alle rimelige Fordringer. Kun en Ulempe viste der sig, og det var, at Madlavningen skulde foregaa i Folkelukafet. Denne Omstændighed var paa Grund af de ved Madlavningen udviklede Vanddampe og Madosen mindre heldig, saa at man

burde have havt et særegent mindre Rum til Købys. Det blev ogsaa nødvendigt at skaffe lidt mere Ventilation, hvilket let lod sig gjøre ved i Loftet at udskjære Lemme, som kunde aabnes mer eller mindre, eftersom Omstændighederne krævede det.

Proviantskuret laa 50 Alen SO. for Beboelseshuset. Det bestod af et eneste Rum og havde kun Yderklædning og Tagpap, derimod ikke Gulv eller Inderklædning.

Det astronomiske Observatorium laa Vest for Beboelseshuset. Det var gennemskaaret i Retning af Meridianen og forsynet med Klapper. I Midten stod en støbt Betonpille til Passageinstrumentet. Desuden tjente dette Observatorium til Anstillelsen af Observationer over Variationerne i Magnetnaalens Declination. Variationsapparatet var anbragt paa to støbte Betonpiller.

Observatoriet til Anstillelse af de absolute magnetiske Maalinger laa lidt Syd for forannævnte. To støbte Betonpiller tjente ligeledes her til Instrumenternes Opstilling. De to Observatorier havde Gulv og Yderklædning, og vare ligesom de øvrige Huse klædte med Tagpap og omgivne med Grønlændermure.

Udenfor Stationen blev opsat en Flagstang tilligemed forskjellige Arrangementer til de meteorologiske Observationer, som Thermometerskab, Vandstandsmaaler m. m. Vore tre Baade bleve satte paa Land paa en lav, hævet Havstok lige bag Husene.

Den 28. August kom den ene Slup med Naturforskerne tilbage til Havnen. De havde først landet paa den østlige Side af Mudderbugtens Munding og derefter ladet Baaden ro ind til Bunden, medens de selv gik langs Kysten. Bugten har ringe Dybde med leret og sandet Bund; Bredderne ere ligeledes lerede og sandede. Efter meget Besvær med at hale Baaden til Land, blev der slaaet Telt paa en flad, gruset Slette.

Der blev derefter foretaget Undersøgelser af Sandstensfor-

mationen i Omegnen. Dyrelivet var oppe i Landet meget fattigt, men i nogle store Engstrækninger i det Indre af Bugten saaes usædvanlig mange Vadefugle.

Søndag Middag den 30. kom Capitain Knudsen tilbage over Land. Det havde om Formiddagen blæst en stormende Kuling af NV., saa at Dampbarkassen havde været nødsaget til at søge Læ en Mils Vej fra Stationen. Capt. Knudsen var da ledsaget af en Mand gaaet over Land til Stationen. Om Eftermiddagen løjede det af, og Lieut. Vedel kom med Dampbarkassen og Sluppen.

Han havde været oppe ved Øerne, men ikke fundet nogen Havn der, da Fjældene gik bratte ned i Vandet, saa at der ikke var under 25 Fv. Vand en Baadslængde fra Land. Nord for Øerne gik en meget stor Isfjord, Nordvestfjord, i NV.-lig Retning ind i Landet. Paa Nordsiden af denne Fjords Munding var der bag enfremspringende Halvø, Syd Cap, en Havn, men denne var aaben mod NV., altsaa mod Bunden af Fjorden, og Isfjældene bleve derfor med Vind ud af Fjorden drevne ind i Havnen og fyldte denne, saa at Skibet ikke kunde ligge der. Lieut. Vedel havde været 6 Mil oppe i Fjorden, som imidlertid gik endnu længere ind og der bøjede af i nordlig Retning. Fjorden var fuld af Isfjælde, som laa tættere, jo længere man kom indefter.

Der var saaledes ikke fundet nogen Havn, hvori Skibet kunde ligge sikkert, medens Undersøgelserne bleve fortsatte.

Det bestemtes derfor at gjøre endnu en Tour til Nordvestfjord, for at faae denne nærmere undersøgt af Naturforskerne, samt for om muligt at komme ind til Bunden. Vi maatte imidlertid vente et Par Dage, indtil Dampbarkassens Kjedel var rensset, og til forskjellige Arbejder ved Husene vare fuldendte.

Den 3. September gik vi igjen fra Skibet; straks efter at vi vare komne ud af Havnen, begyndte det at blæse temmelig stivt ud af Fjorden, saa at der snart stod en Del Sø. Udfor

Mudderbugt stod en Mængde Isfjælde paa Grund, medens de den Dag syntes at være mere spredte ude i Fjorden. Ved Middagstid hayde vi naaet Omdrejningspynten ved Sandstens Fjældene, Scoresby's Cap Leslie. Nord herfor drejer Kysten omtrent retv. Nord i og danner en meget brattere og højere Skrænt med en bred, lav Forstrand. Skrænten er gjennemfuret af Vandløbene fra Snesmeltingen om Foraaret. Her saae temmelig grønt ud, men Farven hidrørte vistnok hovedsagelig fra Mosser. Kysten bestaaer mest af Forvittringsprodukter fra Sandstens Fjældene. Paa denne Kyst er der to store Bugter, i Bunden af hvilke man seer to Bræer, som imidlertid ikke naae Vandet. Den sydligste ender c. 1 Kvml. derfra, men den anden endnu højere oppe. Efterhaanden som vi kom frem, tiltog Isfjældene i Mængde, vi talte paa engang et Par Hundrede. Om Eftermiddagen sloge vi Telt i Bunden af en lille Bugt, hvor Kysten begynder at tage en mere NV.-lig Retning. Pynten Øst for Bugten kaldte vi Bregnepynt, fordi Cand. Hartz her fandt mange af de smaa, vellugtende Bregner (*Lastræa fragrans*). Vi havde herfra en glimrende Udsigt til et storslaaet Panorama Nord for Teltpladsen. Paa Fjorden svømmede Masser af Isfjælde af enorm Størrelse. Bag dem laa Øerne. Nogle af disse vare lave og flade som Øerne i en af Vestkystens Skjærgaarde; men andre vare stejle, takkede Fjældkamme, ikke lidt mindende om det bekjendte Fjæld, Redekammen, i Syd Grønland, og bag dem saae man et mægtigt Alpelandskab med skarpe, spidse Toppe, mellem hvilke den store Isfjord skar sig ind.

Fra Bregnepynt drejer Kysten af Milnes Land NV. i, og paa denne Strækning ligger der et Par større lokale Bræer, som naae Vandet. Efter deres jævne Overflade at dømme, have de kun ringe Bevægelse.

Den følgende Morgen gik vi videre. Fjældene paa Landet Nord for Øerne ere høje og stejle med spidse Toppe og Kamme. De hæve sig lige op fra Vandet, majestætiske, forrevne og fulde

af Kløfter, i hvilke Bræer overalt glide ned. Ingen af disse naae dog Vandet.

Øgruppen, som fik Navnet Bjørneøer, bestaaer af c. 10 større og mindre meget indskaarne Øer. (Muligen er der nogle flere, da man ved Sejladsen forbi dem ikke altid har let ved at afgjøre, hvorvidt man sejler forbi Sund eller Fjord.) De ligge omtrent paa en Linie i Retningen NO.—SV. og danne Fortsættelsen af Sydkysten af en Fjord, der her skærer sig Vest efter og, som vi senere fik Erfaring for, staaer i Forbindelse med Farvandene inde ved Røde Ø. Denne Fjord fik Navnet Øfjord. Øerne ere gjennemgaaende lave, c. 500—600 Fod; men op over denne Højde, hæve sig nogle skarpe Kamme og Spidser af karakteristiske Former til c. 12—1500 Fods Højde. De lave Øer have alle runde, moutonnerede Former, men paa Kammene kan man ikke se nogen Paavirkning af Isen. Bjergarten er imidlertid en meget forvittret Granit, saa at det ikke er noget Bevis paa, at Indlandsisen i sin Tid ikke skulde have naaet saa højt.

Medens vi sejlede i de snevre Sunde mellem disse Øer, saae vi lidt før Middag en Bjørn, som laa og sov i Blaabærlingen paa en af de solbeskinnede Skrænter. Vi forstyrrede den i sin Middagsro og gjorde Jagt paa den, som endte med dens Død; det var en meget fed, gammel Han, der øjensynlig havde nydt Sommerglæderne ved et lille Ophold her paa Landet, hvor den havde gjort sig rigtig tilgode med Blaabærrerne.

Efter at være komne ud gennem Øerne, fulgte vi langs deres Nordkyst i NO.-lig Retning og stode over mod Syd Cap. Vi havde den samme Formiddag seet et Isfjæld kalve. Der hørt et Brag, og da vi vendte os i Retning af Lyden, saae vi et stort Stykke af et Isfjæld langsomt sænke sig i Vandet, medens en mægtig Sø væltede ud derfra og brød sig med en voldsom Brænding mod de omliggende Isstykker. En Baad, som havde været i Nærheden, havde været ilde faren, og skjøndt vi vare temmelig langt derfra, saa at Søen kun naaede os som en rund Dønning,

maatte vi dog dreje Stævnen op mod Søen for ikke at fylde Baadene.

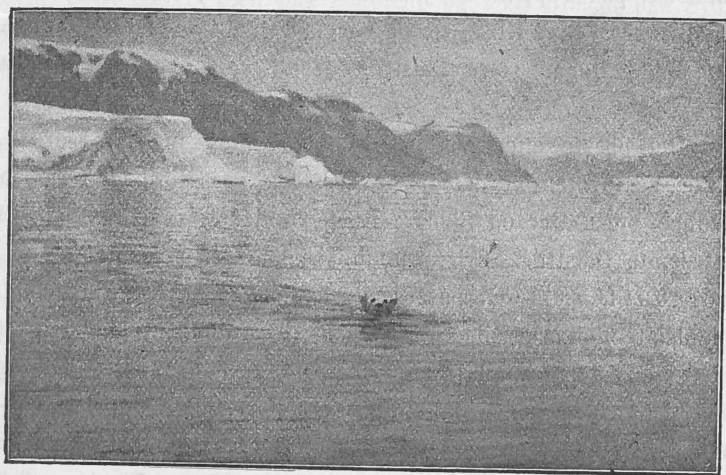
De Isfjælde, vi nu passerede, vare meget store og firkan- tede; vi saae nogle, som snarere kunde kaldes Marker af Bræis end Isfjælde. De havde beholdt deres oprindelige Stilling fra den Tid, de vare sammenhængende med Bræen. Deres Over- flade var derfor spaltet og kløftet aldeles som Overfladen af en productiv, stor Bræ.

Et saadant Isfjæld, som vi en af disse Dage passerede, anslog jeg, efter den Tid vi vare om at passere det med Damp- barkassen, til følgende Dimensioner: Længde og Bredde $\frac{1}{2}$ Kvml., Gjennemsnitshøjde 200 Fod. Lieut. Vedel havde paa forrige Tour paa samme Maade jugeret Dimensionerne af et andet Fjæld og faaet Længden 1 Kvml., Bredde $\frac{1}{3}$ Kvml., Højde 150 Fod. Beregner man Volumen af disse to Fjælde og regner, at der er 8,5 Gange mere under end over Vandet, faaer man, at hver af dem havde et Volumen af 17,100 Millioner Kubikfod. Det er vanskeligt at opfatte et saadant Tal, men det gjøres mere anskueligt ved at sige, at med et saadant Fjæld kunde man dække hele Amager (1 Kvadrat Mil) med et Lag Is af 30 Fods Tykkelse. De to saaledes beregnede Isfjælde vare ingenlunde enestaaende Exempler, men vi kunde tælle indtil et Par Hundrede af samme Størrelse. Mange firkantede Isfjælde naaede op til henimod 300 Fods Højde, og enkelte mere uregel- mæssige med store fritstaaende Taarne og Spidser, som saae ud til at kunne styrte ned hvert Øjeblik, ragede vistnok endnu højere i Vejret.

Om Aftenen sloge vi Telt paa Syd Cap. I den af Lieut. Vedel omtalte Havn i Bugten indenfor Halvøen laa der nu mange Is- fjælde.

Om Aftenen, da vi skulde vadske os for at fjerne det værste af Kulstøvet fra Ansigt og Hænder, fandt vi $\frac{1}{4}$ Tomme Is paa Ferskvandspytterne.

Cand. Hartz og Deichmann med to Mand og en Baad blev efterladte her, medens vi med Dampbarkassen og den anden Baad gik længere ind i Fjorden den 5. September. Vi vare næppe komne ud af Havnen, før vi atter saae en Bjørn ligge sovende lidt oppe i Fjældet. Da vi jagede den, gik den i Søen, og vi kunde nu fra Dampbarkassen i Ro betragte den og tage et Par Fotografier af den. Den laa temmelig dybt i Vandet, saa at kun Hovedet og undertiden lidt af Bagkroppen kunde sees. Undertiden, naar den blev bange, dukkede den under et Øjeblik, hvorefter den som af Fortvivlelse igjen tog Mod til sig og

svømmede hen imod Fartøjet, som den dog stadig holdt sig i ærbødig Afstand fra. Den blev skudt, hvorefter vi slæbte den ind til Land og flensede den. Kjødet blev lagt i Depot her, for at vi kunde tage det med os paa Tilbagevejen. Vi saae et Par hvide Harer, som vi imidlertid forgjæves gjorde Jagt paa; de vare meget sky og smuttede bestandigt fra os. Hvor Terrainet var saaledes, at Planterne kunde faa Fodfæste, var Vegetationen her meget frodig, og der fandtes da navnlig Masser af Blaabær og Krækkebær, som nok kunde friste Andre end Bjørne til at tage sig et lille Hvil i Lyngen. Paa de fleste

Steder vare imidlertid Fjældene saae bratte, at ingen Vegetation kunde trives, og den haarde Gneisklippe laa gold og bar, saa at Fjordsiderne, sete ude fra Baadene, gjorde et temmeligt øde og plantefattigt Indtryk. Paa Nordsiden af Fjorden gaae flere Dalstrøg tværs paa Fjordens Retning, og i Bunden af disse Dalstrøg ligge smaa (3: tynde) men brede Bræer. Deres smudsige Udseende og afsmeltede Overflade synes at kunne tyde paa, at det er «døde Bræer», Rester fra tidligere Isperioder, som endnu beskyttede af det overliggende Lag Ler og Grus have kunnet holde sig. Der er derimod ingen videre Brædannelse paa Toppen af Fjældene. Paa Sydkysten ligger derimod Bræer i hver Kløft, og de naae næsten alle ned til Vandet. Her findes ingen store Dalstrøg, i alt Fald ikke i Fjordens ydre Del.

Det blæste efterhaanden op med Kuling ind ad Fjorden. Udfor Vestpynten af det fjerde Dalstrøg paa Nordsiden laa en Gruppe smaa Øer og Skjær. Kl. 5 rundede vi om Pynten til det femte Dalstrøg, hvis Munding dannes af en større Bugt, Nordbugt. Da vi passerede temmelig tæt om et lille, smudsigt og mørkt udseende Isfjæld, begyndte det pludselig at vælte ganske langsomt rundt. Sluppen var lige tæt ved det, og Dampbarkassen kunde ikke faa mere Fart, da Dampen i Øjeblikket var faldet en Del; det saae derfor i Øjeblikket temmelig farligt ud, men heldigvis slap vi med Skrækken. Vi sloge Telt i en lille Bugt med en sandet Bred. En udskydende Pynt, et lille Skjær og nogle strandede Stykker Kalvis gav Læ for Dampbarkassen. Vore to norske Fangstmænd, Allan og Eriksen, gik paa Renjagt og vendte efter et Par Timers Forløb tilbage. De havde skudt 9 Rener.

Bjergarten er Gneis, men paa Skraaningerne ligger meget Grus, Sand og Ler. Her var temmelig frodigt, navnlig optraadte Birk og Blaabær talrigt, men dog ikke saa yppigt som ved Røde Ø. Jeg fandt en udgaaet, fortørret Pilestamme, som var saa tyk, at jeg netop kunde spænde om den med begge

mine Hænder. I det Hele taget laa der mange saadanne tørre Pilestammer rundt omkring paa Fjældskraaningerne.

Om Aftenen blæste det endnu mere op og blev daarligt Vejr. Da vi den følgende Morgen, den 6. September, traadte ud af Teltet, bleve vi meget forundrede, thi fra Gaarsdagens Efteraar var det nu som med et Slag blevet Vinter. Der laa Sne over det Hele, fra Fjældtop til Fjord; en isnende Vind blæste ud af Dalstrøget, saa at Isfjældene for fulde Sejl kom ud efter, og Thermometret viste et Par Graders Kulde. I Dalstrøget og ind-efter i Fjorden var Himlen nogenlunde klar med enkelte forrevne Cirrusskyer, men paa Fjældene og i en Brædal paa Sydsiden af Fjorden laa tunge Skyer, og alt stod derovre i et Snedrev.

Det var begyndt at sne om Aftenen med enkelte Vindkast ud fra Dalen, men i Løbet af Natten og Morgenen friskede det op til en Storm, saa at vi ikke kunde komme afsted. Vi benyttede derfor Opholdet til forskellige Smaatoure i Nærheden. I Løbet af Dagen forsvandt Sneen fra Underlandet ved Teltpladsen, men blev liggende paa Fjældene. Lige overfor os havde vi et prægtigt, kegleformet Fjæld, indenfor hvilket en større local Bræ skød sig ned. Paa Sydsiden af Fjorden laa to større Bræer, der syntes at være for store til at være locale Bræer.

Der blev yderligere skudt 8 Renner. Det var ganske morsomt at se, hvorledes Rennerne til deres Spadseretoure altid vælge de mageligste og luneste Steder. Træffer man en Rensti, som fører i den Retning man skal, kan man trøstigt følge den og være sikker paa, at man da vil komme frem ad den bedste Vej. Rundt omkring i Fjældbakkerne fandt vi beskyttede Kroge, hvor man tydeligt kunde se, at Rennerne i nogen Tid havde haft Tilhold; det var forholdsvis smaa Pladser mellem store Klippeblokke eller under Bratninger i Fjældet, hvor der i Reglen var en frodig Vegetation. Selve Pladsen var nedtrampet, saa at det nøgne Ler eller Grus kom frem. Sandsynligvis have

Flokke af Rensdyr søgt Læ saadanne Steder under Storm og daarligt Vejr.

Smaafuglene begyndte nu at forberede sig til Afrejsen til varmere Zoner. Navnlig Graasidskenerne samlede sig i Flokke; de vare saa lidet sky, at de flagede lige over Hovedet paa os, som om de vilde sætte sig der; sandsynligvis var det de unge Fugle fra samme Sommer.

Paa de Steder, hvor den faste Klippe laa bar, fandtes Is-skuringer op til c. 700 Fods Højde. Om Aftenen saae vi for første Gang Nordlys.

Den 7. om Formiddagen blæste det endnu, men efter Middag løjede det noget af, saa at vi gik videre ind efter. Ved den lige overfor liggende Pynt vare vi i Land for at se paa Isen, som tilsyneladende spærrede. Der var mange Isfjælde, og Strømmen kjørte de mindre af dem om mellem hverandre. Da vi kom længere ind i Fjorden, hvor Kysten bøjede mere Nord i, fik vi igjen stiv Kuling ud af Fjorden; den tiltog i Styrke, jo længere vi kom frem. Vi kunde under disse Omstændigheder ikke naae frem til noget Sted, hvor vi kunde ligge med Dampbarkassen, da Fjældene paa det første Stykke af Fjorden gik brat ned i Vandet uden Forland. Først helt inde ved Bunden syntes der at blive lavere og jævner Former. Vi maatte derfor igjen vende om til vor forrige Teltplads. Vi havde seet, at Fjorden fortsatte sig i NV.-lig Retning. Omtrent $1\frac{1}{2}$ —2 Mil fra det Sted, hvor vi vendte om, var der paa Sydsiden en Pynt, bag hvilken et Dalføre eller en Fjordarm gik ind. 5—6 Mil længere inde bøjede Fjorden igjen vestligere, og her maatte rimeligvis den store Bræ være, som producerede de enorme Isfjælde, vi havde mødt i denne Fjord.

Det var imidlertid nu blevet saa sent paa Aaret, at Vinteren saa at sige var begyndt. Temperaturen havde allerede været under Nul om Dagen, og tiltrods for det urolige Vejr, vi havde haft i de sidste Dage, var ogsaa Temperaturen af Overfladevandet, dér for en stor Del bestod af fersk Smeltevand, gaaet

under Frysepunktet. Med stille Vejr vilde Fjorden, som var opfyldt af Isfjælde og Kalvis, meget hurtigt kunne lægge til med saa megen Nyis, at vi ikke kunde komme igjennem den med Dampbarkassen. I Ferskvandspytterne havde vi allerede 1 Tomme tyk Is. Jeg turde derfor ikke udsætte os for at fryse inde saa langt fra Skibet og besluttede at gaa tilbage.

Den 8. September stode vi over mod den sydlige Kyst for at omgaa Isfjældene, der laa tæt pakkede op mod den tidligere nævnte Øgruppe. Her fik vi igjen stiv Kuling ud af Fjorden. Ved Middag tiltog Kulingen efterhaanden til en Storm, og vi maatte holde over paa Nordsiden for at faae saa meget Læ som muligt. Tiltrods for de mange Isfjælde rejste der sig meget hurtigt en usædvanlig svær Sø. Det blev værre og værre, og da vi vare bange for, at vi med Baaden paa Slæb ikke vilde kunne klare os, om det vedblev at friske, søgte vi med Vinden tværs at komme ind til et Dalstrøg paa Nordsiden, hvor vi bag en noget fremskydende Pynt fandt Læ. Det var paa høje Tid, thi Stormen rasede nu med fuld Kraft ude paa Fjorden, saa at Toppen blæste af Søerne, og hele Fjorden stod i en Fraade.

Da Vinden om Eftermiddagen ikke vilde lægge sig, saa vi kunde komme videre, sloge vi Telt paa Pynten, der blev kaldet Stormpynt. Vinden optraadte med Føhnkarakter og en Temperatur paa 6° og derover. Om Natten blæste det meget haardt. Den følgende Dag efter Middag gik vi videre udefter. Blæsten lagde sig, kort efter at vi havde forladt Teltpladsen, og strax efter fik vi Vind ind ad Fjorden; det gjorde en betydelig Forskjel paa Temperaturen, som sank til 2°. Om Aftenen sloge vi Telt paa Halvøen, hvor vi havde efterladt Naturforskerne; de vare nu inde i Bunden af Bugten, hvor de maatte hentes med Dampbarkassen. Denne havde en Del Besvær med at komme derind, da der var dannet et temmeligt bredt Bælte af Kalvisstumper og Nyis.

Om deres Ophold her meddelte Cand. Hartz og Deichmann følgende. Efter at vi havde forladt dem den 5. om Morgenen,

gik de med Baaden ind i Bunden af Bugten, hvor de sloge Telt. Bugten fortsattes op i Landet af en temmelig jævn Skraaning, der endte med et Pas i et Par Hundrede Fods Højde o. H. Passet dannede Skjellet mellem to forskellige Landskabstyper. Paa den ene Side den sædvanlige, grønlandske Natur, o: mer eller mindre nøgne, vegetationsløse Urfjældknuder, afrundede og aflattede af Istidens Gletschere, gjennemskaaret af en temmelig anselig Elv, som søgte ud til Havet mellem de fra de nærliggende Højder nedstyrtede Klippeblokke. Hist og her fandtes Moræner, som strakte sig tværs over Dalen mellem de to Bjergkjæder, mellem hvilke Bugten og Elven fandtes. Paa den anden Side Passet var derimod et bredt Lavland, mindende om den sydlige Kyst af Jamesons Land og om vore jydsk Hedemoser; det var brunt og fladt, paa Kryds og paa Tværs gjennemskaaret af smaa Vandløb; hist og her fandtes en flad, sandet, lille Dam. Intetsteds traadte Fjældet frem i Dagen, overalt bløde Former. Talrige Spor og afkastede Horn vidnede om, at Renerne havde deres Gang her.

Paa det flade Land fandtes ogsaa Spor og nogle Totter Uld af Moskusoxen, men intet Dyr saaes.

Ogsaa her ved Teltpladsen havde de den 6. havt Storm, Sne og 1—2" tyk Is paa Vandhuller og Smaasøer.

Den 10. gik vi over til Bjørneøer. Vi gik denne Gang Øst om den store NO.-lige Ø og derefter mod NV. op mellem Øerne, der her alle havde lave, runde Former. Om Aftenen sloge vi Telt ved et lille, lukket Bassin. Det var den første rigtig smukke Aften, vi havde havt i lang Tid. Det var fuldstændig stille og klart Vejr, men det begyndte nu at blive mørkt om Nætterne. Fjældene stode imponerende op mod den klare, stjernebedækkede Himmel. Et Par store Baal af Lyng bleve tændte, og medens Ilden blussede højt og kastede sit flakkende Skin over de nærmeste Omgivelser, og Røgen langsomt steg tilvejs, kom Piberne frem efter Aftensmaden, og Passiaren gik hyggeligt accompagneret af de brændende Lyngkvistes Knittren.

Den 11. gik vi fra Øerne hjemefter. Vi stode over mod NO.-Pynten af Milnes Land og holdt ned mellem dette og Øerne. Sundet var her saa godt som fuldstændig lukket af store, bratte Isfjælde, som laa klos op af hverandre. Vi fulgte først langs Fastlandskysten, men kunde ikke komme frem og maatte vende om for at gaa langs Kysten af den inderste af Bjørneøer. Her var en smal Rende, i hvilken vi kom frem. Strømmen malede stærkt i dette snevre Farvand mellem Isfjældene.

Efter Middag kom vi til Bregnepynt, hvor vi havde efterladt to Sække Kul. En Bjørn havde imidlertid i Mellemtiden besøgt Stedet og væltet den ene af Sækkene ned i Vandet. Sækken havde den rimeligvis revet itu og slæbt med sig; Kullene kunde vi se paa Bunden af Vandet. Lidt længere henne paa Kysten saae vi en Bjørn med sin Unge spadsere oppe i Fjældet; vi prøvede at jage den, men den tog Flugten og forsvandt i det kløftede Terrain. Da Vejret var smukt, holdt vi gaaende hele Natten. Det var i Begyndelsen temmelig mørkt, saa at man kun paa meget nært Hold kunde se Isstykkerne, men efter Midnat lyste Nordlysené godt op. Den 12. om Morgenen kom vi til Stationen.

Her havde man imidlertid benyttet Tiden til at forberede sig paa Vinterlejet. Ombord i «Hekla» vare Sejlene slaaede fra, Bramstænger og Bramræer nedtagne og alt løbende Gods ud-skaaret og bragt ned om Læ. Der var opsat et Skot mellem Banjer og Folkelukaf og samlet en hel Del Lyng, som skulde bruges til at tætte og isolere med paa forskellige Steder. Inde paa Stationen vare Husene omtrent færdige. Den sidste Haand blev lagt paa den indre Udstyrelse i de nærmest følgende Dage, og den 15. flyttede Expeditionen i Land og tog Huset i Besiddelse.

Vejret var i de Dage stormende, og der faldt megen Sne, saa at Landskabet fra nu af var fuldstændig i Vinterdragt.

Alle smaa Søer vare belagte med Is, og endog i Havnen begyndte der at dannes Nyis om Nætterne.

Den 18. begyndte vi de timevise meteorologiske og magnetiske Observationer, som fra nu af skulde fortsættes uden Afbrydelse hele Vinteren.

Forinden vi imidlertid gik fuldstændig i Vinterhi, gjorde vi dog endnu en mindre Baadudflugt. Maalet for denne var en nærmere Undersøgelse af den store Bræ Syd for Stationen. Den 23. September afrejste jeg med Lieut. Vedel og Candidaterne Hartz og Bay med en Slup fra Stationen og slog om Middagen Telt ved den østlige Kant af Bræen. Paa hele Kysten NO. efter gik Fjældene stejle ned i Vandet med store Stenskred, og der var ikke Tale om Teltplads; kun det ene Sted, hvor vi laa, klos op ad Brækanten, var det muligt at slaa Telt, idet en lille Elv og Morænen fra Bræen her havde dannet et nogenlunde fladt Terrain. (Se Tavle III). Heller ikke paa Vest-siden af Bræen var der, saa vidt vi kunde se, Mulighed for Teltplads.

Landskabet var det mest øde og triste, man kunde forestille sig. Der laa 10 Tommer Sne overalt. Teltene stode som nævnt paa, en smal Morænedannelse mellem Bræen og Elven. Paa den anden Side Elven hævede sorte Basaltfjelde deres golde, øde Skraaninger op fra Dalen. Vegetation saaes ikke.

Elven løb kold og isbelagt, næsten lydløst hen over Is og Sten. Bræen laa skidden-hvid med blyblaa Revner og syntes at gjennemisne Omgivelserne med sin Kulde. Den frembød et Billede af Tomhed, Øde og Stilhed. Ikke en Lyd, ikke engang Vindens Susen var at høre. Udenfor laa Fjorden mørk og kold, fuld af hvidblaa Isfjelde; over det Hele hvilede en tung, blyfarvet, lav Himmel, saa lav at den virkede knugende; og kun langt borte i Nord, hvor Himmel, Hav og Fjæld gik i Et, stod en smal, bleggul Stribe, som yderligere fremhævede det mørke og melankolske i det øvrige Landskab.

Vi gik op langs Elven for at undersøge Forholdene dels

Teltpladsen ved Syd Bræ.

paa Isen, dels paa Sidemorænen. Ude ved Elvmundingen er Dalbunden c. 500 Alen bred, men højere oppe indsnevres den betydeligt, idet Fjældskraaningens nærmer sig Sidemorænen.

Denne bestod af store og smaa Sten, derimod saae man intetsteds noget til Ler. Morænen laa i flere Rygge (3—4), som antydede forskellige Grændser for Bræen til forskellige Tider. Vi gik ned paa Bræen, som her stødte lige op til Overkant af Morænen og havde en jævn Overflade. Vi saae, at der under Morænedannelsen laa Is, som var adskilt fra den egentlige Bræ og ikke deltog i dennes Bevægelse. Denne Is er rimeligvis en Levning fra den Tid, da Bræen afsatte Morænen, og altsaa en «død Bræ». Paa det første Stykke af Bræen, som vi passerede, laa der meget Grus og mange spredte, store Sten, alle med skarpe Kanter. Længere inde kom et Parti med dybe Tværspalter og en for Sten temmelig ren Overflade, derimod fandtes ogsaa her et tyndt Lag Grus. Derefter kom en temmelig smal, c. 30 Alen bred Moræne, saa igjen et Spalteparti. Paa dette sidste naaede vi imidlertid kun et kort Stykke ind, da vi bleve standsede af Spalter. Inde mod Midten af Bræen kommer denne ned over et noget bakket Underland, hvad vi kunde se af Bræens terrasseformede Overflade og de store Kløfter. Paa Tilbagevejen saae vi paa et Sted i Kanten af Bræen en Struktur i Isen, som lignede Gletscherkorn af indtil en Valnøds Størrelse. De kunde imidlertid ikke pilles fra hinanden med Fingrene og faldt heller ikke ud fra hinanden, naar man stødte i dem med en Kniv. Et andet Sted var der i Kanten af Bræen en Art dyb Brønd. Bræsidens var ved flere horizontale Islag delt i forskellige Afdelinger.

Ude ved selve Bræenden saae vi ingen Gletscherkorn, men paa nogle større udfaldne Isstykker fandtes en meget fin Lagdeling af Grus og Is. Lagdelingen havde været horizontal og gik gennem hele Isstykkets Højde. Foruden at der som tidligere nævnt under Sidemorænen laa klar Is, fandtes der ogsaa ude ved den yderste Ende af Bræen ligesom et Underlag af Is,

paa hvilket Bræen gled frem, og hvis Overflade bar Skurstriber. Denne Is var smudsig og tilsyneladende lagdelt.

Vi hørte kun et Par Gange Kalvninger, og det var begge Gange kun ganske smaa Stykker, der faldt ned tæt ved Teltpladsen. Udenfor Bræen laa der heller ikke nogen Kalvis. Spredte Isfjælde fandtes, men de vare for store til at hidrøre fra denne Bræ.

Den følgende Morgen var det tæt Snevejr; der var i Løbet af Natten allerede faldet 3—4 Tommer Sne. Der kunde foreløbig ikke faaes noget Overblik over Bræen. Vi gik en lille Tour op i en Dal, der gik tværs paa Bræen op i Landet Øst efter. Vi fulgte Dalens Sydside, hvor der laa nogle meget store Stenskred. Heroppe viste der sig lidt mere Vegetation, i Begyndelsen Blaabær, Pil og Birk, og senere, da vi kom op til den faste Klippe over Skredene, var der forholdsvis temmelig frodigt. I Revnerne i den bratte Basaltvæg voxede mange Blomsterplanter, Græs og Bregner, og de optraadte endog som særlig store Exemplarer; Pilebuskene hævede sig her 8—10 Tommer fra Jorden. Der fandtes ogsaa paa sine Steder et sammenhængende Plantedække, men Alt var nu dækket af et 1 Fod tykt Lag Sne, saa at man ikke kunde anstille nærmere Undersøgelser.

Det vedblev imidlertid at sne, og den faldne Sne begyndte at danne Is ude i Fjorden, hvor tillige det kolde og ferske Elv- og Brævand hurtig frøs til. Teltpladsen saae meget malerisk ud, idet baade Telte og Baad bleve dækkede af et tykt Lag Sne.

Vi havde halet Baaden et godt Stykke op paa Stranden for at være sikker mod Søen, hvis Bræen skulde kalve i Nærheden af os, ligesom vi ogsaa havde flyttet vort Telt, som først var opslaaet helt nede ved Vandet, et Stykke højere op. Ikke destomindre viste det sig, at det ikke var tilstrækkeligt; thi da der i Løbet af Natten faldt nogle Smaastykker ned fra Bræen lige ved Teltpladsen, løb Søen saa højt op, at vi gjentagne

Gange maatte ud for at sikkre Baaden; den ene Gang kom Søen helt op til det ene Telt.

Da Vejret den følgende Dag, den 25., endnu ikke tillod os at faa noget Overblik over Bræen, og, da det ikke var raadeligt at ligge her længere, fordi den af det stærke Snefald forarsagede Grødis allerede var temmelig tyk, tiltraadte vi Tilbagetouren til Stationen, hvor vi ankom noget efter Middag.

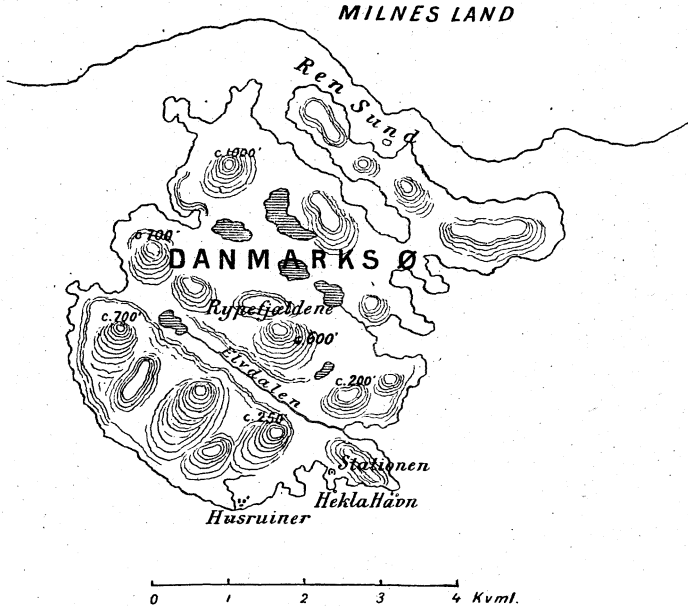
Hermed vare Baadetourene afsluttede for denne Sommer, idet det tiltagende Issjap paa Fjorden og de kortere Dage nu ikke tillod længere Udflugter. Forholdene saavel ombord som ved Stationen vare saa gode som vel overhovedet under nogen arktisk Overvintring. Helbredstilstanden var god, saa at man med Ro kunde se Overvintringen imøde.

Overvintringen.

Før jeg nærmere skal omtale Overvintringen, og hvad der hændte under denne, kunde det her være paa sin Plads at give en kort Beskrivelse af Stationens nærmeste Omegn.

Den Ø, paa hvilken Stationen blev oprettet, blev som tidligere nævnt kaldet Danmarks Ø. Den ligger paa Sydsiden af Milnes Land, adskilt fra dette ved et ganske smalt og bugtet Sund, Ren Sund. Sundet har samme Hovedretning som Dalstrøgene og Fjældkjæderne paa Øen, meget nær retv. NV.—SO. Dets Nordkyst, som dannes af Milnes Land, er temmelig høj og brat, men falder som det øvrige Land lavere og fladere ud mod Øst. Sundet er trods sin Sneverhed meget dybt, saa at temmelig store Isfælde kunne passere igjennem det. En Mængde Isfælde pleje at staa paa Grund omkring Pynterne ved den vestlige Ende af Sundet.

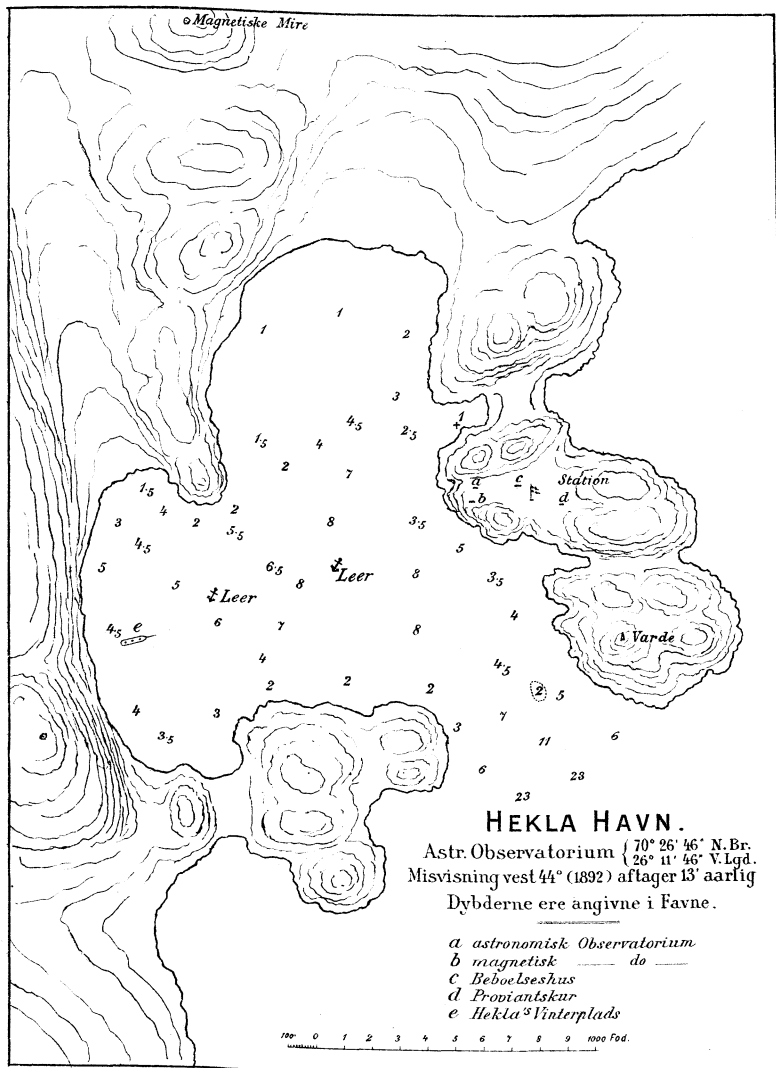
Forholdene ville sees af vedføjede Croquis af Danmarks Ø. Øen er i Hovedtrækkene firkantet, men med mange Indskæringer. Den er gennemgaaende højest i den V.-lige og NV.-lige Del, hvor der findes Højder paa c. 1000 Fod.

Herfra sænker Landet sig mere og mere mod Øst og SØ., hvor det bliver fladt med Højder paa indtil et Par Hundrede Fod.

Hovedretningen af Dalstrøgene og Fjældryggene er, som ovenfor nævnt, omtrent NV.—SO. Det største Dalstrøg ligger tæt Nord for Stationen, gaaer gennem hele Øen og danner Fortsættelsen af et større Dalstrøg ovre paa Milnes Land. Den største Højde i dette Dalstrøg er c. 200 Fod o. H. og ligger i den vestlige Del. Noget Øst for Højdeskjellet er en lille Sø, fra hvilken en Elv løber Øst efter. Dalstrøget blev almindeligvis kaldet Elvdalen.

Denne begrænses paa Nordsiden af et Højdedrag, Rypefjældene, med Toppe paa indtil 700 Fods Højde. Nord for Rypefjældene er der et større Terrain med mindre Højder og mange Søer, af hvilke de største ere viste paa Kaartet. Fra Søerne løbe et Par Elve ud til Kysten Øst efter. Den NO.-ligste Del af Øen dannes af en lang smal Fjældryg, som kun ved en

meget smal og lav Tange i den østlige Del er forbundet med den øvrige Del af Øen. SV. for Elvdalen ligger et temmelig couperet Terrain, der med stejle Bratninger falder ned mod Dalen. Nogle Tværdale gaa i NO.—SV. Sydkysten er i den vestlige Del meget stejl og de fleste Steder ubestigelig. Øst efter er Landet meget lavt, og Kysten indskaaret. En af disse Indskæringer danner Hekla Havn, hvor Skibet laa til Ankers. Paa Havnens østlige Side laa Stationen og, et Stykke Vest for Havnen, paa en flad bevoxet Skraaning, Ruiner af gamle eski-moiske Vinterhuse.

Havnen dannes af to udskydende Tanger; den østlige gaar i N.—S. og bestaaer af nogle lave, flade Stenheller, mellem hvilke der findes smallere Ler- og Grusforbindelser, sandsynligvis hævede Havstokke. Den vestlige Tange danner Sydsiden af Havnen og er ligeledes ved en hævet Havstok forbundet med Fjældpartierne paa Vestsiden, der falde brat ned mod Havnen. Paa Nordsiden gaaer et Par Bugter ind; den østligste og største er temmelig grund. Bugterne fortsættes af en temmelig frodig Skraaning, gjennemrislet af flere smaa Vandløb. Fra Toppen af Skraaningerne fører et Pas ned til Elvdalen. Gjennem dette Pas gik vor Vej, naar vi gjorde Jagttoure eller andre Udflugter ind i Landet.

Den største Dybde i Havnen er 8—9 Favne, og Bundarten er overalt Ler. Munden mellem de to Tanger er knap 300 Alen bred. Der ligger her et lille Stenrev med 2 Fv. Vand, men tæt Vest for er der 7 Fv. Udenfor Havnemunden til-tager Dybden meget hurtigt til over 20 Fv. (Se Tavle IV.)

Fjældkullerne ere overalt afrundede, afslebne og fulde af Skurstriber. Moræneaflejringer, Grus, Ler og Sten findes overalt i Mængde i Dalstrøgene og paa Afsatser, medens erratiske Blokke ere som dryssede over Højderne. Paa sine Steder er Ispoleringen overordentlig smuk, saaledes paa en haard, rød Granit, der var fuldstændig glat og blank. Hvor Bjergarten har været mindre haard, har derimod de følgende Tiders Vejrlig i

Forbindelse med Føhnstormenes Grus- og Snedrev ødelagt den egentlige Polering, saa at Overfladen er blevet ru. Føhnvindens Virkninger kunde ogsaa tydelig iagttages paa de store erraticke Blokke. Vindsiden (den vestlige Side) var i Almindelighed saa forpidsket af Grus- og Snedrevet, at der fandtes smaa, jættegrydelignende Hulninger, hvorimod Læsiden stod uberørt med skarpere Kanter. Den største erraticke Blok, som fandtes i Omegnen, var c. 15 Fod høj og 20—25 Fod i Diameter.

Det, der for største Delen beskæftigede os under Overvintringen, var Anstillelsen af forskjellige videnskabelige Observationer og Undersøgelser. Foruden at Naturforskerne gjorde Undersøgelser i deres specielle Brancher og bearbejdede det Materiale, der var indsamlet i den foregaaende Sommer, var det navnlig de meteorologiske Observationer, i hvilke alle Expeditionens Medlemmer deltog, der lagde Beslag paa vor Tid. Observationerne bleve anstillede hver Time hele Dagnet rundt og omfattede foruden de sædvanlige Observationer af Barometerstand, Luftens og Vandets Temperatur, Vind, Vejr, Sky-mængde, Nordlys o. s. v., tillige Maaling af Temperaturen i Isfjæld, i Fjordisen og i Sneen, Vandstandsobservationer m. m.

De magnetiske Observationer forestodes af Lieut. Vedel, som selv anstillede alle de absolute Maalinger, medens Aflæsningen af Variationsinstrumentet (for Declinationen) blev udført sammen med de meteorologiske Observationer af samtlige Observatorer.

Af andre Observationer skal jeg nævne: Maalingen af forskjellige Isfjældes Højde, Smeltnings- og Fordampningsforsøg med forskjellig Slags Is, Maaling af Isens Tykkelse til forskjellige Tider, saavel paa Fjorden og i Havnen, som paa den lille Ferskesø i Elvdalen, samt nogle Frysningforsøg til Belysning af Udstraalingens Betydning, som bleve foretagne paa Opfordring af Professor Christiansen og efter hans Anvisning. Endelig blev der maanedlig taget en Række Dybhavs-

temperaturer ude paa Fjorden for at søge at komme til Kundskab om Gangen i Temperaturforandringerne i Vandlagene i Løbet af Vinteren.

Resultaterne af disse forskellige Undersøgelser ville blive behandlede særskilt, og jeg skal derfor ikke dvæle nærmere ved dem her, men kun meddele, at Vejrliget i Begyndelsen af Vinteren faldt i tre forskellige Perioder, af hvilke den midterste, fra Slutningen af Oktober til Slutningen af November, var karakteriseret ved roligt, koldt og klart Vejr; hvorimod den første og sidste nærmest udmærkede sig ved de kolossale Snemasser, som de sendte ned over os. Jeg er tilbøjelig til at tro, at denne Vexlen i Vejrforholdene ved Stationen hænger sammen med Drivisens Forekomst ude ved Kysten, saaledes at der i de to milde, fugtige Perioder kun har været lidt eller meget spredt Is; medens Isen under Perioden med smukt, koldt, stille Vejr har optraadt i Mængde og ligget tæt, maaske fast til Kysten. Denne Hypothese støttes ogsaa af Himmels Udseende ude over Mundingen af Scoresby Sund.

Navnlig i den første Periode, fra Midten af September, just som Sommeren var ophørt, og Vinteren lige med Et begyndte, faldt der Dag efter Dag, Uge efter Uge en stor Mængde Sne. Husene kunde næsten ikke sees, og for at komme frem til Observatorierne og Provianthuset maatte vi grave os dybe Gange, som hver Dag sneede til igjen. Det var hele Tiden ganske stille, ikke en Vind rørte sig; Sneen blev derfor ogsaa liggende paa hvert nok saa lille Fremspring paa Husene, ja selv paa Enden af de opstillede Stager, hvis Diameter var nogle faa Tommer, laa Sneen en Fod høj.

En Dag i Oktober fik vi saa en Føhnstorm, og der begyndte nu et voldsomt Snedrev.

I otte Timer rasede Stormen og Snedrevet, saa at man udenfor Huset knap kunde se hinanden paa tre, fire Skridts Afstand; saa løjede det af, og den næste Dag skinnede den lave Sol fra en skyfri, blegblaa Himmel. Kort efter lagde Isen

sin faste Bro over Havn og Fjord, og de korte Vinterdage bleve benyttede til at tage saa megen Motion som muligt.

Allerede den 2. Oktober var det vanskeligt at komme med Baad fra Skibet til Stationen, og undertiden var Forbindelsen afbrudt i flere Dage. Den 9. Oktober kunde man paa Skier gaa over Isen i Havnen, som nu var fast sammenfrossen; men ude paa Fjorden, hvor der fra Slutningen af September stadig drev Snesjap og Tyndis omkring, kan man først regne, at Isen blev sikker fra omtrent 20. Oktober.

Under den klare, kolde Periode i Oktober—November holdt Isen sig haard og glat, saa at der var udmærket Skøjteføre, men efter den Tid, da vi igjen fik Sne og daarligt Vejr, var Isen aldrig helt snefri. Først var meget forskjelligt; strax efter at Sneen var faldet, var denne løs og vaad, saa at det var meget tungt at gaa i den, selv med Skier eller Snesko; men, naar den havde ligget i nogen Tid, sank den sammen og blev haard og fast. En Føhnstorm gjorde i den Retning udmærket Nytte, idet den fejede den løse Sne bort og gjorde Resten fast og haard. Den Snemængde, som i Vinterens Løb af disse Storme føres fra Landet ud paa Havisen eller maaske derfra videre ud i det aabne Atlanterhav, er meget betydelig. Ganske vist vil der blive liggende en Del i de Dale, som ligge tværs paa Vindretningen, men for det første ligge de fleste Fjorde og Dalstrøg i Ø.—V.-lig Retning, altsaa mere parallel med Føhnstormenes Retning, og for det andet har Vinden stor Tilbøjelighed til at smøge og blæse i Dalstrøgenes Retning. Fra alle Fjældtoppe og Plateauer og fra alle Dalene vil den løse Sne saaledes blæses ned paa Fjordisen og derfra fejes videre af Stormen. Under saadanne Storme kunde der undertiden i 12 Timer eller mere gaa en constant Flod af Sne henover Tangen, hvor Husene laa. Sætter man blot, at denne Sne fejes afsted med en Hastighed af 10 Meter i Sekundet (vi have observeret Vindstyrke af indtil 26 Meter pr. Sekund), vil et Snehorn kun behøve 6 Timer for at tilbagelægge Vejen fra de indre Fjorde

og ud til Kysten. Denne Snefygning er derfor en ikke uvigtig Faktor ved Bortskaffelsen af den Nedbør, der falder i Løbet af Vinteren. Landet omkring Stationen blev saaledes flere Gange saa godt som fuldstændig blottet for Sne. I Kløfterne og For- dybningerne blev den selvfølgelig liggende. Endog, hvor den løse Sne før Føhnstormen havde været dækket af en haard Skal, kunde Vinden efterhaanden æde sig ind og hule ud, saa at der fremkom Driver af meget besynderlige Former med lange ud- skydende, underminerede Tunger.

At Stormen saaledes kan føre al den løse Sne bort, fik vi flere Gange Beviser paa, idet Snedrevet efter nogle Timers For- løb ophørte, medens Vinden vedblev at blæse med uformindsket Styrke.

Dyrelivet blev nu efterhaanden sparsomt. Under det stærke Snefald i September kom et Par Gange en Flok Ryper flyvende og slog sig ned lige ved Husene, men senere saae vi ikke meget til disse Fugle før om Foraaret. Selv Ravnene, som om Efteraaret havde været saa talrige og saa nærgaaende ved Stationen, bleve ogsaa meget sparsomme med deres Besøg under Vinterlejet, hvorvel vi af og til saae enkelte Exemplarer. De to andre overvintrende Fuglearter, Sneuglen og den hvide Falk, saae vi heller ikke noget til ved Stationen.

Ved Vinterens Begyndelse udsatte vi flere Rævefælder og Saxe og fangede ogsaa en halv Snes Ræve, som vistnok ud- gjorde de fleste af dem, der kom i Stationens Nærhed.

Sidst i Oktober blev der skudt et Par Renner paa Øen, og senere blev der undertiden seet Spor af andre, men ellers fik vi ingen under Overvintringen. Selv Bjørnene, som vi havde skudt adskillige af om Efteraaret, viste sig slet ikke om Vinteren før i Marts. Paa Sneen saae vi ofte Spor af Lemminge, men skjøndt vi stillede forskjellige Fælder, lykkedes det os ikke at faae fat paa nogle af disse Dyr før paa Slæderejserne. Ogsaa af Hermelinen saaes flere Gange Spor, men selve Dyret blev paa hele Expedi- tionen slet ikke seet. Det eneste Dyr, som vi fik nogen

Nytte af i Retning af fersk Kjød under Overvintringen, var Sælerne. Da Isen havde lagt sig fast over hele Fjorden, lod jeg vor Grønlænder sætte Sælgarn paa forskjellige Steder. Disse Garn sættes under Isen, i Nærheden af Pynter, Skjær, eller grundstødte Isfjælde, hvor Isen paa Grund af Tidevandet brydes, saa at der opstaar Revner, til hvilke Sælerne søge for at aande. Naar Sælerne komme i Garnene, hildes de deri, saa at de ikke kunne komme op til Aandehullerne, hvorved de kvæles eller drukne. Garnene røgtes med en eller to Dages Mellemrum efter Omstændighederne. Naar Sælerne om Foraaret begynde at gaa op paa Isen, giver Garnfangsten ikke mere noget Udbytte. Vi fangede ialt henved en Snes Sæler, med en enkelt Undtagelse (en spraglet Sæl) var det altid de sædvanlige Fjordsæler (Netsider).

I Havnen og langs Kysterne blev der Vinteren igjennem af Naturforskerne foretaget Skrabninger under Isen. Havfaunaen var imidlertid meget fattig. Medens man paa Vestkysten i Reglen hurtigt faaer Skraberer fuld af Søpindsvin, Sønemoner, Søstjerner o. s. v., maatte man her være glad for en enkelt lille Orm eller Musling. Tanglopperne, som paa Vestkysten optræde i saadanne Mængder, at man som bekjendt bruger at lade dem skelettere Kranier og lignende, fandtes her saa sparsomt, at de fangne Sæler kunde sidde mange Dage i Garnet uden at blive «rejeædte». Maaske er denne Fattigdom i det lavere Dyreliv begrundet i, at vi vare saa langt inde i Fjorden, hvor Vandet især om Sommeren paa Grund af Elve og Is bliver temmeligt fersk i de øvre Lag.

Under Vinteropholdet lagde vi hyppigt Mærke til den store Forskjel, der er paa Modtageligheden for Kuldefornemmelser med klart Vejr og med overtrukken Himmel. I stille Vejr kan man med samme Temperatur føle det koldt i klart Vejr, men derimod mildt med overtrukken Himmel. Det er den store Udstraaing, som finder Sted i klart Vejr, der foraarsager denne Forskjel. Ogsaa paa Isens Beskaffenhed har denne Omstæn-

Udsigt fra Stationen mod SV.

dighed Indflydelse, thi ved vore Frysningforsøg var den Is, som dannedes i klart Vejr, glashaard, skjør og klingende; medens den, der var dannet under graa Himmel, var mere blød og seig.

Imidlertid nærmede den Dag sig, da Solen skulde forlade os.

Godt er det, at Polarnatten ogsaa har sin Charme, thi ganske vist kan man inden Døre i et lunt og godt Hus have det udmærket, og man kan ogsaa udrette en Del i Retning af Observationer og Bearbejdelse af det om Sommeren indhøstede Materiale, men de daglige meteorologiske Observationer ere kun lidet underholdende, og man trænger til Bevægelse i det Frie. Naar Maanen er oppe, eller naar Nordlysene spille med fuldt Liv, er Polarnatten næsten smukkere end Sommerdagen.

De sneklædte Fjælde og den isbelagte Fjord med sine store Isfjælde danne et Billede, som enhver, der har Øje for Naturskønheder, maatte ønske at se. Alt staaer i den dæmpede Belysning saa blødt og harmonisk, som om man var i en fremmed Verden. Afstanden udvidskes. Nær og fjern flyder i Et. Rummet er tilintetgjort, og tilbage bliver kun en Harmoni i Sølvglands og Sne, hyllet i et Flornet af Maanestraaler og spillende Iskrytaller. Isfjældene blive de prægtigste Paladser, smukkere og dristigere i Formen end noget eksisterende.

Man har ofte hørt sige, at Polaregnene mangle Farver. Dette er saa langt fra Tilfældet, at de tvertimod optræde der kraftigere end noget andet Sted og navnlig i Tiden før Solens Forsvinden. I en Ugestid stod denne kun ganske lavt paa Himlen. Den saa at sige spadsere langs Toppene af Fjældene Syd for os, medens den farvede Himlen i alle mulige Nuancer af Grønt, Blaåt, Gult og Rødt. Navnlig lige efter at Solen var gaaet ned, vare Belysningerne smukke. Der stod da omkring det Sted, hvor den sidst havde kigget over Fjældene, en Glorie af det mest skinnende Rødt, som umærkeligt gled over i Gyldent og

Orange; længere mod Øst var Himlen smaragdgrøn, og længst i Nord, hvor Jordskyggen langsomt hævede sig højere og højere paa Himlen, var denne aldeles mørkeblaa. Mod den klare Himmel i Syd tegnede Fjældene sig med hver lille fremspringende Spids og Tak saa skarpe, som om de vare klippede af Metal, og i Nord glødede Fjældtoppene endnu i nogle Minutter i det smukkeste Rosa; men Solen dalede langsomt, Skyggerne hævede sig og slukkede snart Gløden.

Solens Vandring over Fjældene blev imidlertid Dag for Dag kortere og kortere. Den 12. November saae vi den kun en Time, og den 14. saae vi for sidste Gang dens øverste Kant i et Kvarterstid.

Skjøndt Solen var borte, var det imidlertid ikke helt mørkt, og i godt Vejr kunde vi, selv i de korteste Dage, se at færdes ude 2—3 Timer og faae den nødvendige Motion. Den korteste Dag slukkede vi Lamperne ved Middagstid og prøvede Dagslyset inde i Huset ved Vinduet. Man kunde da akkurat læse almindeligt Tryk, men ikke uden Anstrængelse vedblive dermed i længere Tid.

Julen fejredes som sædvanligt med et Juletræ og større Fest ombord. Der var Festmaaltid, Tombola og Dands, og Alle vare efter endt Gilde enige om at have tilbragt en udmærket Jul. 2den Juledag gik en stor Ballon tilvejs forfærdiget af Lieut. Vedel. Den var af Silkepapir, 6 Fod høj og 16 Fod i Omkreds. Forneden bar den en lille Blikbeholder med Vat og Sprit. Den holdt sig oppe omtrent $1\frac{1}{2}$ Time. I den Højde, hvortil den steg op, c. 500 Fod, var der ingen Luftstrømning at observere. Under Arbejdet paa denne Ballon kom vi paa den Tanke, som desværre ikke var dukket op i os hjemme, at et Antal større Gummiballoner med Apparater til Fyldning vilde være noget, som en Polarexpedition burde have med. Ballonerne burde have en Diameter af 3 Fod eller deromkring. Ved jævnlige under passende Vindforhold at opsende saadanne Balloner, maatte der være en Mulighed for, at nogle af dem

naaede civiliserede Egne og der bleve fundne. De vilde saaledes forholdsvis let og billigt kunne bringe Efterretninger fra Expeditionen til Hjemmet.

Det nye Aar meldte sig med en voldsom Føhnstorm. Da der forinden var faldet en Mængde løs Sne, opstod der i et Nu et Snedrev, som om Himmel og Jord stode i Et. Om at se var der slet ikke Tale; Øjnene bleve strax kittede til med Sne. Med enkelte Afbrydelser vedblev det at storme i de første Dage af Aaret, undertiden med megen Voldsomhed, saa at Vindstyrken naaede op til 26 Meter pr. Sekund. I disse Dage viste der sig nogle mærkelige Farver paa Himlen. Den 4. Januar stod der saaledes i Syd nogle tykke, uldne, forrevne Skyer, mellem hvilke der fandtes Rifter, hvor den klare Himmel kom tilsyne. I Kanterne af disse Skyer bleve Solstraalerne brudte aldeles som i et Prisme, saa at alle Solspectrets Farver fremtraadte meget grelt og meget lysstærkt, som med Metalglands. Farverne vare ordnede saaledes, at Rødt var længst ude mod Kanten af Skyen, Violet nærmest det tætte af Skyen, hvor denne blev uigjennemtrængelig for Lyset. Disse Skyer stode temmelig rolige og uden i nogen væsentlig Grad at skifte Form. Fænomenet maa vel tilskrives Lysbrydningen i de Iskrystaller, som dannede Skyerne; det holdt sig flere Timer¹⁾. Ogsaa den 5. viste de samme Farver sig. Himlen var da overtrukken af et tyndt Skydække, og kun langs Horizonten i Syd saaes en tynd Strimmel klar Himmel. Fænomenet optraadte paa Kanten af Skydækket, som begrændsede denne Strimmel. Farverne vare ordnede paa samme Maade med Hensyn til Skyerne, som den foregaaende Dag, nemlig Rødt nærmest den klare Himmel og Violet længst

¹⁾ At Luften endog helt nede ved Jordoverfladen kunde være opfyldt af saadanne uendelig fine Isnaale, saae vi flere Gange Exempler paa ved Stationen, særligt i koldt Vejr. Det saae da ud, som om Luften flimrede i Sollyset, og man kunde netop skjælne de enkelte Isnaale. Den 20. Febr. var dette saaledes Tilfældet, og vi saae da Bisole foran Fjældene, altsaa dannede i meget kort Afstand fra Iagttageren.

inde i Skyen; men Fænomenet var ikke udbredt over saa stor en Strækning eller saa pragtfuldt som Dagen forud.

Den 10. Januar havde vi en voldsom Føhn med 6° Varme og en Temperaturstigning i een Time af 23°,8. Himlen var dækket af cirro-stratus Skyer, der atter viste de samme prismatiske Farver. Det var samtidigt meget tørt, vi observerede en Fugtighed af kun 32 %.

Medens alle Stormene hidtil havde havt en og samme Vindretning, nemlig retvisende VNV., fik vi Natten mellem 21. og 22. Januar en Storm, under hvilken Vindretningen varierede mellem Ø. og SO., med et voldsomt Snedrev, der lagde store Driver overalt, fyldte Bislaget til Huset o. s. v. Henad Morgenen lagde Vinden sig noget, men det vedblev at sne omtrent som i September; der lagde sig 1½ Fod Sne paa Pladsen mellem Husene, men desuden var jo en stor Del føget forbi. Under Snestormen skete en Begivenhed, som let kunde have faaet en slem Udgang.

Da Afstanden mellem Stationen og Skibet var saa kort, og den efterhaanden fasttrampede Sti var meget kjendelig, var der ikke opsat noget Toug mellem Stationen og Skibet.

Cand. Hartz og Deichmann, som boede ombord i Skibet, skulde have Vagten fra 10—2 om Natten; men da det var en staaende Aftale, at de i Tilfælde af Storm ikke skulde komme, gjorde vi ikke Regning paa dem den Nat, men besørgede Observationerne med det iland værende Mandskab. De havde imidlertid, da Stormen begyndte, besluttet sig til at gaa ind til Stationen for at være der i rette Tid, inden Stormen tog fat for Alvor. De havde forladt Skibet omtrent Kl. 8 og havde der havt NO.-lig Vind, medens vi ved Stationen havde SO.-lig og Ø.-lig. Kort efter at de havde forladt Skibet, tabte de det af Syne og toge nu den Retning, hvori de mente, at Stationen laa. De bleve kort efter uvisse om Vejen og stødte noget efter paa Land; men de kunde i det voldsomme Snedrev ikke afgjøre, hvor de vare. Kun vidste de, at de endnu vare i Havnen, da de

havde stødt paa Land, før de ventede det. Den ene antog, at de vare ude ved Indløbet til Havnen, hvorimod den anden mente, at de vare inde i den store østlige Bugt paa Nordsiden af denne. De kunde imidlertid ikke orientere sig og besluttede at gaa tilbage til Skibet efter deres egne Fodspor; men, da de vendte om, blæste Lygten ud for dem. Nu var der ikke Tale om at finde ombord, og de forsøgte da, om de ikke ved at gaa langs Kysten skulde kunne finde til Stationen. Ogsaa dette maatte de imidlertid opgive, og de begyndte derfor at grave en Hule i Sneen for at tilbringe Natten der. Den første Gang faldt Hulen sammen, da de skulde tage den i Brug, men anden Gang havde de bedre Held. Hulen var saa stor, at de netop kunde ligge udstrakte. De tilbragte nu Natten, dels i Snehulen, dels spadserende op og ned udenfor denne, indtil de om Morgen kom ombord i Skibet i uskadte Tilstand. Til alt Held havde det været temmelig mildt om Natten, c. $\div 10^{\circ}$ C.

Ligesom Dyrelivet i det Hele taget var fattigt, var Fiskeverdenen ogsaa kun meget svagt repræsenteret om Vinteren, ialtfald saa vidt vi havde Lejlighed til at iagttage. I en udlagt Ruse kom der kun en sjælden Gang et Par smaa Krebsdyr, ellers Intet; ligesom ogsaa forskjellige Forsøg paa at fiske Ulke med Krog fuldstændigt mislykkedes. I Elven bag Stationen var der om Sommeren fanget flere smaa Ørreder paa 6—8 Tommers Længde; saadanne fandtes ogsaa om Vinteren oppe i den lille Sø i Elvdalen, men kunde ikke fanges paa Krog. Ude paa Fjordisen blev der anbragt et Par Hajkroge under Isen, og i Vinterens Løb fangede vi nogle Stykker, der bleve anvendte til Hundefoder.

Det begyndte nu at blive lysere og lysere, og med det tiltagende Dagslys kunde vi nu give vore Smaatoure en større Udstrækning.

Vi skulde have seet Solen igjen den 27. Januar, og nogle Dage forinden havde vi haft særlig smukke Belysninger paa Fjældene. Der manglede endnu nogle Dage i, at selve Solens

Rand kom op over Fjældene, men et Ildknappe af gyldne Lysstraaler stod i Syd og betegnede Stedet, hvor vi skulde gjense den længe savnede Ven. Fjældene stode helt mørkeblaa, medens de fladere Partier af den store Bræ hvilede i et halvt udvidsket, blegglaat Skjær. Gaaselandet og den lave Taage over Isen farvedes med den blegrøde, lette Tone, som er ejendommelig for Snelandskaber med lavt Solskin. Himlen blev imidlertid overtrukken den 27., da Solen igjen skulde vise sig, og først den 30. saae vi den for første Gang. Vi vare gaaede op paa en lille Fjældhøjde bag Stationen. Kl. 11,55 kom Solen frem og skinnede klart. Man kastede atter Skygge, man saae Lys, rødgyldent Sollys paa det snedækte Landskab, hvis Fjældtoppe stode i flammende Glød. Luften var klar, ikke en Sky hvilede over Fjældene, kun højt oppe i Luften sejlede nogle lette Fjerskyer langsomt afsted, forgyldte af Solen. Ude over Mundingen af Scoresby Sund og bag Jamesons Land saaes en Skybanke, hvis mørke Rand syntes at tyde paa aabent Vand. Taagen laa lavt over Isen og lyste af de gennemfaldende Solstraaler. Op over Taagen ragede Toppene af Isfjældene som Øer, hvis Strand skjultes af Brændingen. Kl. 1 $\frac{1}{4}$ forsvandt Solen igjen bag Fjældene, og kort efter kom Taagen tilvejs og indhyllede hele den nedre Halvdel af disse.

I sidste Halvdel af Februar begyndte vi at træffe forskellige Forberedelser til Slædetourene. Det var ganske vist ikke min Hensigt at begynde disse før sidst i Marts, da jeg af tidligere Erfaringer vidste, at man først bør lade den strengeste Kulde sætte sig og vente til Solen kommer saa højt, at den om Dagen kan tørre Fodtøj, Vanter o. s. v. Da vi skulde have et Hjælpeparti af Skibets Mandskab med os et Stykke af Vejen, maatte der sørges for en passende Udrustning til dette. Skibets Tømmermand lavede et Par Slæder. Skindene af de den forrige Sommer skudte Renner bleve benyttede til Soveposer, Fodtøj, Vanter o. s. v. Et af vore Sommertelte blev lavet om til Slædetelt og forsynet med en Bund af Sejldug.

I de første Dage af Marts begyndte der at vise sig mange Bjørne omkring Stationen, og i en Periode af 14 Dage blev der næsten hver Dag skudt eller ialtfald seet Bjørne. De syntes alle at komme ude fra Kysten og søgte ind i Fjordene. Det var kun Hanner og Hunner med Unger fra den foregaaende Sommer, men derimod ingen drægtige Hunner. I Begyndelsen havde de intet som helst i Maven, men senere hen fandt vi i Reglen Kløer og Levninger af Sælunger. I Marts begynde Fjordsælterne at føde deres Unger. Fødslen skeer i Almindelighed i en af de Snedriver, der dannes op ad de indefrosne Isfjælde. I saadanne Driver laver den drægtige Sæl en lille Hule, til hvilken der kun er Adgang fra neden gennem et Hul i Isen. I denne Hule opholder den nyfødte Sæl sig, til den har skiftet Haar og kan gaa i Vandet. Det er sandsynligvis disse smaa Unger, som Bjørnen søger ind i Fjorden for at faae fat paa, thi ellers er der endnu intet, der kan friste Bjørnene inde paa de tilfrosne Fjorde. Vi saae dem ogsaa altid snuse omkring ved Isfjældene og fandt flere Gange Steder, hvor man kunde se, at Bjørnen havde gravet Sælunger ud af Hulen og fortæret dem.

Den 27. Marts begyndte vi paa vor 1ste Slædetour, hvis Maal var Undersøgelsen af de Fjordarme, der fra Bassinet ved Røde Ø gik videre Nord paa.

Foruden den egentlige Expedition, der under min Ledelse bestod af Lieut. Vedel, Underkanoner Ancker, Petersen, Threms, Eriksen og Otto, medfulgte en Hjelpeexpedition, bestaaende af 1ste Styrmand og 5 Mand fra Skibet under Cand. Bay's Ledelse; den skulde ledsage os til Røde Ø. Det var endnu temmelig koldt, om Morgenen havde vi saaledes $\div 37^{\circ}$, men Vejret var smukt og stille. Vejen gik langs den nordre Side af Føhn-fjord. Først var i den yderste Del af Fjorden temmelig godt, idet Føhnstormene de fleste Steder havde gjort Sneen haard og fast, men vi maatte dog næsten hele Tiden gaa med Snesko, da den haarde Skorpe paa Isen ikke altid kunde bære. Der laa gjennemsnitlig c. $2\frac{1}{2}$ Fod Sne paa Isen.

Den 29. maatte vi ligge over paa Grund af Storm. Den 1. April naaede vi ind til Røde Ø. I den inderste Del af Fjorden havde vi meget daarligt Føre, thi de høje, bratte Fjælde, som begrændse Fjorden mod Vest, give Læ for Føhnstormene paa denne Strækning. Der laa derfor 2—3 Fod løs Sne saavel paa Fjordisen som paa Landet, og i Lavningerne laa der endnu meget mere. Landskabet var fuldstændig dækket af Sne, kun hist og her saaes en nøgen Sten; hele den frodige Vegetation var begravet, og Alt gjorde et temmelig øde og tomt Indtryk. Ogsaa Dyrelivet var som uddøet. Naar undtages, at en lille Bjørn fulgte os indefter i Fjorden og jævnlig om Natten kom hen til vor Teltplads, uden at det dog lykkedes os at skyde den, saae vi aldeles intet Vildt. Den 3. gik Hjelpeexpeditionen hjem. Lieut. Vedel maatte gaa hjem med Hjelpepartiet, da han paa en af Traineringstourene havde faaet en Knæskade, som endnu ikke tillod ham at anstrenge sig for meget.

Hovedexpeditionen gik imidlertid fra Røde Ø videre Nord efter. Det var smukt, stille Solskinsvejr, men Føret var temmelig daarligt, idet Sneen var dyb og blød og paa Grund af Solskinnet temmelig vaad. Vi kunde imidlertid endnu ikke forlægge Rejsetiden til Nætterne, da disse endnu vare for mørke, og Maanen ikke var oppe. Vi fulgte langs Vestsiden af Milnes Land. Rundt om os havde vi en Kjedelvæg af sneklædte Fjælde. Himlen var klar blaa, men mod Vest inde over Indlandsisen hvilede en mørk Dis, som af et optrækkende Tordenvejr.

Den 4. April bøjede vi Syd om Sorte Ø og sloge om Aftenen Telt ved Sydpynten af Storø, ved Indgangen til Sne-sund. I dette Sund, som ligger omtrent tværs paa Hovedvindretningen, havde der hersket meget Stille, thi Sneen laa løs i 2—3 Fods Dybde. Slæderne lavede en Hulvej paa 8 Tommer, og gik man uden Snesko, sank man i til Hofferne. Det var samtidigt blevet tæt Snefald, saa at vi Intet kunde se, men maatte gaa efter Compasset. At trække Slæderne under saa-

danne Omstændigheder, var et meget kjedeligt og anstrængende Arbejde.

Havde det været daarligt med Føret hidtil, blev det endnu værre de følgende Dage, da Temperaturen blev forholdsvis mild, omkring 15° Kulde, og Solen samtidigt bagte stærkt i dette mellem høje Fjælde indesluttede Sund. Sneen blev derved saa vaad, at den klumpede og frøs fast som Skorper paa Slædernes Jernskinner. Det blev efterhaanden næsten umuligt at trække Slæderne frem. Hvert Øjeblik maatte vi vælte dem om paa Siden og skrabe Skinnerne. Der var tilsidst intet andet at gjøre end at slaa Telt og herefter gaa om Natten, naar der var frossen Skorpe paa Sneen.

Først den 7. April om Formiddagen kom vi ud af Sne-sund og drejede om NO.-Pynten af Storø, hvor vi sloge Telt. Saavel hele Kysten af Milnes Land som Storø og Sorte Ø bestaaer af Gneisfjælde. De to Øer ere forholdsvis lave, men Østsiden af Sundet er et vældigt Alpelandskab med høje, takkede Fjældkamme, spidse Toppe og dybe Kløfter. Paa de øverste Fjældplateauer ligger der en Brækappe overalt, og 6 større Bræer naae helt ned til Vandet, foruden at flere mindre hænge omkring i Kløfterne.

Efter at vi med temmelig megen Besvær havde arbejdet os igjennem den dybe Sne lidt tilfjælds, saa vi, at Snesund fortsattes i ONO.-lig Retning af en Fjord, der maatte være den samme, i hvis østlige Munding vi havde været paa Baadtourene i September. Man kunde se Toppene af Bjerneøerne. I vestlig Retning fortsattes denne Fjord, Øfjord, af en Arm, der stod i Forbindelse med Røde Fjord og med et Par Fjordarme, der gik i NV.-lig Retning. Op imod den østligste af disse Arme gik vi nu. I Fjordarmen Nord for Storø havde Føhnstormene gjort Sneen haard og glat, og medens baade Maanen og Nordlys lyste op for os, gik det nu som en Leg Vest paa. Men Glæden varede desværre kun kort, thi da vi efter et Par

Timers Forløb igjen maatte bøje Nord i, op i den Fjord, som fik Navnet Rypefjord, mødte vi atter den løse, dybe Sne.

I Taushed travede vi efter hinanden i en lang Række; Hundene, af hvilke der var een for hver Slæde, kunde med deres korte Ben ikke bunde i Sneen og vare derfor ikke til nogen Nytte, men sjokkede afsted med Halen mellem Benene.

Hver halve Time pustede vi nogle Minutter og forfriskede os med en lille Bid Flæsk eller Chocolate, eller vi omklamrede med begge Hænder den lille Blikflaske, som enhver af os havde paa Brystet til Smeltevand, for om muligt endnu at presse et Par Draaber ud af den; og saa afsted igjen, indtil Maalet for Dagsrejsen var naaet, eller til Solen var kommen saa højt paa Himlen, at Sneen blev vaad og tung.

Saa blev Teltet stillet op, og Slæderne anbragte til Afstivning udenom. Ancker og jeg toge Instrumenterne frem for at tage Maalinger og Observationer. Den, der havde Tour til at koge, begyndte at grave sig et Hul ned til den faste Is, for at han kunde faae en fast Standplads. En anden hentede Is fra et af de omliggende Isfjælde, og snart var Kogningen i fuld Gang. Samtidigt bleve Rationerne for den næste Dag uddelte, og hver stak sin Part i Madposen. Om nogen høj Grad af Renlighed kan der selvfølgelig paa denne Slags Toure ikke være Tale; alene den Omstændighed, at man skal bruge Sprit til Issmelting for at faae Vand, forbyder al overflødig Luxus i Retning af Vandforbrug, og hertil maa selvfølgelig absolut regnes al Vadsk og Afvadskning. Naar Maden var spist, krøb vi i Poserne, røg en Pibe Tobak og sov saa, indtil Sneen igjen om Aftenen var blevet tilstrækkelig haard til at kunne bære Slæderne.

Kaartlægningen af de paa Slædetourene berejste Strækninger udførtes dels efter astronomiske Observationer og Vinkelmaalinger fra Teltpladserne, dels efter Croquiser af Kysten, som bleve optagne under Slædetrækningen.

Til Anstillelsen af de astronomiske Observationer benyttedes en kunstig Horizont og en Prismecirkel samt to Lommeuhre.

Det er imidlertid en Selvfølge, at disses Gang ikke kunde være særlig god, da det jo ikke kunde undgaaes, at de under Slæde-trækningen, Fjældbestigninger o. s. v. fik adskillige Stød. For saavidt muligt at beskytte dem mod Temperaturforandringer, bar jeg dem altid paa mig saavel om Dagen som om Natten. Af Observationer toges paa saa godt som alle Teltpladserne circumpolaire Højder til Breddens Bestemmelse, og paa en Del af Teltpladserne Formiddag eller Eftermiddag Stedlinier til Længdens Bestemmelse. De terrestriske Maalinger bleve anstillede med Theodolit og undertiden med et Azimuthcompas. Croquiserne optoges under Marschen, idet jeg under Hvilene tog Pejlinger med et Lommecompas og til Bedømmelsen af Distancerne benyttede et Podometer, som jeg havde hængende i min Træksele og aflæste, hver Gang vi standsede. Efter de optagne Pejlinger og Distancer bleve Kystcontourerne nedtegnede i min Dagbog, efterhaanden som vi kom frem.

Efter Hjemkomsten fra Slædetourene bleve de astronomiske og terrestriske Maalinger passede sammen og Resultatet nedlagt i Kaartet.

Den 8. havde vi Telt midt i Rypefjord, og H. M. Kongens Fødselsdag blev her fejret med Flagning og et Extra-maaltid, bestaaende af en Kop Bouillon og to Kjødkiiks pr. Mand. Den følgende Morgen vare vi ved den nordlige Ende af Fjorden, som afsluttes af en større Bræ, ved hvis østlige Side vi sløge Telt paa en Lerbanke, dannet af en Elv, der kom ud fra Bræen.

Da vi gik ind i Fjorden, havde vi haabet, at den skulde fortsætte sig Nord efter og staa i Forbindelse med den store Nordvestfjord, som vi havde besøgt i September. Da vi senere kom tilfjælds, viste det sig ogsaa, at en saadan Fortsættelse af Fjorden i NNO.-Retning existerede, men Adgangen dertil var spærret af en temmelig stor Bræ, der kom fra Indlandsisen og, efter en længere Passage mellem de omgivende Fjældpartier, skød sig frem forbi Bunden af Rypefjord, hvor den delte sig i tre Arme. Af disse faldt den syd-

ligste ud i Rypefjord og den nordligste i dens Fortsættelse Nord efter, medens den midterste fortsattes i et Dalstrøg Øst efter og rimeligvis maa staa i Forbindelse med en af de større Bræer, der paa Renlandets Nordside falde ud i Nordvestfjord. Den Arm af Bræen, som gik Nord efter, var øjensynlig Hovedarmen, men hverken denne eller den sydlige syntes at være synderlig produktive, ialtfald i Vintermaanederne, idet der kun laa ubetydelig Kalvis foran Brækanten.

Paa Rypefjordens Østside og den nordlige Del af Vest-siden, ligesom i Fjordarmen Nord efter, var Bjergarten Gneis, medens den mellemste Del af Vestsiden bestod af en rødlig Bjergart, som viste sig at være det samme Conglomerat, der danner Røde Ø. Syd for dette Parti strakte sig en Slags Halvø ud, der ved en lav Tange, rimeligvis en hævet Havstok, stod i Forbindelse med Landet Vest for. Denne Halvø danner Adskillelsen mellem Rypefjord og Harefjord.

Stedet var meget frodigt, og den bidende Vind, som jævnlig blæste ud fra Bræen, havde fejlet meget af Sneen bort, saa at endog den bare Sten paa sine Steder stak frem paa Toppen af Fjældkullerne. Blaabærlyng og Pilekrat stod knæhøjt under Sneen i Lavninger, og vi fandt saa meget Brænde i Form af Birke- og Pilestammer, at vi kunde koge vor Mad derved og spare vor Sprit. Som Prøve hjembragte vi et Par Stammer af Tykkelse som en Mands Arm, de tykkeste Stammer af Dverg-birk, som hidtil ere kjendte. Mængden af disse Stammer, der i Reglen vare udgaede og fortørrede, viste, at der i lange Tider ikke har været Eskimoer paa dette Sted, da de ellers rimeligvis vilde have brugt dem til Brændsel.

Solen smeltede i disse Dage rask væk paa Sneen herinde, og da der paa Grund af Blæsten paa sine Steder kun var et tyndt Snelag paa Bakkekammene, dannede der sig hurtigt snebare Pletter, der yderligere befordrede Formindskelsen af Sne-mængden. Denne Formindskelse bestod vistnok hovedsagelig i Fordampning, da der ikke saaes Spor af rindende Vand. Hvilken

Magt Solen havde, særlig paa mørk Baggrund, fik vi et Bevis for, idet vi, tiltrods for at Temperaturen i Luften udenfor Teltet om Middagen var omtrent $\div 15^{\circ}$, inde i det brunrøde Telt havde $+ 26^{\circ}$ oppe ved Teltryggen og $+ 13^{\circ}$ ved Gulvet. Oppe tilfjælds maalte jeg en Temperatur af $+ 13^{\circ}$ i en lille snefri Lyngplet, medens Luftens Temperatur heroppe samtidig var $\div 8^{\circ}$. Det var derfor intet Under, at det var et meget besværligt Arbejde at gaa tilfjælds i denne bagende Sol og den tunge, bløde Sne. Saasnart Solen imidlertid var gaaet bort, faldt Temperaturen meget hurtigt, og der dannede sig da en temmelig tæt, isnende Frosttaage over Isen, hvor vi om Natten kunde have $\div 35^{\circ}$.

Vi vare her saa heldige en Aften at faae Øje paa en Flok Rener, som gik oppe paa Fjældskraaningen. Efter en meget besværlig Jagt i den dybe Sne lykkedes det os at skyde to af Dyrene. Flokken bestod ialt af 10 Dyr. De vare alle iførte tyk hvid Vinterpels, hvis Haar sade meget løse. Hornene havde de endnu ikke kastet. Medens Opstigningen og Jagten, som nævnt ovenfor, havde været temmelig anstrengende, slap vi derimod nemt til Transporten af de dræbte Rener ned til Teltet, idet vi blot væltede dem ned ad Bratningen og selv rutschede bag efter. Skjøndt Dyrene vare meget magre i Modsætning til dem, vi havde skudt det foregaaende Efteraar, smagte de os dog udmærket til en Forandring fra vore temmelig ensformige Pemmicanmaaltider, og særligt vore Hunde, som havde været paa en temmelig lille Ration, fik sig nu et velkomment Maaltid af frisk Kjød og Blod. Af Dyr saae vi forøvrigt kun en hvid Ræv, en Falk, flere Smaafugle og Ravne, samt Spor af Lemming og Ryper.

Den 11. April havde vi Telt ved en Pynt paa Østsiden af Fjorden. Tæt Øst for Pynten er en Bugt, i hvilken der udmunder en stor Elv. Denne kommer rimeligvis fra den midterste Arm af Bræen, og løber gennem et Dalstrøg, hvis Bund bestaaer af Terrassedannelser, gennem hvilke Elven har banet sig Vej.

Foran Elvmundingen er der en Strækning ganske flad Lerslette paa c. 12 Tdr. Land. Her laa flere Stenrygge paa c. 8 Fods Højde i en Bue lodret paa Elvens Retning. Det Hele var imidlertid dækket af dyb Sne, saa at nøjere Undersøgelser ikke kunde foretages. I Skrænterne samlede vi en Del subfossile Muslingskaller¹⁾.

Fra Terrassepynt gik vi Syd efter udenom Halvøen og ind i Harefjord. Den 13. havde vi Telt ved Sydsiden af det føromtalte, røde Fjældparti. Fra Foden af den egentlige Fjældmasse strakte der sig et jævnt skraanende Lavland ned mod Søen, hvor det endte med en 10 Fod høj Skrænt. Der laa 2—3 Fod Sne paa Landet, men en Elv havde skaaret sig gjennem Skrænten, og i denne Kløft, hvis Sider paa Grund af deres Stejlhed vare fuldstændig snefri, havde vi god Lejlighed til at se nærmere paa Bjergarten. Denne bestod som tidligere nævnt af det samme røde Conglomerat, som danner Røde Ø. Conglomeratet bestod af Sten og Grus af alle Slags og alle Størrelser, ligefra fine Sandkorn til alenstore Stenblokke, sammenkittede ved en rød Masse. De fleste Sten vare afrundede og Kanterne afslidte. Man kunde tydelig se en horizontal Lagdeling, i hvilken Lag af flint Grus og Sand vexlede med Lag af store Sten. Lagene vare i Reglen et Par Fod tykke.

Den følgende Dag vare vi inde i Bunden af Harefjord. Her udmunde to Bræer fra Indlandsisen. De have en temmelig stor Heldning, og som Følge deraf en meget kløftet og forrevet Overflade. Der laa kun nogle faa og smaa Isfjælde herinde, og det Hele tydede paa, at heller ikke disse Bræer havde nogen synderlig livlig Virksomhed.

Sceneriet i den næsten lukkede indre Del af denne Fjord var imponerende. Her var alt, hvad de arktiske Regioner byde

¹⁾ Nærmere angaaende Terrasserne, se Beretningen om Expeditionens geologiske Undersøgelser.

af Skjønhed og Vildhed. Høje, bratte Fjældvægge, Bræer og Isfjælde, bag Bræerne igjen Fjældtoppe og længst mod Vest et lille Glimt af Indlandsisen. Især om Aftenen, naar Solen var gaaet ned, var Panoramaet ligefrem betagende. Man anede Fjældene gennem Disen, de saae ud som stivnede, blaa Taager. Men vare Omgivelserne og Belysningerne smukke om Nætterne, saa var Temperaturen alt andet end behagelig, i Reglen mellem $\div 30^{\circ}$ og $\div 40^{\circ}$. Den lave Frosttaage, som efter Solens Bortgang dannede sig over Isen, bed gennem Alt, frøs hvide Pletter paa Næse og Fingre og satte sig efterhaanden som et tykt Islag i Skjæg og Klæder. Det kneb da med at spise Frokosten, hvilket i Almindelighed fandt Sted under et af Hvilene. Paa dette Tidspunkt havde vi det Uheld, at vort Saltforraad slap op, hvad der voldte os endel Bryderi, da vor temmelig solide Kost, navnlig Pemmican, ikke rigtig vilde smage os uden dette Krydderi.

Det er en Fejl at tro, at man paa saadanne Toure helst helt maa undvære Salt for ikke at fremkalde Tørst. Tvertimod, uden Salt vil Maden ikke gaa ned, man tygger og tygger uden at kunne synke, medens et passende Kvantum Salt befordrer Spytafsondringen og Fordøjelsen. Ved en Misforstaaelse blev der i de første Dage ikke udleveret Salt til Tilberedning af Pemmican, og jeg tilskriver for en Del denne Omstændighed, at vi ikke kunde spise noget videre af denne Ret, medens derimod Smør og fedt, salt Flæsk vare stærkt begjærte.

Fra Bunden af Harefjord fulgte vi Fjordens Vestkyst Syd efter. Vi havde her Telt ved Røde Pynt, hvor der igjen begynder et Parti af de røde Fjælde. De frembøde her et mere malerisk Billede end de andre Steder, hvor vi havde truffet dem; idet de vare gjennemskaarne af flere temmelig smalle og dybe Kløfter, sandsynligvis dannede af Elvene. Forøvrigt vare de af samme Beskaffenhed som de andre Steder med stejle, bratte Klippeflader, hvor Sten og Gruslag viste en horizontal Lagdeling; enkelte Steder saae man Huller, hvorfra større Sten vare faldne

ud. Nederst var der et temmelig brat Stenskred med en yppig Vegetation, som imidlertid nu var dækket af Sne. Et Par Steder ragede nogle isolerede Støtter c. 50 Fod i Vejret. (Se Tavle VI).

Fra Røde Pynt og Syd efter trække Fjældene sig efterhaanden tilbage fra Kysten og give Plads for et skraanende Forland. Dette gjenembrydes paa to Steder af større Elve, der komme fra Indlandsisen. Den nordligste af disse er den største og har dannet en betydelig Lerbanke udfor sin Munding, hvor vi ligeledes saae nogle Terrassedannelser.

Lidt Syd for den sydligste Elv ophører det røde Conglomerat, og Gneisfjældet kommer igjen ud til Kysten. Ved Langenæs, Østenden af den lange, smalle Landstrækning, der adskiller Rolige Bræ fra Vestfjord, havde vi Telt den 17. April, og herfra gik vi samme Aften til Røde Ø. Fra Røde Ø havde vi tre Dages Marsch til Stationen, hvor vi ankom den 21. April om Eftermiddagen. Dagen iforvejen havde vi en Føhnstorm, saa at vi riggede vore Slæder til Sejlads; dette tog dog i det voldsomme Snedrev saa megen Tid, at vi først kom afsted, da Vinden allerede var ifærd med at løje, saa at vi ikke fik den fulde Nytte af den. Vi beholdt Hundene forspændte hele Tiden, men i Vindpustene kunde de ikke følge med, selv om vi sad paa Slæderne.

Det forundrede os, at vi paa denne Tour traf saa fattigt et Dyreliv. Renerne havde forladt de Egne, hvor vi om Sommeren havde truffet dem i Mængde, og de vare søgte hen til de mere snebare Fjældpartier ved Bræerne og Indlandsisen. Af Bjørne havde vi kun seet to, og disse vare meget sky, saa at vi slet ikke kom dem paa Skud; dette var os saa meget mere paafaldende, som den 2den tyske Nordpolarexpedition med «Germania» blev meget forulæmpet af Bjørnene. Vi havde endvidere gjort Regning paa at kunne skyde endel «Utokker», 3: Sæler paa Isen, for at kunne bruge dem til Hundefoder, men tiltrods for det forholdsvis milde Vejr og klare Solskin sidst paa Touren, saae vi kun to i de sidste Dage, medens de

Fjældene ved Røde Pynt.

paa Grønlands Vestkyst komme op paa denne Tid, naar Vejret er godt. Af Lemminge saae vi mange Spor, der viste, at disse Dyr kunne strejfe vidt omkring. At vi, tiltrods for den dybe løse Sne, havde kunnet gjøre denne Tour paa c. 50 Mil, skyldtes udelukkende Sneskoene og de praktiske Slæder. Skier vare efter vor Erfaring ikke saa gode at trække med, men derimod særlig praktiske, naar vi gjorde Smaaudflugter uden Slæderne.

Ved Stationen fandt vi Alt vel. Der var ikke forefaldet Begivenheder af større Betydning. Et Par Bjørne vare skudte, og forøvrigt var Tiden gaaet med de sædvanlige Observationer og Arbejder.

De følgende Dage bleve benyttede til at bringe Tøjet i Orden efter den endte Tour og træffe Forberedelser til den næste. Tiltrods for at vi stadigt havde brugt Snebriller, fik dog et Par af Folkene efter Hjemkomsten ondt i Øjnene, rimeligvis paa Grund af de sidste Dages Sollys og Taage, men det fortog sig hurtigt.

Maalet for den næste Slædetour skulde være Bræen i Bunden af Vestfjord. Den egentlige Expedition skulde, foruden mig, bestaa af Lieut. Vedel og 5 Mand, men desuden skulde vi ledsages ind til Bræen af Cand. Hartz, 2den Styrmand og 4 Mand fra Skibet. Cand. Bay overtog Ledelsen af Stationen.

Den 1. Maj afgik vi fra Stationen. Det gik temmelig let ind gjennem Føhnfjord, idet der nu ved de tidligere Toure var dannet ligesom en Vej, hvor Sneen var haard, og vi brugte derfor kun tre Dage om at naae ind til Røde Ø. Der var i de to Uger, siden vi sidst vare her, skeet et voldsomt Omslag i Vejret. Nu var det næsten bagende varmt med Temperaturer omkring Frysepunktet. Fuglene kvidrede udenfor Teltet, og Sneen smeltede paa Fjældene, saa at der løb Vand ned ad Klippesiderne, tilstrækkeligt til at vi kunde samle det i Kjedler og Gryder. Sneen kunde trykkes til Snebolte, og først temmelig længe efter Solens Bortgang dannede der sig saa fast en Skorpe, at den kunde bære. Da vi om Natten mellem den 4. og 5. gik over

til Kobberpynt paa Nordsiden af Vestfjord, laa der meget Vand og Snesjap mellem Snelaget og den faste Is, og vi saae flere Søler.

Den 5. Maj steg Temperaturen til $+ 11^{\circ}$, og samtidigt begyndte det at blæse stivt ud af Fjorden. Det var en Föhnstorm, som brød løs og om Eftermiddagen og Aftenen blæste med stor Voldsomhed. Vort ene Telt væltede, skjøndt Bardunerne vare fastgjorte til Slæderne, og et voldsomt Pust splittede det andet Telt fra Ende til anden. Vi maatte i en Fart bjerge det og sy det sammen, hvorefter det igjen blev sat op og udvendig afstivet med Skistave. I Begyndelsen var der intet Snedrev, thi tidligere Föhner havde fejtet den løse Sne bort, og der var dannet Skorpe paa Resten; men henad Aften fik Stormen pidsket Hul paa Sneskorpen, og store Sneklumper jøge nu afsted i vild Dands. Henimod Midnat løjede det betydeligt, og Blæsten kom mere og mere som Pust med Mellemrum af Stille. Den høje Temperatur vedblev at holde sig de følgende Dage, og paa Grund heraf var Føret ufremkommeligt; i tre Dage maatte vi blive paa den samme Plet. Vi gavede Stedet Navnet Kobberpynt, fordi Formationen tildels bestaaer af en Kobberforbindelse.

En Dag gik jeg med Lieut. Vedel og Cand. Hartz over Tangen og ned til den Nord for liggende Rolige Bræ. Denne havde siden Sommeren ikke haft nogen synderlig Bevægelse. Det samme store Isfjæld, som laa foran Brækanten dengang, laa der som tidligere nævnt endnu; desuden var der kommet nogle mindre Stykker til. Bræens Overflade var meget kløftet og spaltet lodret paa Bevægelsesretningen paa Grund af det stærke Fald paa enkelte Partier. Bræen maa, som det vil sees af Kaartet, klemme sig en lang Vej mellem Nunatakker, hvilket sandsynligvis er Grund til dens ringe Bevægelse. Den Del af Bræen, som var nærmest Land, var temmelig jævn paa Grund af Afsmeltningen.

Den 8. om Aftenen var Sneen endelig bleven saa fast, at

vi kunde fortsætte Rejsen. Vi fulgte langs Nordsiden af Fjorden, der nu var temmelig ren for Isfjælde i Modsætning til den foregaaende Sommer, da den omtrent var fuldproppet ud til Mundingen. Kun i Bugten paa Vestsiden af Flade Pynt var der en større Samling Isfjælde.

Næste Morgen sloge vi Telt ved en Pynt paa Nordsiden, som stak temmelig langt ud. Før vi prøvede at gaa videre, vilde jeg have et Overblik over Forholdene indefter fra en nærliggende, lille Fjældhumpel. Det viste sig da, at Fjorden fra Pynten og ind til Brækanten for en Del var opbrudt ved Bræens Udskydning, og at der laa megen Kalvis paa hele dette Stykke. Der var saaledes tydelige Tegn paa, at Bræen allerede havde begyndt sin Sommervirksomhed, og denne kunde ubetinget ventes at tiltage i Styrke Dag for Dag med det milde Vejr, det nu var faldet ind med.

Da vi om Morgenen den 10. Maj fortsatte Rejsen, viste det sig, kort efter at vi havde forladt Teltpladsen, at Bræens Livlighed allerede var saa stor, at der endog herude, omtrent 10 Kvml. fra Brækanten, i Løbet af de sidste 24 Timer var dannet høje Volde af Skruéis og store, aabne Render, hvor der før havde været jævn, fast Is. Jeg ansaae det under disse Omstændigheder ikke for raadeligt at gaa længere ind; saafremt Fjorden blev upassabel, hvad der ikke hørte saa meget til, vilde vi blive afskaarne fra Tilbagevejen, idet Kysterne vare stejle og utilgængelige, og en Marsch paa Landet langs Kysten umulig. Resten af Dagen benyttedes til forskellige Undersøgelser og Udflugter i Nærheden. Af disse fremgik det, at der foruden Hovedbræen, som kommer fra SV., udmunder en mindre NV. fra kommende Sidebræ i Bunden af Fjorden; denne sidste maa, ligesom Rolige Bræ, skyde sig et langt Stykke frem, indeklemmt mellem Nunatakker. Fjældtoppene herinde paa Nordsiden af Hovedbræen vare meget høje (7000—8000 Fod). Længere inde saaes endnu nogle Nunatakker, af hvilke de inderste

ligge paa c. 31° V.Lgd. Bag dem saaes den egentlige Indlandsis, som hævede sig jævnt indefter.

Medens jeg foretog nogle Maalinger og Observationer ved Teltpladsen, gik Lieut. Vedel og Petersen ind til den lille Bræ paa Nordsiden; denne havde en Bredde af 1—1½ Kvml., førte en Midtmoræne og havde paa Siderne de sædvanlige Lervolde. Den fik Tilførsel fra to Arme, men havde ikke nogen videre Bevægelse. Brækantens Højde var 60—100 Fod. Paa et fladt, udskydende Forland ved en Elv traf de en Flok paa 7 Rener, af hvilke de skød en. Det viste sig at være en drægtig Hun. Fosteret var ikke fuldstændig udviklet og manglede vel endnu mindst en Maanedstid i at være fuldbaaret.

Samme Aften tiltraadte vi Tilbagerejsen, som for Hovedpartiets Vedkommende foretoges i smaa Dagsrejser for at faae Lejlighed til at anstille forskjellige Undersøgelser.

Den 13. havde vi Telt paa Renodden. Denne dannes af en lille Halvø med Fjældkuller paa 2—300 Fod, og er ved en ganske lav og temmelig smal Tange forbundet med Hovedlandet. Der blev her skudt en Del Ryper. De optraadte nu parvis, og Hunnerne havde begyndt at iføre sig Sommerdragten. Af Rener saae vi friske Spor, og Stedet maa om Sommeren være et yndet Tilflugtsted for disse Dyr, thi paa mange Steder, i de smaa, lune Dale, fandtes større, fuldstændig optrampede Strækninger, ligesom der var talrige Stier.

Fra Renodden gik vi over til Depotpladsen ved Røde Ø for at medtage Resten af det her oplagte Depot. Maagerne havde vi allerede seet, da vi kom hertil den 3. Maj, men nu var der flere af dem. Deres Ankomst tydede paa, at der under sædvanlige Forhold maa begynde at blive aabent Vand paa denne Tid. Ved Ankomsten til Teltpladsen saae vi en Hunbjørn med en ganske lille Unge; de havde øjensynlig været i Færd med at undersøge Depotet. Vi gjorde Jagt paa dem, og da de saae, at de ikke kunde slippe ud paa Isen, kravlede de tilfjælds,

og vi efter dem. Føret var imidlertid meget daarligt, Sneen løs og saa dyb, at man sank i til Høfterne, saa at vi ikke kunde indhente Bjørnene. Skier og Snesko havde vi i Skyndingen ladet blive ved Slæderne, ligesom vi ikke havde spændt Hundene fra. Det lykkedes dog 2den Styrmand at ramme den gamle Bjørn paa langt Hold, saa at den faldt; den rejste sig dog snart igjen og kom ned paa Isen. Styrmanden og Otto forfulgte den endnu et Stykke udefter, men kunde ikke indhente den, hvorvel den blev ramt endnu engang. To af Hundene havde imidlertid fulgt i vore Spor og satte efter Bjørnen, medens Lieut. Vedel samtidigt paa Ski kom ud fra Teltpladsen. Bjørnen var nu saa medtaget, at den hurtigt blev indhentet og skudt. Bagefter fangede Lieut. Vedel Ungen og bandt den. Den var ganske lille, rimeligvis kun 1 Maanedstid gammel.

Da den paa en Slæde blev kjørt til Teltpladsen, faldt den i Søvn paa Slæden. Naar man langsomt kom hen til den, lod den sig klappe, klø bag Ørene og forholdt sig i det Hele temmelig rolig; men en pludselig Bevægelse bragte den til at fare op, hvæse og snappe. Vi bragte den med til Stationen, hvor det imidlertid, efter et Par Dages Fangenskab, lykkedes den at slippe løs en Nat. Den havde en temmelig lang, smækker Jernkjæde om Halsen, og belemret af denne har den ikke kunnet klare sig for Hundene, der kom efter den. Den følgende Morgen fandt vi den frygtelig tilredt nede paa Isen.

Fra Røde Ø gik Hjelpeexpeditionen hjem, medens Hovedexpeditionen gik over til den store Hjørnedal, hvor vi havde seet nogle Terrasser. Dalens Hovedretning var Vest-Øst, men den yderste Del havde en noget mere nordlig Retning, og Dalbunden i dette Stykke udgjordes udelukkende af Terrassedannelser. En stor Elv løb ud gennem Dalen og havde dannet en større Leraffejring ud for sin Munding. Til sine Tider maa denne Elv være meget stor; allerede nu løb den Dag og Nat og havde skaaret Isen op udfør Mundingen. Om den kom fra Indlandsisen er ikke sikkert, thi Vandet i den var ikke leret eller

mælket, som det i Almindelighed er i saa Tilfælde, det var snarere brunligt, som farvet af organiske Bestanddele.

Dalen fortsatte sig i Bugtninger Vest efter, og Dalbunden hævede sig efterhaanden ganske jævnt. Paa Sydsiden faldt flere mindre Bræer ned over Fjældene. Bræernes Overflade var for Størstedelen dækket af Sten og Grus. Lieut. Vedel fandt her en nylig død Lemming, som var fuldstændig ubeskadiget. Sandsynligvis er den blevet slaaet af en Ugle eller Falk, som saa af en eller anden Grund, maaske af os, er bleven bortskræmt.

Efter at have undersøgt Terrasserne¹⁾ gik vi den 17. Maj fra Hjørnedal over til Morænepynt paa Nordsiden af Fjorden. Vi havde tidligere seet nogle Dannelser her, som vi antog for Terrasser; de fandtes saavel bag den fremspringende Halvø som i en Dalkløft lidt vestligere.

Ved vore Undersøgelser viste det sig imidlertid til Dels at være Moræneaflejringer¹⁾.

Den 19. vare vi igjen ved Stationen. Ogsaa her havde de den 5. havt det milde Vejr med Føhnstorm, men Temperaturen var dog kun gaaet op til $+ 8^{\circ},3$, medens vi, som det vil erindres, samme Dag havde $+ 11^{\circ}$ inde ved Kobberpynt. Sneen paa Landet og paa Isen var svunden en Del, men Føret omkring Stationen var meget daarligt paa Grund af det milde Vejr. Ogsaa her vare nu Maagerne komne, og man havde seet en større Svømmefugl, en Gaas eller Lom, ligesom Sælerne begyndte at komme op rundt omkring paa Isen.

De nærmest paafølgende Dage blev der repareret Slæder og Snesko samt gjort smaa Udflugter i Omegnen, hvor der nu var en Del snebart Land paa Toppen af Ryggene, men i alle Dale og Kløfter laa endnu megen Sne. Vandet løb overalt, og der var store Pytter. Nogle Renspor saaes, men det lykkedes os ikke at faae fat i Dyrene. Den 23. Maj fandt Cand. Deichmann

¹⁾ Se Beretningen om Expeditionens geologiske Udbytte.

den første Blomst, en *Saxifraga oppositifolia*, og et Par Dage efter fandtes ogsaa Pilen i Blomst.

Den 26. Maj fejrede vi Deres Majestæter Kongens og Dronningens Guldbryllupsdag med en lille Højtidelighed, idet vi paa denne Dag toge de af os undersøgte Landstrækninger i Besiddelse for den danske Stat. Der blev flaget fra Skibet og fra Stationen; i Varden ude ved Indløbet til Havnen blev nedlagt et Dokument. I en af Vardens Sten blev endvidere indstøbt en Guldmønt med Kongens Billede. Festen afsluttedes med et Festmaaltid saavel ombord i Skibet som paa Stationen.

Som det vil erindres, bleve vi paa vor første Baadtour til Gaasefjord i August 1891 af de tæt pakkede Kalvismasser forhindrede i at komme ind til Bunden, men maatte nøjes med fra et Punkt i den ydre Del af Fjorden at skitsere den indre Del. For at fuldstændiggjøre Kaartet, og for tillige at anstille andre Undersøgelser, blev der foretaget en 3die Slædetour til denne Fjord.

Den 27. Maj afgik Lieut. Vedel, Cand. Hartz og 3 Mand paa denne Expedition.¹⁾ Allerede den første Dag, da de fra Stationen gik over til Gaasepynt, fik de at mærke, at Føret nu var begyndt at blive meget daarligt. Sneen var løs og vaad, tilrods for at det frøs et Par Grader; Snesko og Slæder sank 6—8 Tommer ned. Udfor Gaasepynt passeredes en Del større Isfjælde. Nogle af disse vare meget revnede og saae ud til at være ifærd med at falde fra hinanden i Smaastykker ved de afvekslende Temperaturer, der havde hersket i denne Tid. Enkelte havde store Porte og Huler, i hvilke der hang et Gitter af lange, funkende Istappe.

Man fulgte langs Nordsiden af Fjorden, der paa hele det første Stykke havde samme Karakter som Føhnfjord med høje bratte Fjældplateauer, adskilte ved enkelte Dalstrøg. Medens vi paa de to tidligere Toure gennemgaaende havde havt klart

¹⁾ Meddelelserne om denne Tour ere efter Lieut. Vedels Dagbogsoptegnelser.

Vejr, bleve Opmaalingsarbejderne paa denne Tour i høj Grad besværliggjorte ved vedholdende Taage.

Den 30. Maj undersøgtes nogle Terrassedannelser ¹⁾ omtrent paa samme Sted, hvor Fjorden har sit første Knæk i sydvestlig Retning.

Fra Terrasserne fulgte Kysten Vest efter; her kom nu et couperet Forland med frodige, snebare Strækninger mellem Gneishumplerne op til en Højde af c. 2000 Fod, hvor Trapformationen begyndte. Undervejs passeredes et Sted, hvor en Elv havde ført en stor Mængde Grus og Sten langt ud paa Fjordisen. Den største Sten, der laa en Snes Alen fra Kysten, havde følgende Dimensioner:

$$130^{\text{cm}} \times 91^{\text{cm}} \times 86^{\text{cm}}.$$

Den gav et godt Begreb om den enorme Kraft, Elven havde udviklet under Udbruddet. Stenen kunde ikke være rullet ned med et Fjældskred, hvilket man nærmest vilde antage, naar man ikke havde seet Stedet; men Kysten hævede sig her kun meget langsomt indæfter, saa at denne Mulighed var udelukket. Der var nu kun lidet Vand i Elven, da det meste af Landet var snebart; men alt tydede paa, at den nogen Tid forinden havde været meget vandrig. Det var i det Hele taget iøjnefaldende, at alle Elve havde været større tidligere paa Foraaret, og Snesmeltningen havde altsaa passeret sit Maximum.

I den inderste Del af Fjorden var der langs Landet en aaben Rende, og de fleste af Isfjældene svømmede omkring i aabent Vand. Isfjældene havde en Højde af 100—150 Fod, og hidrørte alle fra de store Bræer paa Sydsiden af Fjorden; da Bræen i Bunden af Fjorden, som det senere viste sig, var i Tilbagegang og i lange Tider ikke havde produceret Isfjælde.

Den 1. Juni blev der slaaet Telt ved et Dalstrøg $1\frac{1}{2}$ Kvml. fra Bunden af Fjorden paa dennes Nordside. Herfra gik Lieut. Vedel hen til Bræen. Det viste sig strax, at denne allerede

¹⁾ Se Beretningen om Expeditionens geologiske Udbytte.

længe havde været i Tilbagegang. Bræenden rundede som Regel jævnt af og var dækket med Grus og Sten; kun enkelte Steder saaes lodrette, hvide Flader. Højden varierede mellem 50 og 150 Fod, og fra Randen hævede Bræen sig jævnt indefter uden Revner og større Ujævnheder. Den var højest paa Midten og rundede ned til begge Sider, hvor der løb ganske anselige Vandløb.

Foran Bræen laa høje Dynger Moræneaflejringer, bearbejdede af Elvløb. Morænerne bestode dels af Sten (Trap og Gneis) dels af Ler og Grus med Lagdeling. Nogle isolerede Smaaøer af Ler vare skaarne ud af Vandet. Paa disse saaes hyppigt et hvidt, saltagtigt Overtræk. Mellem Morænedyngerne fandtes græsbevoxede Kjær, der vare Tilholdssted for en Mængde Gæs. Foran Morænen laa et stort (1 Kvml. langt, c. $\frac{1}{2}$ Kvml. bredt), lavt og stenet Forland, dannet af Bræelven i Forening med en stor Elv, der kom fra Nordsiden af Fjorden. Dette Forland var gjennemskaaret af utallige mindre Vandløb.

Landet omkring Teltpladsen var saa godt som snefrit. Vegetationen var meget frodig, dog vare Pile- og Birkekrat sjældnere. I c. 2000 Fods Højde blev Terrainet jævnt skraanende og fortsattes som en Højslette 2—3 Kvml. indover, hvor Trapfjældene hævede sig til den almindelige Højde, 5—6000 Fod. Gneisen naaede op til c. 3000 Fod. Landet var snefrit helt op til Trapformationen.

Renstier fulgte Kysten til begge Sider. Ved Bræen saaes fire Rener, som bleve skræmte bort af Hundene. Mange Renhorn fandtes langs Kysten, blandt dem nogle, som vare usædvanlig store.

Det var fuldstændig Sommer herinde. Temperaturen var over Nul, og Solen brændte som i Troperne; Sommerfugle og Fluer fløj omkring, og en Mariehøne blev fundet. Det saae ud som om Alt var mindst 14 Dage længere fremme end ved Stationen. Isen var i Gang med at smelte baade ovenfra og nedenfra. Omtrent 300 Alen fra Land var Islaget af følgende Beskaffenhed:

Sne	4—10 ^{cm} ,
Ferskvandsis	6 ^{cm} ,
Fersk Vand	3 ^{cm} ,
Saltvandsis	143 ^{cm} .

Isen var temmelig løs helt igjennem, haardest i Midten.

Den følgende Dag gik Lieut. Vedel tilfjælds. Han fulgte op langs en større Elv til et Plateau i 2200 Fods Højde, hvor Vegetationen var overordentlig frodig. Derfra gik det videre op til Toppen af et 3000 Fod højt Fjæld, c. 2 Kvml. NV. for Teltpladsen. Bjergarten var let forvittrende Gneis. Skurstriber fandtes paa Toppen. Deres Retning var retv. N. 35° V. Ud over Fjorden stod en lav Taage, der dækkede Pynterne, medens man ind over Landet havde klart og smukt Vejr. I NV.-lig Retning saae man op gjennem en Lavning, paa begge Sider begrændset af snedækkede Trapfjælde, hen over et couperet, snebart Terrain, hvorfra mindre, spidse Gneistoppe hævede sig. I Baggrunden saaes isklædte, spidse Fjælde, foran hvilke en stor Bræ skød frem. Det var den store Bræ i Bunden af Vestfjord og Nunatakkerne paa dens Nordside. Nede i Lavningen laa en større, isdækket Sø.

Den 3. Juni gik man igjen udefter. Føret var daarligt, idet man snart kom ind mellem Isfjældene, der fra Bræerne i Fjordens sydlige Arme strakte sig langt over mod Nordkysten; deres Højde var mellem 50 og 150 Fod, og intet af dem var af nogen betydelig Størrelse. Saavel Isfjældene som den mindre Kalvis laa tættest langs Kysten.

Den 4. blev der slaaet Telt paa Sydkysten, hvor Fjorden drejer Syd i.

Der var en kjendelig Forskjel paa Snemeltningens Stadium paa Sydsiden og paa Nordsiden af Fjorden. Paa Sydsiden var langt mere end Halvdelen af Landet endnu dækket af Sneen.

Fra Teltpladsen saae man, hvorledes Gneisen paa Nordsiden af Fjorden efterhaanden hæver sig ganske jævnt indefter, som efter en Lineal. Fjældene have imidlertid omtrent samme

Højde overalt, og det over Gneisen liggende Traplags Højde aftog saaledes efterhaanden som Gneisunderlaget blev mægtigere. Ved Teltpladsen inderst i Fjorden laa Trappen i 3000—3500 Fods Højde, medens den midt i Fjorden allerede begyndte i c. 1500 Fods Højde. Paa Sydsiden af Fjorden laa Trappen lavere end paa Nordsiden; ved Teltpladsen laa den i 1200 Fods Højde, og nogle Kvml. Vest for den store Syd Bræ naaede den Vandet.

Cand. Hartz samlede her en Del Prøver af de forskjellige Traparter, der fandtes i mange Variationer: tæt mørk og tæt lys Trap, rød og brun Trap samt Trap med større og mindre Zeolither. Angaaende Vegetationen kan kun siges, at de botaniske Undersøgelser gave et ringe Udbytte, da der kun fandtes meget faa Planter.

Det vedblev imidlertid at være Taage, og kun nu og da kunde man se et Glimt af Landet.

Ved Midnat den 6. Juni gik man videre Øst efter. I Begyndelsen var Føret slet, idet Isen ovenpaa Snesjappet ikke kunde bære, og man sank ned i 6 Tommer Vand, der gjorde Sneskoene tunge som Bly. Isens Beskaffenhed blev her undersøgt og viste:

Is	1 ^{cm} ,
Vand og Snesjap .	15 ^{cm} ,
Is	170 ^{cm} .

Isen var paa Midten fast som om Vinteren, men var blød paa Over- og Underkant. Føret bedredes imidlertid, efterhaanden som man kom ud fra Land og ud af Isfjældenes Omraade; dog kunde Snelaget først bære hen ad Morgenens. Man fulgte derefter Kysten og slog Telt paa en bar Klippe lige ved Munden af Fjorden.

Medens Kysten forøvrigt falder stejlt ned i Fjorden saavel Øst som Vest for, var der her paa en Strækning af 4--5 Kvml. et fremspringende Gneisforland. Landet var fuldstændig sne-

dækket. Om Aftenen fortsattes til Stationen, hvor Expeditionen ankom den 7. om Formiddagen.

Paa Touren havde Taagen i høj Grad lagt Expeditionen Hindringer i Vejen for Opmaalinger og Udflugter, men Fjorden og dens Sidearme vare dog nu blevne fuldstændig kaartlagte, ligesom der var indsamlet et betydeligt, videnskabeligt Materiale. Ved Stationen havde vi i denne Tid haft nogle enkelte klare Dage, men selv paa disse kunde vi se Taagen staa ud for Mundingen af Gaasefjord.

Efter hvad vi havde seet det foregaaende Aar, var hele det store Fjordcomplex i Begyndelsen af August Maaned saa godt som fuldstændig isfrit, det vil sige fri for Vinteris.

Jeg gjorde derfor Regning paa, at Fjordisen i det allerseieste vilde bryde op i Begyndelsen af Juli, men haabede dog, at det vilde ske betydeligt tidligere. Allerede paa vor 2den Slædetour havde Temperaturen været saa høj, og Snesmeltningen var gaaet saa hurtigt fremad, at vi havde al Grund til at tro, at ogsaa Fjordisen efterhaanden skulde blive saa medtaget af Sol og Varme for oven og Strøm for nedden, at en ordenlig Føhnstorm vilde bryde den op og, i Forbindelse med de fra Vestfjord kommende Kalvismasser og Isfjælde, føre den ud af Fjorden.

Vi bestyrkedes yderligere i denne vor Tro paa en snarlig Frigjørelse for vore Islænker af den Omstændighed, at saa mange Trækfugle begyndte at komme. Snespurven saae vi allerede paa 1ste Slædetour i April, Maagerne i Begyndelsen af Maj; i Slutningen af samme Maaned kom Gæssene, og efter dem fulgte Slag i Slag Havliter, Lommer, Edderfugle, Ryler o. s. v., kort sagt alle Svømmefugle, som for at kunne leve maa have aabent Vand i ikke for stor Afstand.

Jeg havde derfor ogsaa sat 10. Juni som den sidste Termin for Hjemkomsten fra 3die Slædeexpedition. Efter at denne var

tilendebragt, og jeg havde hørt, hvorledes Isen derinde var brudt op langs Kysten, vilde jeg ikke gjøre flere længere Toure paa Fjordisen fra Stationen. Hvis en Føhnstorm begyndte, maatte man være forberedt paa, at hele Ismassen brød op, og det gjaldt da om at være færdig saa hurtigt som muligt, for at vi snarest med «Hekla» kunde komme ud af Fjorden og derefter begynde Baadtouren Syd efter.

Det viste sig imidlertid, at vore «Foraarsbebudere» ikke vare mere paalidelige, end de pleje at være i den civiliserede Verden, og vi maatte vente og vente, Uge efter Uge, inden den vandtrukne, hvidgraa Isflade ude paa Fjorden vilde vige Pladsen for det blaa, aabne Vand.

I hele Juni og Juli var Vejret gjennemgaaende meget stille med Regn og Taage, og kun af og til blæste en svag, østlig Vind. De vestlige Føhnstorme derimod, som vi alle saa meget ønskede, udebleve aldeles.

Landet omkring Stationen blev efterhaanden helt snefrit, og i de smaa Ferskesøer smeltede Isen. I disse Ferskesøer maatte Svømmefuglene nu holde sig, selv de, der som f. Ex. Edderfuglene høre hjemme i salt Vand. I Begyndelsen blev der skudt en Mængde Fugle; men efterhaanden blev der færre af dem, enten fordi de vare skudte, eller fordi de søgte andre Steder hen. Af Arter, som vi hidtil ikke havde skudt, fik vi nu blandt andre flere Exemplarer af Sædgaasen, en for Grønland ganske ny Gaaseart. Ligeledes fik vi Gæslinger af Bramgaasen, om hvis Ynglepladser man hidtil har været uvidende. Navnlig efter at Ungerne vare rugede ud, optraadte Gæssene i store Flokke, saaledes at der endog engang i Slutningen af Juli blev skudt en Flok paa 50 Stkr.; de vare nemlig i Færd med at fælde Svingfjerene, saa at de ikke kunde flyve.

Sælerne vare allerede i Maj begyndte at komme op paa Isen, og efterhaanden som Vejret blev varmere, og Isen aftog i Tykkelse og Fasthed, bleve de talrigere. I stille, varmt Vejret kunde man fra Stationen se dem ligge i Mængde i Smaa-

grupper omkring Hullerne i Isen. Vor Grønlænder Otto skød en Del af dem.

Hurtigere end Dyrelivet udviklede dog Plantelivet sig, efterhaanden som Landet blev snebart. Blomster og Planter mylrede frem i saadanne Mængder og med saadan en Hast, at man skulde tro dem tryllede frem, men desværre afflorede mange af dem næsten ligesaa hurtigt og bleve tørre. Af Blomster, som vi i det foregaaende Aar kom forsent til at se, men som vi nu fandt i Mængde, maa særlig nævnes Alperosen (*Rhododendron lapponicum*) og Blomsterne paa Melbær- og Blaabærlingen. Man kunde her med stor Lethed plukke Bouketter, som dristigt kunde tage Concurrencen op med de smukkeste, man seer hjemme i Blomsterhandlernes Vinduer; men desværre kunne de tørre Prøver, som vi hjemførte i Botanikerens Mapper og vore egne smaa Erindringssamlinger, ikke give noget Begreb om de zarte Farver og om den elegante Skjønhed, de vare i Besiddelse af, da de bleve plukkede.

Foruden de velkomne Gjæster: Fuglene og Blomsterne, kom der imidlertid ogsaa andre Væsener, som ikke vare os saa velkomne. Det var Myggene, der under Resten af Opholdet her i høj Grad plagede os.

Medens vi med Utaalmodighed ventede paa den Dag, da vi med «Hekla» igjen skulde dampe ud af Havnen, blev Tiden benyttet til, foruden de sædvanlige Observationer, at udgrave og undersøge Husruinerne og Gravene tæt Vest for Stationen, thi om Efteraaret havde den tidlige Sne og Frost hurtigt sat en Stopper for den Slags Undersøgelser.

Vore Naturforskere ønskede meget at faae Lejlighed til en nærmere Undersøgelse af Basaltdannelserne i Omegnen, men da jeg af de tidligere nævnte Grunde ikke vilde indvillige i en Tour til Fjældene Vest for Cap Stevenson, maatte de lade sig nøje med at gaa over til Fjældene paa Gaaseland ligeoverfor Stationen.

De vare herovre fra 7. til 12. Juli, og særlig var Botanikeren

fornøjet med Udbyttet af Touren. Vegetationen var meget rigelig. Der blev fundet en halv Snes nye Blomsterplanter foruden Mosser, Lichener og Svampe. I c. 2000 Fods Højde saaes en Isskuring, hidrørende fra en tidligere større Udbredelse af en af de lokale Bræer.

Inde i Hekla Havn, hvor flere Smaaelve udmundede, og hvor Isen ved Affald, Kulstøv o. s. v. var bleven temmelig smudsig, begyndte den at revne ved Land i Begyndelsen af Juli, og noget senere dannedes der ogsaa en Revne der, hvor tidligere Gangstien mellem Skibet og Stationen havde været. Midt i Juli aabnede vi Skibsfarten her, idet vi stagede os frem med en lille, norsk Pram. Vi begyndte nu saa smaat at bringe Godset ombord i Skibet. Paa samme Tid saae vi aabent Vand ved Gaasepynt, og de store Isfjælde udfor denne Pynt begyndte at bevæge sig.

Al Sneen var nu bortsmeltet, og Isens Overflade var god at færdes paa, men fuld af smaa Søer og Kanaler. Mange af disse Søer havde ædt sig helt gennem Isen.

Den 20. Juli dannede der sig efter nogen NO.-lig Vind de første større Revner i Isen og lidt aabent Vand udfor Stationen, og den følgende Dag saae vi en Flok Narhvaler følge Revnerne indefter i Fjorden. Det var Tegn paa, at der nu maatte være Revner helt ud til Havet, da disse Dyr ikke kunne være længe under Vandet. Det gik imidlertid kun langsomt med Udbredelsen af det aabne Vand, og først de sidste Dage i Juli var der Tegn til, at vi kunde komme ud med Skibet.

Den 31. Juli afsluttedes Observationerne og Arbejderne i Land, og den 1. August blev Resten af vort Gods taget ombord, ligesom vi selv installerede os ombord i Skibet. Proviantskuret og vore to Observatorier vare allerede forinden tagne ned og ombord. Tilbage stod kun det tomme Beboelseshus.

Den 2. August gjorde vi et Forsøg paa at komme ud, men efter at have naaet en halv Mil Øst for Stationen, maatte vi vende tilbage til Havnen, da en frisk, NO.-lig Kuling satte

hele Ismassen ind mod os. Vi vare saaledes atter henviste til at vente paa bedre Isforhold. Hver Dag var der Udkig paa de nærmeste Fjældtoppe for at spejde efter aabent Vand, men Dag gik efter Dag uden synderlig Forandring.

Beboelseshuset blev i disse Dage ogsaa nedrevet og taget ombord for eventuelt at bruges som Brændsel, da Skibets Kulbeholdning nu efter Overvintringen var temmelig lille.

Fra Hekla Havn til Island.

Mandag den 8. August oprandt endelig den længselsfuldt ventede Time, da vi for Alvor kunde forlade det Sted, hvor vi nu havde tilbragt et Aar. Det var nemlig Aarsdagen for vor Ankomst her til Havnen.

Til trods for at vi alle længtes efter at komme i Gang igjen oven paa den lange Ventetid, var det dog ikke uden en vis vemodig Følelse, at vi sagde Farvel til det Sted, hvor vi under en arktisk, stræng Vinter havde haft en tryk og sikker Havn og ikke lidt Nød i nogensomhelst Retning.

Vejret var det smukkeste, vi havde haft i lang Tid — blikstille med bagende Sol — og her ude paa Søen vare vi heldigvis befriede for vore Fjender fra Landjorden — Myggene. Sollyset glittrerede paa Bræer og Isfjælde; alle Fjældene stode solbelyste mod den klare Himmel; de havde allerede begyndt at iføre sig Vinterdragten, thi der laa nyfalden Sne fra Toppen ned til 1000 Fod over Vandet. De smaa Alkekonger svirrede i store Flokke omkring Skibet eller baskede forskrækkede afsted langs Vandfladen, uvisse om de skulde søge Redning ved at flyve eller ved at dykke.

Det var karakteristisk for Isens ualmindelig sene Opbrud, at vi denne Dag for første Gang iaar saae disse Fugle, medens vi det foregaaende Aar havde seet dem trække bort paa denne Tid; de maatte den Gang ikke alene have været færdige med Udrugningen, men Ungerne maatte have været flyvefærdige.

Desværre varede det gode Vejr og den spredte Is ikke længe. Ved Middag passerede vi Cap Stevenson og holdt derefter noget nordligere op mod Jamesons Land. Isen blev efterhaanden tættere, der kom mere Storis, og Isfjældene bleve talrigere. Allerede ved Middag havde vi seet Havtaagen komme ind ude ved Fjordmundingen, og om Eftermiddagen naaede den ind til os, samtidigt med at Isen blev saa tæt, at vi maatte fortøje. Det begyndte nu at blæse op fra Øst, og Fjordisen kom i stærk Drift indefter, medens de store Isfjælde, der paa Grund af deres Dybgaende ikke paavirkedes af Vinden, virkede som store Plove paa Fjordisen. Paa Grund af Taagen saae man kun et ganske kort Stykke Vej. Vi laa med Dampen oppe og havde Øxen liggende klar til at kappe Fortøjnningen, hvis det maatte blive nødvendigt. Den Nat maatte Ingen sove afklædt. Henad Morgenen klarede det lidt op, og efter at have skiftet Plads et Par Gange, maatte vi gaa tilbage Vest efter for at komme ud i lidt mere aabent Vand bag Isfjældene.

Her laa vi den følgende Dag uden at kunne komme frem. Om Morgenen havde vi gjort et Forsøg paa at komme op under Jamesons Land, men Isen var i saa stærk Drift, at den satte helt sammen, og det var lige netop, at det lykkedes os at komme fri igjen. Vi maatte igjen staa Vest efter, hvor der laa lidt mere spredt Is. Det saae ud, som om Isen med voxende Vande gik retvisende NV. i og ind paa Kysten af Jamesons Land og med faldende Vande modsat.

Om Eftermiddagen klarede det lidt op, men det var et lidet trøsteligt Panorama, vi fik at se, da Taagen trak bort. Mod NV. og Nord, inde i Halls Inlet, laa Fjordisen endnu fuldstændig ubruds, og mod Øst syntes Sundet ligeledes at være spærret af Is, ikke en Rende var at se. Mod NO., op mod Jamesons Land, var der en Strækning med mere spredt Is, men bag denne laa, saavidt vi kunde se, en fast sammenhængende Masse, hvori der var mange Isfjælde. Ude ved Fjordmundingen stod Taagen endnu som en mørkeblaa Banke.

Den følgende Nat blev det Stille, og Isen mod NO. spredte sig mere og mere, saa at vi om Morgenen den 10. kunde staa op mod Jamesons Land. Vi passerede mellem en Mængde Isfjælde paa Vejen, men efterhaanden som vi nærmede os Kysten, bleve de mindre talrige. Imellem Isfjældene laa temmelig tyk Nyis.

Som det vil fremgaa af ovenstaaende Beskrivelse, vilde det under disse Forhold have været umuligt at gaa med Baade fra Hekla Havn til Cap Stewart, og hvis «Hekla» ikke havde overvintret, kunde vi næppe have gjort Regning paa at forlade Hekla Havn før betydeligt senere.

Om Formiddagen Kl. 11 naaede vi ind under Landet og stode nu SO. i langs Kysten i et aabent Landvand paa 1 Kvml. Bredde. I vore Kikkerter kunde vi se Rener og Moskusoxer græsse inde paa Kysten, men vi havde nu ikke Tid til at gjøre Jagt. Da vi om Eftermiddagen naaede forbi Cap Hooker, kom vi ud i helt aabent Vand, der langs Nordkysten af Fjorden strakte sig saa langt Øst efter, man kunde se; langs Sydkysten laa der derimod et Isbælte paa c. 1 Mils Bredde. Det begyndte samtidigt at blæse op med en stiv Østen, der efterhaanden friskede saa meget, at vi ikke kunde dampe op mod den, og længere ud paa Aftenen blev det taaget. Vi maatte derfor holde gaaende for Sejl ude i Fjorden. Taagen og den østlige Kuling vedblev hele den følgende Dag, og først om Morgenen den 12. August vare vi udfør Cap Stewart. Hensigten med at anløbe dette Sted var at landsætte Proviantskuret her, for at bringe det ifjor oprettede Depot under Tag. Tillige vilde Cand. Hartz og Cand. Bay gjøre nogle Indsamlinger af de her forekommende Forsteninger.

Der var ingen Is i Hurry Inlet og kun faa Isfjælde i Mundingen af Scoresby Sund. Havde Isforholdene været saaledes det foregaaende Aar, vilde Intet have været til Hinder for Stationens Etablering ved Cap Stewart.

Det ifjor oplagte Depot blev nu undersøgt. Bjørnene

havde, rimeligvis samme Foraar, aflagt et Besøg ved Depotet og underkastet det et Eftersyn uden dog at foraarsage større Skade.

Medens vi arbejdede med Hus og Proviant, var Capitain Knudsen lidt oppe i Landet for om muligt at se, hvorledes Isforholdene vare ved Cap Brewster. Han var her saa heldig at skyde en Moskusko og to Kalve. Da de tre Dyr, vi det foregaaende Aar havde skudt ved Cap Broer Ruys, alle vare Tyre, var Capt. Knudsens Jagtudbytte meget heldigt, da vi jo nu kunde hjembringe Exemplarer af hele Familien. Vi spiste Kjødet med stort Velbehag; navnlig vare de to Kalve aldeles fortrinlige, og da vi senere mødte Krydseren «Diana», fik Chef og Officerer en lille resterende Prøve deraf, og de udtalte, at det var det bedste Kjød, de havde faaet den Sommer; thi hverken de eller vi kunde mærke den mindste Moskuslugt ved det.

Da Huset var færdigt, blev Depotet bragt derind, og der blev tillige oplagt en lille norsk Pram, et Gevær med Ammunition, nogle Slæder, Skier, Snesko o. s. v., saa at man, i Tilfælde af at man blev nødsaget til at falde tilbage paa dette Sted, vilde finde et lille Udvalg af de nødvendigeste Gjenstande.

I Varden, som vi havde rejst her forrige Aar, blev der til de to tidligere i en Flaske nedlagte Beretninger føjet et kort Referat af Expeditionens Overvintring.

Kl. 2 om Eftermiddagen var Alt i Orden. Vi gik igjen ombord og stode udefter. Om Aftenen havde vi for første Gang Lampen tændt i Kahytten for at kunne skrive Rapporter og Breve. Henimod Aften løjede Vinden, og det blev Taage, saa vi maatte stoppe.

Om Morgenen den 13. klarede Taagen lidt efter lidt op, saa at vi igjen kunde gaa an med Maskinen. Kl. 11 passerede vi forbi Cap Brewster. Den nordlige, stejle Side af dette Forbjerg, der som en smal og i Forhold til det omgivende Land lav Ryg (c. 1000 Fod) skyder ud i Søen, var snefri og dannede med sine mange Hylder og Afsatser et Ynglested for en Mængde Alker. Disse Fugle havde imidlertid allerede

forladt Rederne, og hver Moder svømmede omkring med sin Unge.

Vi holdt nu langs Kysten SV. efter. Paa Sydsiden af Cap Brewster laa der store Ophobninger af Sne. Kysten gaaer her omtrent SV. i paa en Strækning af c. 10 Kvml. og bøjer da ret Vest paa til 23° Lgd., hvor den igjen tager en sydligere Retning.

Paa den i Øst og Vest liggende Del af Kysten findes 4 Bræer. Af disse ere de to østligste, som ligge, hvor Kysten bøjer Vest i, ikke ret store, medens de to vestligste ere temmelig betydelige.

Medens vi stode ned langs Kysten, vare vi selvfølgelig travlt beskæftigede med at tage Pejlinger o. s. v. for at kaartlægge, hvad vi saae. Det var os umuligt ganske at faae det til at stemme med Scoresby's Kaart over denne Strækning, idet Beliggenheden af Øerne ikke ganske passer; men i Hovedtrækkene er hans Kaart rigtigt. Fire større Øer ligge udenfor den egentlige Kyst, der er indskaaret af Fjorde og Dalstrøg. Paa den ene af disse Øer, der i Modsætning til de andre er nogenlunde flad, kunde vi i Kikkert se Rener og maaske Moskusoxer. Der laa ikke ret megen Sne paa Fjældene, som her udelukkende bestaa af Basalt; kun hist og her i Kløfter og paa beskyggede Steder laa nogle Driver.

De første Par Timer, efter at vi havde passeret Cap Brewster, havde vi saa godt som ingen Is; men om Eftermiddagen kom der lidt mere, som dog laa temmelig spredt saavel Syd som Øst efter, saa langt man kunde se. Kl. 5 havde vi endnu et bredt Landvand Syd og Øst efter, selvfølgelig med en Del spredt Is og med talrige Isfælde, men dog ikke nær saa mange, som jeg havde ventet, thi det var paa dette Sted, at Scoresby paa en Gang talte 400—500. Om Aftenen holdt vi gaaende i omtrent SV.-lig Retning ned langs Kysten. Kl. 10 blev det Snetykning, og Isen laa i tættere Strimler, saa vi stoppede og braste bak for at afvente Daglysningen, thi det var allerede nu begyndt at blive temmelig mørkt om Nætterne.

Næste Morgen den 14. Kl. 3 gik vi an med Maskinen igjen. Luften var tyk med Snebyger, og alle Fjældtoppene skjulte af Skyer; men Isen var endnu nogenlunde spredt; Kl. 6^{1/2} stoppede vi paa Grund af tæt Is og Taage. Den sidste lettede igjen Kl. 8, saa vi stode videre, men atter Kl. 9 maatte vi stoppe. Vi traf nemlig her en fuldstændig sammenhængende Ismark, som fra en af Landpynterne strakte sig omtrent i retv. Syd og laa fast til Land. Der var intet aabent Vand omkring Isfjældene, som sade fast i Isen, og denne laa fuldstændig ubrudt helt ind i Bugterne, saa det var tydeligt, at det var Vinterisen, som ikke var brudt endnu.

At forlade Skibet med Baadene for at vente til Isen skulde gaae, ansaae jeg under disse Forhold ikke forsvarligt saa langt fra Angmagsalik og saa sent paa Aaret; jeg foretrak at forsøge at følge den faste Iskant Syd efter, og hvis vi traf Render eller Aabninger, som førte ind til Land længere Syd paa, da at forsøge med Skibet at komme ind til Kysten der.

Vi holdt altsaa SSO. og SO. i langs Iskanten, men desto værre heller ikke denne Vej aabnede der sig nogen Gjennemgang. Isen udenfor os blev tættere og tættere. Kl. 11 maatte vi brase bak paa Grund af Snetykning og bleve liggende saaledes til Kl. 1, da det klarede lidt af. Vi saa nu tæt Is overalt Syd efter, medens den løse Is Nord for os med rivende Fart satte ned paa os og truede med at bringe os i Besæt. Vi vare dengang paa 69° 7' N.Br. og 23° 50' V.Lgd.. Der var kun et at gjøre, nemlig øjeblikkelig at dampe Nord i igjen for at faae mere spredt Is.

Efterhaanden som vi kom Nord efter, blev Isen igjen mere spredt, og Kl. 5 begyndte det at klare op, saa at Toppene af Fjældene bleve synlige, medens det meste af Underlandet vedblev at være skjult af Dis; samtidigt begyndte det at blæse op med NO.-lig Kuling, og det var denne, som havde sat Isen i den voldsomme Drift.

Det vi i Klaringerne havde seet af Landet Syd efter viste,

at Yderkysten, saa langt vi kunde se, strakte sig i SV.-lig Retning. Bjergarten var overalt hovedsagelig Trap, og Fjældene ude ved Kysten havde en gennemsnitlig Højde af 2—3000 Fod, men længere inde i Landet saaes meget høje, sneklædte Toppe, der ansloges til 7000 à 8000 Fod. Paa flere af disse høje Fjælde laa Bræer fra Toppene. Kysten var indskaaren, og i nogle af Indskæringerne udmundede større Bræer, som dog vistnok alle vare af lokal Oprindelse og ikke stode i Forbindelse med Indlandsisen.

Kl. 5 stoppede vi for at lodde og tage en Temperaturserie. Dybden fandtes at være 93 Favne og Bundarten fint, brunt Ler.

Efter Lodningen stode vi omtrent ret Øst efter for at komme ud af Isen og saa følge den tætte Is Syd efter. Det kulede stadigt mere og mere op, og om Natten krydsede vi med Sejl og Damp NO. i mellem Land og den tætte Is. Efter Midnat stillede det af, og den følgende Dag havde vi smukt Sommervejr med flau, sydlig Kuling. Isen, som mest bestod af store Flager, satte en Del sammen, saa at vi maatte gjøre mange Omveje.

Fra Middag gik vi retv. SO. og Øst efter i en Rende med helt aabent Vand, men med store Ismarker paa begge Sider. Herude vare vi saa godt som fri for Isfjældene; disse synes paa enkelte Undtagelser nær ikke at ligge udenfor 3—4 Mil af Kysten.

Om Aftenen fik vi et sjældent smukt Vejr. Det var efterhaanden blevet aldeles Blikstille og fuldstændig Klart. Havet var metalblankt, og i Vest saae man Solen gaa ned bag Cap Brewster og Fjældene i det Indre af Scoresby Sund. Den første Stjerne saaes den Aften.

Den følgende Morgen, den 16., var det Taage, saa at vi maatte stoppe og drive i spredt Is. I to Dage laa vi nu her omtrent paa samme Sted, snart for smaa Sejl, snart fortøjede til en Skodse.

Vi toge et Par Lodskud paa 167 og 175 Fv. Vand. Vi vare dengang paa omtrent $69^{\circ}30' N.Br.$ og $19^{\circ}50' V.Lgd.$

En lille Adspredelse havde vi en af disse Dage, idet vi pludselig saae en Bjørn svømme ikke langt fra Skibet; vi kom i en Fart i en af Baadene og skød den. Det var den 30te Bjørn, der blev skudt paa Touren, og det blev den sidste.

Efter Middag den 18. August lettede Taagen saa meget, at vi kunde begynde at gaa langsomt Øst paa igjen. Der var aabent Vand med spredt Is af meget forskjellig Beskaffenhed. Flagerne vare alle meget smaa, nogle af dem bestode øjensynligt af Vinteris, thi de laa ganske lavt paa Vandet, og de havde ikke været udsatte for nogen Søgang; andre derimod vare sværere Skodser, men af et temmelig forvadsket Udseende. Disse sidste tydede paa, at vi ikke kunde være langt fra Iskanten.

Kl. 9 blev det igjen Taage, og samtidigt fik vi tæt Is forude. Vi drejede Nord over og fulgte langs Kanten. Noget efter klarede det helt af mod Nord og Øst, og vi saae nu, at der udenfor os laa en fast Ismasse mod Øst. Mod Nord laa der ogsaa fast Is, saa langt vi kunde se, men der var en smal Rende, som syntes at føre ud til helt aabent Vand. Heldigvis kunde vi komme ind i denne Rende, der gik Syd efter, og Kl. $10\frac{1}{2}$ passerede vi Sydodden af Isen Øst for os og dampede nu langs Iskanten i SV.-lig Retning. Strax efter fik vi nogen Dønning fra Øst, og vi vare nu sikre paa at være i «Storklaren», som Fangstmændene sige.

Vi vare dengang paa $69^{\circ}42' N.Br.$ og $17^{\circ}57' V.Lgd.$

Det var nu Hensigten at søge en Passage ind til Landet længere mod Syd, og hele den følgende Dag holdt vi derfor Sydvest efter langs Iskanten, af og til skærende gennem en udskydende Odde. Iskanten var overalt tæt, og der stod nogen Dønning ind paa den.

Efter forud truffet Aftale skulde der, ifald «Hekla» ikke kom hjem i Efteraaret 1891, sendes Kul og Proviant op til

Dyrefjord paa NV.-Kysten af Island. Da Afstanden dertil ikke var stor, knap 50 danske Mil, besluttede jeg først at gaa til Dyrefjord for at komplettere Kul og Proviantsforsyningen, aflevere Post o. s. v. og derefter atter at søge op mod Cap Grivel. Vi havde da friere Hænder, end naar vi gik ind i Isen med vor lille resterende Kulbeholdning.

Vi fulgte derfor Iskanten ned til $68\frac{1}{4}^{\circ}$ Br., men da det stadig var Taage, saa at vi ikke kunde staa ind i Isen, og Iskanten her bøjede mere Vest over, satte vi Cours for Dyrefjord.

Den 20. August efter Middag saae vi de første Vidnesbyrd om, at vi nærmede os de mere civiliserede Egne; det var tre af de smaa Dampere, der med Station paa Island drive Hvalfangst i de omliggende Farvande. En af disse Dampere, «Arctic» af Tønsberg, tilhørende Sven Foyn, kom paa Siden, og af dennes Fører fik vi de første kortfattede Meddelelser om Forholdene i Europa. Snart efter saae vi ogsaa flere Sejtere, een efter een dukkede op i Horizonten; det var islandske Havkalfiskere, som med deres elendige Fartøjer vove sig langt ud paa dette stormfulde Hav for at fortjene Livsopholdet ved at fiske Hajer.

Kl. 2 fik vi Islands NV.-Pynt i Sigte og stode nu for en gunstig Lejlighed langs Kysten ned mod Dyrefjord, hvor vi ankrede om Aftenen.

Vor første Tanke gjaldt naturligvis Posten. Vi havde jo ikke faaet Efterretninger fra Hjemmet i over 14 Maaneder; og vi vare selvfølgelig derfor glade ved at faae dem.

Den følgende Dag ankom Krydseren «Diana», Capitain Suenson, paa Fjorden. Saavel af Chefen som af Officererne blev Expeditionen modtagen med stor Gjæstfrihed. Vi vare navnlig glade ved at høre, at man hjemme, paa Grund af de samstemmende Efterretninger fra alle engelske og norske Hval- og Sælfangere om de særlig ugunstige Isforhold i 1891, ikke havde næret nogen Ængstelse for Expeditionens Skjæbne, til trods for at «Hekla» ikke kom hjem om Efteraaret.

Den 23. om Morgenen sagde vi Farvel til «Diana», som derefter dampede ud af Fjorden for at gaa Nord om Landet hjem.

Den foregaaende Dag havde vi losset alle de Sager, som skulde hjemsendes, ved Handelsstedet Thingeyre og dampede derefter lidt længere op i Fjorden til Hvalfangerstationen paa Framnæs, hvor vi skulde fylde Kul og tage Proviant ombord.

Ejeren af Hvalfangerstationen, Capitain L. Berg, og Familie modtog Expeditionen med en fuldstændig «vestindisk» Gjæstfrihed og Forekommenhed, og vi skyldte denne elskværdige Familie en varm Tak for de behagelige og glade Dage, vi tilbragte paa Dyrefjord.

Medens vi laa her, var Vejret meget uroligt og stormende, saa at det endog undertiden hindrede vore Arbejder. Den 27. vare vi klare til at gaa, men da Stormen vedblev, kunde vi Intet udrette tilsøes og bleve derfor liggende.

Efter Bestemmelsen afgik Cand. Hartz og Cand. Deichmann fra Expeditionen her for at rejse hjem med Postdampskibet. Desværre blev det ogsaa nødvendigt at hjemsende en af Expeditionens Folk, Fangstmand Allan, da han i Løbet af Vinteren havde lidt af et Maveonde, som gjorde ham uskikket til Arbejde.

Den 28. vedblev Stormen tilsøes, der stod en Taagebanke udenfor Fjordmundingen, og der laa en tæt Skyhætte over Glauma Jøkul, det højeste Fjæld i Bunden af Fjorden, hvilket altid er et ubdrageligt Tegn paa stormende Vejr.

Fra Island til Angmagsalik og hjem.

Den 29. August om Morgenen lettede vi. Efter at vi vare komne ud af Dyrefjord, blev Coursen sat omtrent retvisende NNV. i, op mod Cap Grivel. Det var min Hensigt om muligt at søge at komme ind til Kysten der; hvis dette lykkedes, vilde jeg fra Skibet kaartlægge Strækningen fra Cap Grivel

til den store Fjord Kangerdlugsuak og siden, efter Omstændighederne med Baad eller Skib, følge Kysten Syd efter til Angmagsalik. Hvis vi paa Grund af Is- og Vejrforholdene ikke kunde komme ind til Kysten ved Cap Grivel, vilde jeg følge Iskanten Syd efter for at gaa ind til Kysten, hvor der maatte være Mulighed derfor.

Allerede den følgende Morgen, den 30. August, vare vi ved Iskanten paa $67^{\circ}23'N.Br.$ og $24^{\circ}56'V.Lgd.$ Isen var meget svær og sammenpakket paa Grund af den østlige Dønning. Da det tillige var Taage, var det umuligt at gaa ind i Isen her, saa vi maatte vende udefter for at afvente Bedring. Efter Middag toge vi et Lodskud paa 700 Fv.

Nu fulgte en Periode med vedholdende, voldsomme NO.-lige Storme med Sne og Regn. Flere Gange vare vi ved Iskanten; men hver Gang maatte vi paa Grund af Stormen og den voldsomme Sø igjen holde ud efter. Den meste Tid laa vi underdrejet.

Paa Grund af Stormen var Isen stadigt tæt sammenpakket. I og udenfor Iskanten laa mange Isfjælde, hvad der ikke var Tilfældet paa Strækningen Nord for Scoresby Sund, hvor Isfjældene som Regel ikke laa mere end 3—4 Mil fra Kysten.

Uvejret naaede sit Højeste Natten mellem den 3. og 4. September, da det blæste orkanagtigt; medens der samtidigt stod en meget uregelmæssig Sø, der syntes at komme fra flere Sider.

Efterhaanden bleve vi af Vind og Strøm drevne mere og mere i SV.-lig Retning, saa at vi den 6. September vare paa $64^{\circ}41'N.Br.$ og $30^{\circ}56'V.Lgd.$

Vejret havde nu bedaget sig noget og Søen lagt sig saa meget, at vi igjen kunde gaa an med Maskinen og staa VNV. i.

Da det var blevet saa sent, kunde det ikke lade sig gjøre, at søge at komme ind til Kysten længere Nord paa. Det vilde kun spille Tiden og sandsynligvis, efter hvad vi havde seet af Isforholdene, ikke føre til noget Resultat. Den eneste Chance, vi endnu havde for at udrette noget dette Efteraar, var

at komme ind til Angmagsalik saa snart som muligt, og da søge at komme et Stykke Nord efter med Baadene, hvis Isforholdene egnede sig dertil. At det geografiske Udbytte af en saadan Tour næppe kunde blive stort, vare vi forberedte paa, da det nu var blevet saa sent paa Aaret; men i alle Tilfælde vilde en Indsamling af ethnografiske Gjenstande samt Oplysninger fra og om de Indfødte ved Angmagsalik være af Værdi.

Den 8. September havde vi igjen en NO.-lig Storm, og først den 9. om Middagen naaede vi saa langt ind, at vi fik et Glimt af Landet i Sigte.

Den 10. September om Formiddagen stode vi ind mod Cap Dan. Strax stod der Taage og Snebyger over Landet, men senere hen klarede det lidt op.

I Begyndelsen saae vi slet ingen Storis, men mange store Isfjælde og en Del spredt Kalvis, som blev noget tættere, efterhaanden som vi kom indefter. Der løb en stærk SV. gaende Strøm, som satte et tydeligt Kjølvand i Læ af Isfjældene, af hvilke de fleste vistnok stode paa Grund. Da vi efter Middag kom nærmere til Cap Dan, viste det sig, at der laa en Strimmel temmelig tæt Is paa c. 1 Mills Bredde langs Sydenden af Kulusuk Øen og videre Vest efter op mod Orsuluviak Pynten, hvor den dog var meget mere spredt.

Naar man kommer ude fra Søen, er Cap Dan (Naujan-guit) paa Sydenden af Kulusuk Øen meget kjendelig ved sit bratte mørke Affald og sin forholdsvis lave Pynt. Ogsaa det store Fjæld Kalerajuek paa NO.-Siden af samme Ø er med sin kjedelformede, kraterlignende Top et godt Anduvningsmærke.

Vi holdt langs Storisen Syd efter, indtil den blev saa spredt, at vi kunde komme igjennem, og vi holdt da ind mod den store, lukkede Bugt Tasiusak, hvor Nordenskiöld med Damperen «Sofia» i 1883 havde fundet Ankerplads i Kong Oskars Havn. Tæt udenfor Havnen laa en aldeles tætpakket Strimmel Storis paa 4—5 Skibslængders Bredde parallel med

Kysten. Det maa rimeligvis skyldes de udviklede Strømforhold her, at en saadan smal Isstrimmel kunde holde sig saa tæt pakket, medens der var fuldstændig aabent Vand, saavel indenfor som udenfor. Vi maatte bore os igjennem; heldigvis var der ikke nogen Dønning, thi allerede nu bleve vi knubsede svært af de sammenskruede Skodser, og med mere Sø kunde vi næppe være kommet igjennem. Efter at være passeret gjennem Isstrimlen stode vi ind i Tasiusak. Kl. 5 vare vi ud for Mundingen af Havnen, hvor vi sendte to Baade ud for at lodde og finde en Ankerplads; dette viste sig ikke at være saa let. I det SV.-lige Hjørne, hvor Nordenskjöld havde ankret med «Sofia», laa der nu temmelig megen Is, og de fleste andre Steder i dette store Bassin var der meget dybt Vand. Først Kl. 8 om Aftenen kom vi til Ankers i den midterste Bugt paa Nordsiden paa 11 Fv. Vand.

Da vi sejlede ind mod Landet, havde vi Alle ivrigt udspejdet det aabne Farvand mellem Isflagerne for at opdage nogle Kajakker; men først, da vi vare lige udenfor Mundingen af Tasiusak, saae vi pludselig et Par sorte Punkter pilsnart skyde frem bag en Isskodse. Det var to Kajakmænd, der af alle Kræfter halede ud for at naae Skibet. Strax efter kom der endnu to. Vi stoppede, firede en Baad i Vandet, og et Øjeblik efter havde vi dem alle ombord.

Nu begyndte der en Pluddren og en Snakken, som kun vor Tolk Johan Petersen kunde forstaa, han havde jo med Capitain Holm tilbragt en Vinter heroppe.

Vi fik at vide, at de hele Sommeren havde ventet os — og længtes efter os, sagde de — men da det nu var blevet saa sent, havde de opgivet Haabet om, at vi skulde komme den Sommer.

Paa min Anmodning havde nemlig Colonibestyrer Lützen ved Julianehaab ladet de Østlændinge, som i Sommeren 1890 besøgte det sydligste danske Udsted, underrette om, at Expeditionen efter Bestemmelsen skulde komme til Angmagsalik

med Baade Nord fra i 1892. En af de Konebaade, som dengang vare paa Vestkysten, hørte hjemme i Sermilik Fjorden i Angmagsalik Distriktet, og disse Folk havde bragt Efterretninger om vor forventede Ankomst.

Jeg havde ogsaa ladet dem opfordre til at ro os imøde Nord efter, men denne Opfordring var der Ingen, der havde efterkommet. Isforholdene havde været daarlige det Aar, sagde de. Derimod var der flere Konebaade, som vilde have rejst Syd efter. De vare imidlertid ikke naaede længere end til Isfjorden Ikersuak, kun nogle Dagsrejser fra Munden af Angmagsalik Fjorden; thi de havde her mødt saa megen Is, at de havde opgivet Rejsen og vare vendte tilbage til deres Hjemsted.

Da det paa forskjellig Maade kunde være til stor Hjælp for os, at have en Indfødt med os, fik jeg den ene af dem, Atakak ogsaa kaldet Ajakuluk, en ung Fanger paa 25—30 Aar; til at gaa med som Roer paa den ene Baad. Han var en opvakt Fyr med livlige Fagter, spillende Øjne og meget snaksom. Han var os til stor Nytte paa Touren og levede sig i den korte Tid, vi vare sammen med ham, fuldstændigt ind i vore civiliserede Skikke, ja han kom endog saa vidt, at han røg nogle enorme Cigaretter, rullede af ham selv af storskaaren Tobak og Avispapir. Selvfølgelig optraadte han ogsaa ligeoverfor sine Landsmænd med en vis Nimbus paa Grund af sit Forhold til os. Vi erfarede forøvrigt paa Touren af ham selv, at han var Angekok. Han havde to Gange faret til Maanen, medens han gjorde Angekokkunster. Han havde helbredet flere Syge, blandt andre ifjor Vinter en Kone, der havde en stor Byld paa Armen. Han gjorde Tornakkunster over hende, hvorpaa Bylden aabnede sig, saa at Konen kom sig. Hvad han lod til at lægge mest Vægt paa, var den Betaling, han havde faaet for sine Kure, thi den undlod han aldrig at meddele, naar han fortalte derom. For den omtalte Kones Helbredelse havde han faaet en Kniv, en Hund og et Sælkind.

Medens Skibet blev liggende i Tasiusak, vilde jeg med Expeditionens to Baade gaa Nord efter, saa langt som Forholdene vilde tillade det. Det aftaltes med Capitain Knudsen, at Skibet skulde vente paa os til den 24. Efter denne Tidsfrist maatte det gaa hjem, hvis vi ikke vare komne tilbage; men det skulde i saa Fald losse en Del Tømmer, Proviant o. s. v., som vi kunde benytte under et eventuelt Vinterophold. Cand. Bay blev ved Skibet for at foretage Indsamlinger og Undersøgelser i Tasiusaks Omegn.

Den 12. September efter Middag forlode vi Skibet i Følge med flere Kajakmænd, som efterhaanden stødte til os. Fra Munden af Tasiusak gik Vejen langs Kysten Øst efter. Der var en Del spredt Is, som det imidlertid ikke voldte os nogen Vanskelighed at komme igjennem, og efter et Par Timers Roning naaede vi Tasiusarsik, Capitain Holms Overvintringssted i 1884—85. Murene af Huset stode endnu, men alt Træværket var borttaget tilligemed Taget. Den af Capitain Holms Expedition oprejste Varde stod urørt. Ogsaa det Hus, der under Expeditionens Ophold havde været beboet af Østlænderne, og som laa et Kvarters Vej længere Øst paa, var nu forladt af Beboerne. Nogle vare paa Rejse Syd efter, medens andre vare flyttede til de omliggende Bopladse.

Fra Højderne her kunde vi se, at der tilsøes laa en Kile af temmelig tæt Is fra Cap Dan et Par Mil Syd efter, men ellers var der kun spredt Is og enkelte Isfjælde.

Vi roede tværs over Angmagsalik Fjorden til det nærmeste beboede Sted Siorartusok. Dette Sted var ikke beboet under Capitain Holms Ophold, men nu var der et stort Vinterhus og 3 Telte, beboede af ialt 44 Mennesker; Modtagelsen var overmaade hjertelig. Beboerne vare iforvejen af Kajakmænd blevne underrettede om den store Begivenhed, Skibets Ankomst til Tasiusak og vor Baadrejse. Da vi nærmede os Siorartusok, kom alle Kajakmændene os imøde, og med disse som Lodser snoede vi os frem i det Bælte af Storis, der omgav Øen, paa

hvilken Teltene stode. Paa Grund af Isskodserne og Kalvisen kunde vi imidlertid slet ikke se Stranden og Teltene, men hørte kun af og til en forvirret Larm af Raaben og Hundegjæen. Efterhaanden dukkede imidlertid Stranden frem, og her saae vi nu alle Kvinder og Børn forsamlede. Alle vare mødte, ligefra de ældste gamle Kjærlinger, der saae ud, som om de ikke havde været ude i Dagens Lys i lange Tider, og til de yngste Pattebørn, der endnu sade i Amauten paa Ryggen af deres Mødre. Nogle af de gamle Koner vare saa krumryggede og svage af Alderdom, at de kun kunde gaa ved at støtte Hænderne paa Knæerne og i denne Stilling rokke sig frem; men ud til Fjæren maatte idag alle, hvem der paa nogen mulig Maade kunde krybe eller gaa, for at være med til at modtage os.

Da vi saa kom paa Prajehold, lød det sædvanlige Chor: «Grujanak! Grujanak! Elah! Grujanak!» og Alle vare ivrige for at vise os det bedste Sted at lægge til med Baadene. I Forvirringen kæntrede en af Østlændingene med sin Kajak ved uforsigtig at løbe mod et Isstykke. En af vore Baade fik hurtigt fat i ham og halede ham under almindelig Jubel ind i Baaden. Vi gik nu iland, hvorpaa alle Kvinderne sloge Kreds om os og snakkede i Munden paa hverandre. «De havde længtes efter os — og de havde løbet tilfjælds hver Dag for at se efter os — og nu glædede de sig over, at vi vare komne — til igjen at kunne faae Tobak — for vi havde vel nok Tobak med til dem — og Synaale og Tøj — og smaa Perler og Baand o. s. v.», saadan gik det i et Kjørevæk.

Da de fik at vide, at jeg var «sakutok» (Officer) og «nalagak» (Leder af Expeditionen), ligesom Capitain Holm, fik de travlt med at ryste deres nøgne, brune Unger ud af Amauterne for at præsentere dem for mig i hele deres paradisiske Uskyldighedstilstand med den Bemærkning, at Børnene ogsaa hed «Nalagak», og at det derfor vilde være meget passende, om jeg gav mine smaa Navnefættene en Foræring. Jeg maa imidlertid tilstaa, at jeg senere ved at optage Navneliste over Beboerne i

hele Distriktet, ikke stødte paa Navnet Nalagak, saa at det tydeligt var noget de opfandt «för tilfallet».

Vi sloge nu vore Telte op og bragte Bagagen i Land. Det undrede mig, at ingen af Østlændingene af sig selv hjalp os med at bringe Tøjet op, hvad der ellers altid er Skik blandt Grønlænderne paa Vestkysten, naar der kommer velkomment Besøg. Derimod vare de altid meget villige dertil, saasnart de bleve anmodede derom.

Efter at vi havde faaet Teltene slaaet op og Bagage og Baade bragt i Orden, gik vi omkring for at se os om paa Pladsen. Det første, som gjorde Indtryk paa mig, var den Velstand paa Levnetsmidler, som øjensynligt herskede. Mange store Sæler laa uflæsede rundt omkring mellem Klipperne; tørret Kjød, Lax, Angmagsætter, Sælmaver fyldte med Blod fandtes i Mængde, alt beregnet til Føde i den kommende Vinter. En Mængde Hunde fandtes ved alle Teltene; de vare altid bundne, og kun de, som havde smaa Hvalpe, havde Lov til at være i Teltene. De fleste Hunde vare hvide, men lignede forøvrigt Hundene paa Vestkysten, kun ere de sidste maaske gjennemgaaende lidt større.

Vi gik derefter i Besøg i Teltene, af hvilke der ved Siorartusok fandtes tre. Naar man har seet de gamle, hullede Skindstumper, under hvilke mange af Grønlænderne paa Vestkysten tilbringe Sommeren, og som derovre bæres med Benævnelsen Telte, kunde man kun glæde sig over de virkelige udmærkede Telte, som Angmagsalikerne havde, i hvilke der, trods Kulde og Snestorm, altid var lunt og tørt og i Reglen en tropisk Varme. Saa godt som alle de Telte vi saae, havde dobbelt Beklædning, den inderste med Haarene indefter, noget man nu kun yderst sjældent seer paa Vestkysten. Alle Teltene havde Tarmskindsforhæng.

Naar vi kom ind i et Telt, blev der strax gjort Plads for os enten paa Brixen eller paa en Kasse; et rent Skind blev bredt ud, og efter at vi havde sat os, begyndte Conversationen

saa godt det lod sig gjøre. Kvinderne sade altid og syede, i Reglen i Stillinger, som vilde have bragt en europæisk Syerske til Fortvivlelse; samtidigt besørgede de en Mængde andre Forretninger; de passede at Lamperne ikke osede, gave Børnene Die, rørte rundt i Gryderne, tyggede Spæk og lode frem for Alt Munden løbe, saa at det var en Fornøjelse at høre derpaa, selv om man ikke forstod alting deraf. Mændene bestilte i Almindelighed intet, naar de vare hjemme. Af og til sade de og snittede paa deres Fangstredskaber, eller lavede Legetøj, navnlig Flitsbuer, til Børnene. De sidste kravlede omkring paa Brixen bag de Voxne, spiste, pluddrede, lo eller græd, alt eftersom deres Sindsstemning indgav dem; eller de forrettede de allerintimeste Fornødenheder paa den mest offentlige og mest naturlige Maade. Alle vare i Teltet i «Husdragt», det vil sige fuldstændig nøgne, thi det Par «Benklæder», c. 1—2" lange, de saakaldte «natit», som saavel Mænd som Kvinder bære, er saa godt som intet. Vi havde derfor udmærket Lejlighed til at gjøre Studier over Beboernes Legemsbygning, til at beundre Mændenes kraftige Bryst og Arme, til at se Kvindernes Tatoveringer, som hyppigst fandtes paa Arme og Ben, men dog ofte paa Bryst og Mave, og til at forundre os over Børnenes uhyre, kuglerunde Maver.

Naar vi havde siddet lidt i Teltet, fik vi altid hver en Foræring i Form af et Stykke tørret Sælkjød, et Bundt Angmagsætter eller lignende. Overensstemmende med god Tone spiste vi da strax noget af det og toge Resten med os hjem.

Da vi havde gjort en Runde i alle Teltene paa Pladsen, gik vi tilbage til vort eget Telt for at spise til Aften, hvilken interessante Proces i Almindelighed foregik for en talrig Tilskuerkreds af Grønlændere, som efterhaanden smuttede ind i Teltet. Naar Spisningen var færdig, var Teltet næsten helt fuldt, og vi uddelte da smaa Foræringer som Synaale, Tobak

og Tændstikker. Navnlig Tobakken var kjærkommen; den blev brugt sammen med finstødt Kvarts som Snus, og de følgende Dage var der en Snusen, saa at Taarerne trillede ned ad Kinderne paa alle de gamle Koner, til stor Fornøjelse for dem selv.

Efter at vi i Siorartusok havde gjort forskellige Bestillinger paa Ting, som vi ønskede at bringe hjem med, og som skulde være færdige, naar vi kom dertil paa Tilbagerejsen til Skibet, gik vi den 13. September videre Nord paa over Umivik til Ingmikertok, en Boplads, der ligger paa en lille Ø i Angmagsalik Fjorden. Her var et Hus beboet af 27 Mennesker. Vi traf en Kajakmand, Ajeja, fra det nordligste beboede Sted, Nunakitit, og han fulgte os den følgende Dag videre Nord paa. Vi besøgte Norajik, gik gennem Ikerasak og sloge om Aftenen Telt ved Ikatek, hvor der er en Laxeelv. Her var efter Angmagsalik-Forhold frodigt, men Vegetationen kunde langt fra maale sig med den i Scoresby Sund og bestod mest af Lav, Mos, Græs, Krækkebær og Pil. Der var ikke saa lidt Storis i Fjorden, og der begyndte allerede at danne sig en Del Nysis særligt omkring Mundingen af Elven, hvor det ferske Vand, paa Grund af det stille Vejr og den med en fuldstændig klar Himmel følgende store Udstraaling, hurtigt frøs. Den næste Morgen laa der da ogsaa Nysis over hele Fjorden; da Strømmen imidlertid begyndte at løbe stærkt, blev Isen hurtigt brudt. Hvor Ikatek Sundet udmunder i Sermiligak Fjorden var der megen Storis, og vi maatte sno os en Del, før vi kom ud i friere Farvand. Noget efter Middag kom vi til Nunakitit. Vi havde her lidt Vanskelighed ved at lande, da Øerne vare omgivne af et smalt Bælte af Storisstumper, der af Dønningen bleve malede mellem hverandre. Ved Hjælp af de Indfødte fandt vi tilsidst ind i en beskyttet Klippe- revne, hvor Landingen kunde foregaa, og hvor vi trak Baadene paa Land.

Vi vilde herfra have en kjendt Mand med os videre Nord efter, og paa vore Forespørgsler udpegede Alle Maratuk som den Mand, der var bedst skikket til at paatage sig et saadant Hverv. Maratuk var imidlertid paa Fangst; vi sloge derfor Telt og begyndte vor sædvanlige Visittour i Teltene, af hvilke der var 5, beboede af ialt 43 Mennesker.

Folkene her vidste ikke noget om Skibets Ankomst, og de bleve derfor meget overraskede over vort Besøg, nogle af dem endog halvvejs forskrækkede, hvilket imidlertid hurtigt gik over.

Om Eftermiddagen kom alle Kajakkerne hjem, næsten alle med Fangst, og sidst kom Maratuk. Man vil maaske erindre denne Mand fra Capitain Holms Beskrivelse. Han havde nogen Tid før Capitain Holms Besøg i Forening med en anden harpuneret sin Moders Mand, fordi denne behandlede hende daarligt; men ved en anden Lejlighed havde han viist en rørende Kjærlighed for denne Moder, ved midt i Vinterens Hjerter at rejse med Slæde fra Nunakitit for at hente hende, der paa en Rejse Syd efter var blevet syg og laa i et Hus ved en af de sydligere Bopladser. Maratuk var en høj, slank Mand med intelligente Træk og med Øjne, der lyste af Energi og Mod. Han viste sig ogsaa at være en Mand, som hurtigt og sikkert kunde opfatte og forstaa, hvad man fortalte ham, og hvad han saae. Han var en af de dygtigste Fangere, havde selvfølgelig Konebaad, Telt og Kajak, og var en af den Slags Mennesker, som er en Type for de gode Grønlændere, og som oftest kun findes paa Steder, hvor Civilisationen endnu ikke er naaet frem.

Maratuk gav os ikke noget Haab om at kunne komme videre Nord paa. Der havde været for megen Is om Sommeren, og nu havde den sidste Tids vedholdende Storme pakket hele Ismassen ind mod Kysten, saa at en Baadtour Nord paa efter al Sandsynlighed ikke vilde kunne udføres. Han var imidlertid villig til at gaa med os den følgende Dag over til Østsiden af Fjorden,

hvor vi da fra Toppen af en af Øerne kunde se nærmere paa Forholdene.

Den næste Morgen gjorde vi Forsøg paa at komme videre; der laa temmelig megen Is, som efterhaanden blev tættere, jo nærmere vi kom Østsiden af Fjorden. Vi gik i Land paa den lille Ø, Amagak, der ligger lidt Vest for Sydspidsen af Leifs Ø. Fra Toppen af Amagak saae vi, at der langs Kysten laa et Isbælte, der strakte sig saa langt tilsøes, som man kunde se (3—4 Mil). I de forskjellige Sunde laa megen Is, og den var i rask Drift indefter.

Da det Stykke, som vi under disse Forhold i gunstigste Tilfælde kunde komme Nord efter, kun kunde blive nogle faa Mil Øst for den af Capt. Holm kaartlagte Strækning, vilde jeg ikke risikere en Overvintring her, og vi vendte derfor tilbage til Nunakitit for at tiltræde Rejsen til Skibet den følgende Dag.

Paa alle de beboede Steder, som vi havde besøgt paa Optouren, boede de Indfødte endnu i deres Sommertelte; men Vinterhusene vare gjorte i Stand, tapetserede med nye Græstørv og forsynede med nyt Tag, klar til at tages i Brug. Da vi nu kom tilbage til Nunakitit, flyttede Beboerne i Hus samme Aften, og vi fik Indbydelse til at overvære Trommedands og Angekok-kunster. Flytningen var snart besørget, idet Kvinderne og Børnene løb med de faa Gjenstande, der høre til et østgrønlandsk Møbement, et Par Skind bleve hængte for Vinduerne, Lamperne tændte, og dermed var Vintersaisonen begyndt.

Da vi længere hen paa Aftenen, efter at have tilendebragt vore Arbejder, kom over for at overvære den lovede Forestilling, mødte os et ganske ejendommeligt Syn, idet vi, efter at have kravlet gennem den lange, lave Husgang, dukkede op i Huset.

Mere end 40 saagodtsom nøgne Mennesker, Mænd, Kvinder og Børn imellem hverandre, laa paa den lange Brix langs Bagvæggen. 8 Lamper brændte udfor Brixens forskjellige Afdelinger, angivende ligesaa mange Familier. Lampernes rødlige, flagrende Skær belyste kun dæmpet de brune, nøgne Kroppe

og det lange, sorte Indianerhaar. Bag de Voxne kravlede Børnene frem og tilbage som Myrer i en Tue. Kvinderne lagde den sidste Haand paa Ordningen af Brixeskindene samtidig med, at de toge sig et lille Aftensmaaltid af tørret Sælkjød eller Angmagsætter; af og til toge de en Bid ud af Munden og gav den til en af de Smaa; de fleste af Mændene nød en behagelig dolce farniente efter Dagens Jagt og Anstrængelser. Maratuk og hans Brøder Ajeja toge imod os, og der blev anvist os Plads paa et nyt Sælskind ved Vinduesbrixen. Efter at vi havde hilst paa de forskjellige Familiefædre og beseet Huset, begyndte Trommedansen, udført saavel af Mænd som af Kvinder. Senere blev der hængt et tørt Vandskind for Døraabningen; Maratuk tog Plads udfor den, en Tromme blev lagt ved Siden af ham, og en Rem trykket ham ned om Hovedet, hvorefter Lamperne bleve slukkede en efter en. Den sidste Lampe blev ikke helt slukket, men dæmpet saa meget som muligt, saa at den saa godt som ikke lyste. Derefter begyndte Angekokk-kunsterne. Jeg skal ikke nærmere omtale disse, da Capitain Holm udførligt har beskrevet aldeles lignende Forestillinger, som han havde Lejlighed til at overvære under sit Vinterophold; jeg skal kun bemærke, at vi i Aftenens Løb gjorde Bekjendtskab med ikke mindre end fire forskjellige Aander, der havde deres Ophold paa forskjellige Øer og Skjær i Nærheden, men nu ved Maratuks Kunster vare hidkaldte for at aflægge os et Besøg. Den første Aand var meget nysgjerrig overfor os Europæere og gjorde os en Mængde Spørgsmaal angaaende os selv og vor Rejse, men de følgende vare mærkværdig godt underrettede angaaende de samme Ting og havde i længere Tid vidst, at vi vilde komme; en af dem havde endog været ude hos os, da vi med Skibet laa ude i Isen; en anden gjorde sig bemærket ved at han stammede. Da Angekokk-kunsterne havde varet en god Timestid og efterhaanden bleve lidt ensformige, lod jeg Folken spørge Maratuk, om han nu ikke kunde holde op. Maratuk svarede, at Aanderne først skulde sendes hjem. Da dette var

besørget, blev Lamperne igjen tændte, og dermed vare Angekokk-kunsterne færdige. Vi passiarede endnu nogen Tid med Beboerne; af hvilke en Del allerede under Forestillingen havde lagt sig til at sove, og derpaa gik vi tilbage til vort Telt. Det var overmaade interessant at have overværet denne Forestilling, men vi fik egentlig ikke Indtrykket af, at de Indfødte rigtig troede paa Angekokk-kunsterne, hverken Angekokken selv eller de øvrige; det er imidlertid muligt, at man ikke har taget det saa alvorligt som ellers, da saavel Trommedandsen som Angekokk-kunsterne bleve satte i Scene for vor Skyld, ligesom man maaske ogsaa har generet sig overfor os ved at tilkjendegive, at man troede derpaa.

Den følgende Dag, den 17. September, tiltraadte vi Tilbagereisen til Skibet ledsagede af 7 Kajakmænd fra Nunakitit, hvoriblandt Maratuk og hans to Brødre, som vilde benytte Lejligheden til at se et Skib og rimeligvis ogsaa vare ansporede af Udsigten til at faae nogle af alle de mange Herligheder, som det indeholdt. Det viste sig snart, at Maratuk ikke havde overdrevet, da han den foregaaende Dag skildrede os Risikoen for at blive indestængt af Isen, thi hele den ydre Del af Sermiligak Fjorden var nu næsten fyldt med Storis lige op til Ikatek Sundet. Isen laa tæt i den vestlige Del og mere spredt i den østlige, hvorfor vi arbejdede os op mod Utorkarmiut Pynten, og derfra udenom en stor, sammenpakket Ismasse ind til Kysten paa Nordsiden af Ikatek Sundet. Her blev det imidlertid endnu værre, da hele det snevre Sund var tæt pakket af Storis og Isfælde. Med stort Besvær stagede og halede vi os frem klos under og langs med Nordkysten. Den ene Baad kom engang i Klemme mellem Fjældsidens og Isen, men slap heldigvis uden videre Skade. Kajakmændene smuttede ud af og igjen i Kajakkerne, som de maatte hale op paa Isen, hver Gang Strømmen kjørte denne sammen. Da vi kom ud for den store Elv paa Nordsiden, hvor vi paa Optouren havde slaet Telt, saae vi, at der paa

Grund af den megen Storis og det ferske Elvvand i Forbindelse med de sidste Dages stille, klare Vejr havde dannet sig Nyis; denne var meget haard, og paa sine Steder naaede den en Tykkelse af $1\frac{1}{2}$ —2", hvor den kunde bære en Mand. Vi maatte hugge Baadene igjennem, medens alle Kajakkerne i Kjølvandsorden fulgte efter i den brudte Rende. Vi vare mange Timer om at passere dette Sted; først i Sundets vestlige Del aftog Nyisen i Tykkelse, og Storisen blev mere spredt. Om Aftenen sloge vi Telt ved Sujunekajik, en Pynt paa Nordsiden af Ikatek Sundets vestlige Munding.

Ogsaa den 18. havde vi en Del Storis at kjæmpe imod i Ikerasak, hvor vi nogen Tid i Land maatte vente paa, at Isen skulde spredes. Efter et lille Besøg ved Norajik naaede vi om Aftenen Ingmikertok. De os ledsagende Kajakmænd fortalte, at det var meget sjældent, at de indre Farvande paa denne Aarstid vare saa opfyldte af Storis, som Tilfældet var nu, hvilket ogsaa stemmer med den Beskrivelse, som Capitain Holm efter de Indfødtes Oplysninger har givet om Isforholdene under sædvanlige Omstændigheder. Capitain Holms Expedition rejste i Konebaad her i de indre Farvande indtil 1. Oktober, uden at Isen lagde større Hindringer i Vejen. Hvis vi havde haft Konebaad, er det meget tvivlsomt, om vi, som Forholdene vare, kunde være komne igjennem uden et længere Ophold.

Den 19. kom vi over Umivik til Siorartusok. Vejret var imidlertid slaaet om til NO.-Storm med Snefog, og vi vare derfor glade ved at kunne flytte ind i det tomme Vinterhus, der endnu ikke var taget i Besiddelse af de Indfødte. Disse havde nemlig været saa optagne af at tilberede og sy alle de forskjellige Sager, vi paa Optouren havde bestilt hos dem, at de, i Modsætning til Beboerne paa de andre Pladser, ikke havde haft Tid til at flytte i Hus. Dette kom os nu overmaade tilpas. I det store, lune Hus kunde vi rigtig brede os og gjøre os det bekvemt i de to Dage, Snestormen spærrede os inde paa Øen.

Da vi den 21. i Følge med 2 Konebaade og 25 Kajaker roede til Tasiusak og igjen kom ombord i «Hekla», hørte vi, at man paa Grund af den stærke Nyis, der dannede sig paa vor første Ankerplads, havde været nødt til at lette og gaae ned i det SV.-lige Hjørne af Bugten. Kort efter at vi vare komne ombord, begyndte Snestormen paany, saa vi igjen maatte lette, da Skibet begyndte at drive. Vi ankrede atter paa 11 Fv. i den midterste af de tre Bugter paa Nordsiden noget udenfor vor første Ankerplads.

Der var den Dag samlet c. 80 Indfødte af begge Kjøen og alle Aldre ombord i «Hekla», der da ogsaa frembød et usædvanlig livligt Billede.

Paa Dækket laa der fuldt af Kajaker; overalt saae man skindklædte Mænd, Kvinder og Børn, som pluddrede i Munden paa hverandre, uden at kunne gjøre sig forstaaelige for Matroserne. Conversationen gik paa Grønlandsk, Dansk og Norsk, og hvor disse Sprog ikke sloge til, maatte Mimik og Tegn træde i Stedet. Vejret var saa daarligt, som det vel kunde være; Stormen hylede i Rejsningen, og Sneen væltede ned, saa at der stod et Pløe af Snesjap paa Dækket.

Nede i Lasten blev der, saa godt som muligt, gjort Plads for at skaffe Opholdssted og Natteleje for Kvinderne og Børnene. Der blev udbredt Halm, Sejl og vore fire store Soveposer; her overnattede de fleste, medens Resten maatte søge Ly under en af Konebaadene i Land.

I Kahytten foregik en større Indhandling af ethnografiske Sager. En efter en kom Grønlænderne derind med deres Bylter, og snart var hele Kahytten fyldt af de indkjøbte Klæder, Fangstredskaber, Vandballer, Legetøj o. s. v.

Den følgende Dag bedrede Vejret sig, og efter Middag rejste alle Grønlænderne hjem, rigt belæssede med gode Sager i Form af Rifler, Ammunition, Jernsager, Tøjer og lignende. Forinden var der en Del af dem, der viste os, hvor dygtige de vare i Kajakroning; de fleste af dem kunde rejse sig efter at

være kændrede med Kajakken, og ikke faa af dem kunde gjøre det Kunststykke at lægge Kajakaaren om bag Nakken, derefter kændre rundt og atter rejse sig uden at tage Aaren fra sin Plads. Dette Kunststykke har jeg aldrig seet udført paa Vestkysten.

Ombord i Skibet blev imidlertid Alt gjort klart til at gaa tilsøes, saasnart Forholdene vilde tillade det, men i nogle Dage maatte vi vente, dels paa Grund af tæt Is udenfor, dels paa Grund af stormende Kuling.

Ventetiden blev, saavidt Vejret tillod, benyttet til smaa Excursioner. Omegnen af Tasiusak er efter Angmagsalikhold temmelig frodig. Fem Laxeelve falde ud i Bugten, nemlig tre i hver sin Indskæring paa Nordsiden og to paa Vestsiden. Den midterste af de nordlige Elve er forholdsvis stor og kommer fra en større Sø i et Dalstrøg, der fortsættes i NV.-lig Retning helt ud til Sermilik Fjorden. Dyrelivet repræsenteredes af nogle Ryper, Ravne og Snepurve. I et medbragt Laxegarn, som blev udsat i den nordlige Elv paa Vestsiden, blev der fanget en Del Ørreder. Til den af Norden-skiöld omtalte Nordboruin blev der ikke seet Spor; der fandtes kun Ruiner af et Par gamle Grønlænderhuse, som bleve os udpegede af de Indfødte.

Selvfølgelig holdt vi jævnlige Udkig med Isforholdene udenfor. Isbæltet var som Regel ikke bredere, end at der kunde sees aabent Vand udenfor, og som oftest var det smallest i retv. sydlig Retning. Tætheden af Isbæltet og dets Afstand fra Land var derimod meget variabel; med overraskende Hastighed kunde Isen pakkes tæt som en Mur og atter spredes, og særligt var dette Tilfældet paa det smalleste Sted, rimeligvis begrundet i de indviklede Strømforhold, som Tidevand og de mange store Fjorde forarsagede.

Inden jeg forlader Angmagsalik Egnen, skal jeg endnu til Slut gjøre nogle Bemærkninger om Beboerne. Capitain Holm, den første Europæer, som besøgte den isolerede Folkestamme, der befolker Bopladserne i Sermilik og Angmagsalik Fjordene, har fra sit Vinterophold i 1884—85 hjembragt et saa fyldigt Materiale til Belysning af dette interessante Folkeslags Liv, Sædvaner, Skikke, Sagn og Redskaber, at det er klart, at vor Expedition fra sit 14 Dages Ophold ikke paa nogen Maade kan komplettere Capitain Holms udførlige Beskrivelser.

Af Justitsraad Steinbauer, der dengang var Inspecteur ved ethnografisk Museum, var jeg imidlertid blevet anmodet om at søge yderligere Oplysninger vedrørende Brugen af forskellige Redskaber, angaaende hvilken han ikke var af samme Mening som Capt. Holm. Hos Angmagsalikerne indhentede jeg ved gentagne Forespørgsler de ønskede Oplysninger, som alle godtgjøre Rigtigheden af Capitain Holms Opgivelser.

Skjøndt der fra «Konebaads-Expeditionen» ikke var hjembragt noget Exemplar af Øxer af den Slags, som tidligere vare i Brug blandt Grønlænderne paa Vestkysten og andesteds, mente Justitsraad Steinbauer, at et saadant Redskab nødvendigvis ogsaa maatte bruges af Angmagsalikerne. Da vi forhørte os derom iblandt dem, nægtede de imidlertid at kjende et saadant Redskab. Alt det grovere, større Tømmer, som hovedsagelig benyttes til Tagtømmer i Vinterhusene, bliver ikke tilhugget eller bearbejdet, og det finere Træarbejde udføres udelukkende ved Hjælp af Drillebor og Knive samt i den senere Tid tildels med Save og Mejsler. Denne Mangel paa Øxer er saa meget mere mærkelig, som vi, i de rimeligvis flere Hundrede Aar gamle, eskimoiske Husruiner i Scoresby Sund, fandt flere Øxer af den sædvanlige, eskimoiske Construction.

«Konebaads-Expeditionen» hjembragte en Del Kamme, der af Capitain Holm vare angivne som Redekamme til Haaret. Da der i flere af Kammene fandtes dybe, ved Slid frem-

bragte Hudninger eller Riller, antog Justitsraad Steinhauer, at nogle af dem havde været benyttede «til Udspaltning af Sener og til Fletning af grovere Senetraad.» Denne Anvendelse af Kamme kjendes ikke i Angmagsalik. Kammene benyttes kun til Udredning af Haaret; men da dette hos Eskimoerne er temmelig stridt og grovt, kan det jo ogsaa nok i Tidens Løb slide Furer i en Kam. Senetraaden tilberedes udelukkende ved, at de dertil tjenlige Sener udtages af Dyret og tørres; naar den skal bruges, rives de enkelte Trevler fra hinanden med Fingrene og rulles paa Kinden; undertiden flettes eller snoes de til den Tykkelse, de skulle have, og, naar de ere færdige, glattes de ved at trækkes mellem Tænderne.

De af «Konebaads-Expeditionen» hjembragte **Benkroge** antog Justitsraad Steinhauer vare Fiskekroge.

Brugen af Fiskekroge har ikke været kjendt blandt Angmagsalikerne før Capitain Holms Expedition, og de bruges endnu kun undtagelsesvis af Drengene til at fiske Ulke med i Stranden, idet der af et tyndt Stykke Jern laves en tarvelig Krog. Noget egentlig Fiskeri med Kroge foregaaer ikke. Al Fiskefangst indskrænker sig til at stikke Lax i Elvene eller fra Isen med en Slags smaa Spyd eller Harpuner, der ere afbildede i Capt. Holms Beskrivelse (Meddelelser om Grønland. 10. Bind Tavle XV) samt til Opøsning af Angmagsætter med en Slags Øser. Endvidere fanges Hajer om Vinteren paa Isen, idet de stikkes med en Harpun.

De af Capitain Holm hjembragte Benkroge benyttes, som af ham opgivet, saavel i Angmagsalik Egnen som ogsaa undertiden paa Vestkysten, kun som en Slags Knager, paa hvilke der hænges Senetraad.

Justitsraad Steinhauer antog, at der knytter sig en eller anden højere, religiøs Betydning til de smaa Figurer eller **Dukker af Træ**, som af Capitain Holm bleve hjembragte i stort Antal (Medd. om Gr. 10. B. Tavle XXVII), ligesom til de ganske

lignende, der ere fundne paa Vestkysten ved Udgravning af gamle grønlandske Grave og Hustomter.

Nu bruge ganske vist Angmagsalikerne blandt andet mandlige og kvindelige Figurer som Amuletter, indsyede i Mændenes Amuletremme og anbragte i Kvindernes Haartop eller Pels (Medd. om Grøn. 10. B. Side 118), ligesom saadanne Figurer, rigtignok overgaaede til en meget conventionel Form, anvendes til Pynt paa Synaaleskind (Medd. om Grøn. 10. B. Tavle XXVIII) og til Ornamentter paa forskellige Redskaber; i disse Tilfælde er der vel nok forbundet den Tanke dermed, at Figurerne paa en eller anden Maade skulle beskytte og gavne Ejeren; men disse Figurer ere af en hel anden Art end de først omtalte Trædukker, der gjenemgaaende ere mere udførte og i Reglen betydelig større end Amuletterne, paa hvilke sidste kun en Antydning af den menneskelige Form er tilvejebragt. Trædukkerne benyttes nu af Angmagsalikerne kun som Legetøj for Børnene, og saavel Capitain Holms Expedition som vi tiltusede os dem i Mængde, da ethvert Barn i Almindelighed havde en lille Samling af dem. En anden Omstændighed, som ogsaa viser, at der ikke forbindes nogen højere Betydning ved dem, er, at Angmagsalikerne uden nogensomhelst Vanskelighed skille sig af med dem, medens de meget nødtigt, og i Reglen slet ikke, ville af med deres Amuletter, selv for en temmelig høj Betaling. Foruden de Dukker, som skulle forestille Mennesker, havde Børnene ofte udskaarne Dyrefigurer af Træ, forestillende Bjørne, Ræve, Hunde og Sæler; Trædukkerne fandtes altid imellem disse Figurer og det øvrige Legetøj, og de bleve behandlede som dette; undertiden var alt bundet sammen med et Stykke Kobberem. Det synes altsaa ogsaa at fremgaa heraf, at Trædukkerne ikke vare andet end Legetøj. At man paa Vestkysten har fundet Dukker i Grave, beviser intet, da det var en almindelig eskimoisk Skik, at give de Afdøde nogle af deres Ejendele med i Graven. Mændene fik saaledes deres Kajakredskaber e. l., Kvinderne Lamper, Gryder eller deres Træ-

skeer, og Børnene fik noget af deres Legetøj. I gamle Husruiner paa Vestkysten har jeg selv fundet flere af disse Trædukker, og deres Forekomst her skyldes alene den Omstændighed, at de ere blevne tabte eller glemte, medens Huset var i Brug.

Selv om der derfor muligvis engang i Fortiden har været en eller anden højere Tanke forbundet med disse Dukker, hvad jeg for min Del efter det foran anførte meget betvivler, saa ere Dukkerne for de nuværende Beboere af Angmagsalik kun Børnelegetøj.

Blandt Angmagsalikernes Klædningsstykker findes nogle **Tarmskindspelse**, syede af Sæltarme. Justitsraad Steinhauer har kaldt en saadan Pels en «Balearpels» og angivet, at den «bæres af Østkystens Beboere ved deres overtroiske Fester og Lege». Vi forhørte os desangaaende, men Resultatet blev, at denne Opfattelse maa bero paa en Misforstaaelse; thi som af Capitain Holm anført benyttes Tarmskindspelsen kun som Beskyttelse mod Fugtighed for den egentlige Pels, udenpaa hvilken den bæres. Den benyttes altsaa som en Slags Regntøj samt i Kajak om Vinteren under Helpelsen, for at denne, der altid skal være blød og fugtig, ikke skal gjøre Anorakken vaad. Ved Trommedands og Angekokkunster, af hvilke de sidste altid maa foregaa i Hus, bæres intet Klædningsstykke undtagen «natit».

Idet jeg vil indskrænke mig til disse Bemærkninger angaaende Angmagsalikernes Redskaber, skal jeg gaa over til at omtale Resultaterne af den Folketælling, vi foranstaltede. Capitain Holm lod i Efteraaret 1884 optage en fuldstændig Fortegning over alle Østkystens Beboere samt en Optælling af deres Konebaade, Kajakker og Telte, og det vilde jo nu have sin Interesse at se, hvilke Forandringer der vare foregaaede i de forløbne Aar. Overalt hvor vi kom frem, gjorde vi os derfor Umage for at optage en fuldstændig Folketællingsliste med Notitser angaaende Flytninger, Dødsarsager o. s. v. En saadan Liste vilde være af Interesse som statistisk Materiale og for at

se, hvorvidt og hvorledes den ved Capitain Holms Expedition medførte Berøring med Civilisationen og dens Goder havde bragt Angmagsalikerne til at vandre Syd paa til de danske Kolonier paa Vestkysten.

Ved vore Besøg i Teltene begyndte vi derfor altid paa Folketællingen ved en passende Pause i Conversationen. Ved Optællingen havde vi adskillige Vanskeligheder at kjæmpe imod.

For det Første vilde vi jo ikke alene have Tal paa de Nulevende, men vi vilde som nævnt ogsaa have at vide, hvem der vare døde siden Capitain Holms Besøg i 1884—85, og hvoraf de vare døde. Da Angmagsalikerne imidlertid efter Skik og Brug ikke holde af at nævne eller tale om de Afdøde, voldte denne Omstændighed os i Begyndelsen adskillige Bryderier. Der krævedes lang Tids Taushed og Stirren ned i Jorden, før vi kom saa vidt, at de andre udpegede En, i Reglen et Barn, til at sige Navnet paa den Afdøde, hvilket da blev udtalt paa en egen hviskende, hemmelighedsfuld Maade. Vor indfødte Ledsager, Angekokken Atakak, blev imidlertid efterhaanden saa vant til at tale om de Afdøde, at han tilsidst altid strax nævnede dem, der var Tale om, uden at det syntes at genere ham.

En anden Omstændighed, som voldte os en Del Hovedbrud, vare de temmelig indviklede Familieforhold, som kunne finde Sted. Hvis man har læst Capitain Holms Beskrivelse i «Meddelelser om Grønland» af Angmagsalikerens Levemaade, om Konebytning og Lampeslukningslege, om den unge Kone, som i Løbet af temmelig kort Tid havde havt 8 Mænd, den ene efter den anden, saa vil man kunne forstaa, at vi undertiden maatte gjøre flere efter europæiske Begreber lidt nærgaaende Spørgsmaal til Damerne.

Efter Capitain Holms Liste fandtes der i Efteraaret 1884 413 Individuer hjemmehørende i Angmagsalik-Distriktet. Disse vare fordelte som omstaaende Tabel angiver.

Den tilsvarende Tabel for vor Optælling i 1892 er opført neden under.

Det vil af disse Tabeller sees, at der er en betydelig Formindskelse i de forløbne 8 Aar, en Formindskelse, som beløber

1884.		Mænd	Kvinder	Ialt	Telte	Konebaade	Kajakker
	Boplads.						
Sermilik Fjord	Paa Rejse i 1884 .	19	23	42	3	3	10
	Ƒkatek	26	32	58	4	4	19
	Sevinganek	14	17	31	2	2	8
	Sevinganarsik	14	17	31	2	—	12
	Akerninak	5	7	12	1	1	3
Angmagsalik Fjord	Tasiusarsik	17	18	35	5	3	10
	Kangarsik	15	19	34	4	3	9
	Norsit	14	11	25	4	4	7
	Umivik	10	9	19	2	—	7
	Ingmikertok	20	17	37	3	2	10
Sermiligak Fjord	Kumarmiut	14	14	28	2	2	9
	Norajik	20	27	47	4	2	12
	Nunakitit	5	9	14	1	2	3
	Sum 1884	193	220	413	37	28	119

1892.		Mænd	Kvinder	Ialt	Telte	Konebaade	Kajakker
	Boplads.						
Sermilik Fjord	Inigsalik	8	10	18	1	1	4
	Sevinganek	13	15	28	2	—	7
	Sevinganarsik	11	12	23	4	1	8
Angmagsalik Fjord	Kangarsik	16	15	31	3	1	6
	Siorartusok	19	25	44	3	3	9
	Umivik	8	8	16	2	1	3
	Ingmikertok	11	16	27	3	2	5
	Norajik	19	28	47	4	2	10
Sermiligak Fjord	Kingak	2	4	6	1	—	1
	Kumarmiut	6	4	10	1	1	2
	Nunakitit	19	24	43	5	4	13
	Sum 1892	132	161	293	29	16	68
	Nedgang i Antal siden 1884 . . .	61	59	120	8	12	51

sig til mere end en Fjerdedel af Folkemængden, med en tilsvarende Nedgang i Antallet af Telte, Konebaade og Kajakker.

Formindskelsen skyldes næsten udelukkende den Omstændighed, at et forholdsvis stort Antal Indfødte, 118, ere rejste Syd paa, medens Forskjellen mellem Antallet af Fødte, 92, og Døde, 107, ikke er stor.

Der er en Unøjagtighed i Opgivelserne, idet 413 (Antallet i 1884) $+ 92$ Fødte $- 118$ Bortrejste $- 107$ Døde giver 280 som Antallet i 1892; medens vor Optælling giver 292 . Men Forskjellen skyldes rimeligvis Fejl i Opgivelsen af Fødslerne.

De i 1884 beboede Pladser Ikatok i Sermilik Fjord samt Tasiusarsik i Angmagsalik Fjord vare i 1892 ubeboede, idet Folkene herfra med adskillige andre havde bosat sig sydligere paa Kysten. Ogsaa to andre Bopladser, Aker-ninak og Norsit vare forladte, idet Beboerne havde fordelt sig paa de øvrige Bosteder. Tre Steder, der ikke vare beboede under Capitain Holms Besøg, vare nu tagne i Brug, nemlig Inigsalik, Siorartusok og Kingak.

Omflytningerne indenfor Angmagsalik Distriktet ere kun et Udslag af den alle eskimoiske Folkeslag iboende Lyst til Stedforandring; men den større Udvandring Syd efter er nærmest begrundet i, at de Indfødte ville bo nærmere ved de danske Kolonier paa Vestkysten, for lettere at kunne skaffe sig de europæiske Sager, som de nu, tildels ved Konebaads-Expeditionen, have faaet Smag paa. Flere vilde i 1892, som ovenfor nævnt, have fulgt efter, hvis ikke Isforholdene havde standset dem efter nogle faa Dagsrejser. Ved Oprettelsen af den Station, som nu (i 1894) er etableret ved Angmagsalik, vil Aarsagen til denne Folkevandring Syd efter rimeligvis være ophørt, saa at Østlændingene nu ikke mere ville udsætte sig for de Farer, der for dem ere forbundne med den lange, fleraarige Rejse ned til Cap Farvel og med Opholdet ved Udstederne i Julianehaabs Distriktet.

Nedenstaaende lille Tabel viser, hvor de Folk fra Angmagsalik, der vare rejste Syd paa siden 1884, boede i 1892:

Sted	Mænd	Kvinder	Ialt
Umivik 64°20' N.Br. . . .	38	48	86
Igdloluarsuk 63½° N.Br.	3	5	8
Orkua 63½° N.Br.	9	7	16
Sted ubekjendt	2	6	8
Ialt . . .	52	66	118

Af Fødsler fik vi, som nævnt, opgivet 92, deraf vare de 42 Drengene, de 50 Piger; det maa imidlertid bemærkes, at vi ikke fik nogen Opgivelse paa de Børn, som ere fødte efter 1884 men vare døde, inden vi foretoge vor Optælling. Disse ere altsaa ikke indbefattede i ovenstaaende Tal. I Virkeligheden er saaledes Antallet af Fødsler noget større end her angivet.

I de 8 Aar var der forefaldet 107 Dødsfald. Af de Døde vare 57 Mænd og 50 Kvinder. (Heri er altsaa heller ikke medregnet de før omtalte Børn, fødte efter 1884, men døde inden 1892).

Alder.	Mænd	Kvinder	Ialt
0—10 Aar .	6	3	9
11—20 — .	7	12	19
21—30 — .	12	6	18
31—40 — .	13	14	27
41—50 — .	11	8	19
51—60 — .	5	4	9
over 60 — .	3	2	5
	57	49*)	106

*) For een Kvindes Vedkommende var ingen Alder opført.

I foranstaaende Tabel ere Dødsfaldene ordnede efter Alder. Vi kunde ikke faae nogen bestemt Angivelse af, hvornaar de forskjellige Mennesker vare døde, og jeg har derfor lagt 4 Aar (det halve Tidsforløb mellem 1884 og 1892) til de i Capitain Holms Liste anførte Aldere. Selvfølgelig kan Tabellen derfor kun tjene som en Antydning.

Det sees heraf, at de hyppigste Dødsfald, saavel for Mænd som for Kvinder, forekomme i Alderen mellem 30 og 40 Aar. Tager man Gjennemsnitsalderen for alle de Døde, bliver denne 33,2 Aar for Mænd og 32,8 Aar for Kvinder. Den ældste af de afdøde Mænd var c. 65 Aar, den ældste Kvinde c. 60 Aar. I Forbindelse hermed kan det anføres, at den ældste levende Mand i 1892 var c. 60 Aar, medens den ældste levende Kvinde, Kavauvak ved Ingmikertok, allerede i Capitain Holms Liste er anført at være 65 Aar, altsaa i 1892 var over 70 Aar.

Den følgende Tabel viser Dødsaaarsagerne, idet det maa erindres, at det for Sygdommes Vedkommende var meget vanskeligt at faae en paalidelig Definition; de ere derfor ogsaa kun angivne under Et.

	Mænd	Kvinder	Ialt
Sygdom	36	40	76
Voldsom Død	16	5	21
Ubekjendt Dødsaaarsag. .	5	5	10
Ialt . . .	57	50	107

Omtrent 20 % af samtlige Dødsfald skyldes altsaa en voldsom Død. Disse Dødsfald fordele sig saaledes:

Otte Mænd omkom i Kajak, to Mænd bleve dræbte af Bjørne, en Mand var faldet gjennem Isen og druknet, og en var druknet i en Ferskvandssø. En Kvinde var fundet død ved Stranden,

og en anden Kvinde var styrtet ned af et Fjæld og havde slaet sig ihjel.

En Mand og tre Kvinder havde begaaet Selvmord ved at kaste sig i Havet. De to af disse vare gamle Folk, der kastede sig i Havet paa Grund af Sygdom; den tredie, en Kone paa c. 40 Aar, druknede sig rimeligvis paa Grund af Sult. Vi fik ikke at vide, hvorfor den fjerde, en Pige paa 20 Aar, havde taget Livet af sig.

Tre Mænd bleve myrdede; de to af disse bleve harpunerede af en Mand, Ilisimartek, der senere rejste Syd paa, hvor han atter gjorde sig skyldig i to Mord, hvorfor hans Rejseledsagere skød ham.

Efter at Storm og Is i nogle Dage havde forhindret vor Afrejse fra Tasiusak, kunde vi endelig den 26. September gaa tilsøes. Isen laa temmelig spredt, og man kunde se aabent Vand paa den anden Side af den. Om Morgenen lettede vi og stode i temmelig spredt Is omtrent retv. Syd i. Noget længere ude kom der tættere Strimler, men bag dem igjen mere spredt Is. Kl. 2 Em. vare vi klar af Iskanten, der her laa c. 4—5 Mil af Landet. Nogle Isfjelde laa endnu udenfor os, og om Natten passerede vi det sidste af disse, som omtrent laa 15 Mil fra Kysten. Hermed toge vi Afsked med de arktiske Egne.

Efter en heldig Hjemrejse ankom vi den 12. Oktober til Kjøbenhavn.

Fortegnelse over Teltpladserne.

Dato	Teltplads Nr.	Sted	N. Br.	V. Lgd.	
Baadtoure Sommeren 1891.					
9/8—10/8	1	Gaasefjord Nordkyst	70°18'5	26°36'	
11/8—12/8	2	Føhnfjord Nordside	70°29'	27°1'	
14/8—17/8	3	SO. for Røde Ø	70°28'	28°3'5	Misv. 46°42' (Vedel).
15/8—16/8	4	Kobberpynt i Vestfjord	70°33'	28°22'	
3/9—4/9	5	Bregnepynt	70°55'5	25°16'	
4/9—10/9	6	Syd Cap	71°18'	25°6'	
5/9—8/9	7	Nordbugt i Nordvestfjord	71°34'5	26°24'	Misv. 45°4' (Vedel).
8/9—9/9	8	Stormpynt i —	71°26'5	25°30'	Misv. 45°50' (Vedel).
10/9—11/9	9	Bjørneøer	71°5'5	25°28'	
23/9—25/9	10	Syd Bræ	70°10'5	26°10'	
1ste Slædetour 1892.					
27/3—28/3	1	Føhnfjord	70°30'	26°39'	
28/3—30/3	2	—	70°28'	27°10'	
30/3—31/3	3	—	70°25'5	27°37'5	
31/3—1/4	4	—	70°25'5	27°57'	
1/4—3/4 } 18/4—19/4 }	5	SO. for Røde Ø	70°28'	28°3'5	
3/4—4/4	6	Røde Fjord	70°37'5	28°0'	
4/4—5/4	7	Sydpynnten af Stor Ø	70°45'5	27°37'	
5/4—6/4	8	Snesund	70°47'5	27°29'	
6/4—7/4	9	—	70°50'5	27°15'	
7/4	10	NO.-Pynnten af Stor Ø	70°53'5	27°6'5	
8/4	11	Rypefjord	70°59'5	27°29'	
9/4—10/4	12	Bunden af Rypefjord	71°9'0	27°53'	
10/4—11/4	13	Terrassepynt i —	71°6'	27°38'	
12/4	14	Pynnten mellem Rype- og Harefjord	70°56'0	27°30'	
13/4	15	Harefjord	70°58'0	27°48'5	
13/4—14/4	16	—	70°57'5	28°0'	
15/4	17	Røde Pynt	70°51'	27°43'	
16/4	18	Røde Fjord	70°41'5	27°59'	
17/4	19	Langenæs i Røde Fjord	70°35'	28°11'	
19/4—20/4	20	Føhnfjord	70°26'	27°30'	
20/4—21/4	21	—	70°28'	26°44'	

Dato	Telt-plads Nr.	Sted	N. Br.	V. Lgd.
2den Slædetour 1892.				
1/5—2/5	1	Føhnfjord	70°28'	26°44'
2/5—3/5	2	—	70°26'5	27°31'5
3/5—5/5 } 14/5—15/5 }	3	SO. for Røde Ø	70°28'	28°3'5
5/5—8/5 } 12/5—13/5 }	4	Kobberpynt	70°33'	28°22'
9/5—10/5	5	Ispynt i Vestfjord	70°27'5	29°58'
11/5	6	Fladepynt i —	70°30'	28°39'
13/5	7	Renodde	70°30'5	28°16'
15/5—16/5	8	Hjørnedal	70°21'5	28°8'
17/5	9	Morænepynt i Føhnfjord	70°26'	27°48'5
18/5	10	Føhnfjord	70°28'	26°48'
3die Slædetour 1892.				
28/5	1	Gaasefjord Nordside	70°18'5	26°27'5
29/5	2	— —	70°14'5	27°8'0
30/5—31/5	3	— —	70°7'5	27°28'0
31/5—1/6 } 0g 3/6 }	4	— —	70°5'5	27°45'0
1/6—3/6	5	Bunden af Gaasefjord	70°5'5	28°23'5
4/6—5/6	6	Gaasefjord Sydside	70°9'0	27°3'5
6/6	7	— —	70°14'0	26°30'0

Bemærkninger til Kaartet.

Paa det medfølgende Kaart er med Farve aflagt de Landstrækninger, som Expeditionen fik Lejlighed til at kaartlægge, medens de, der hidrøre fra Scoresby og fra 2den tyske Nordpolarexpedition ikke ere aflagte med Farve.

Vor Kaartlægning falder i to Dele, nemlig 1) Yderkysten mellem 73¹/₂° og 72° N.Br. og mellem 70° og 69° N.Br., som er aflagt efter Pejlinger og Vinkler fra Skibet, medens vi med dette gik

Syd efter, og 2) det Indre af Scoresby Sund, der hovedsagelig er aflagt efter den mere nøjagtige og detaillerede Opmaaling, der blev foretaget paa Baadrejserne og Slædetourene.

I de Dage, da vi med «Hekla» efter at have været i Land ved Hold with Hope stode Syd efter, var Afstanden til Kysten gennemsnitlig 8—10 Mil. Det er derfor klart, at Kysten kun kunde skitseres i store Træk, og at selve Kystcontouren ikke med Bestemthed kunde angives, da den i Reglen var under vor Horizont. Denne Kaartlægning maa derfor nærmest betragtes som en Korrigering af de tidligere med Hensyn til Beliggenheden, uden at kunne gjøre Krav paa nogen Nøjagtighed.

Ved Hold with Hope er der aflagt nogle Terrainforhold, som vi fik Lejlighed til at lære at kjende ved vor Jagttour her den 20. Juli, men vort Kaart over Sydkysten stemmer forøvrigt godt med det fra den tyske Expedition.

Bonteko Øen have vi maattet flytte c. 8 Kvml. i NNO.-lig Retning fra det Sted, hvor den hidtil var angivet i Kaartet. Øen er ikke høj og ikke fuld af takkede Fjælde, som man skulde tro efter Scoresby's Toning. Vi havde Lejlighed til i nogle Dage at se Øen paa temmelig nært Hold, 3—4 Mil. Den bestaaer rimeligvis af Basalt. Sydsiden dannes af et temmelig lavt og fladt Forland, der ganske jævnt skraaner op mod Midten af Nordkysten. Her hæver Landet sig noget brattere og danner et Plateau, hvis Højde jeg anslog til c. 1000 Fod o. H. Øen var fuldstændig snefri, saalænge vi havde den i Sigte, og var meget kjendelig ved sin rødbrune Farve.

Cap Graah, Syd for Franz Josephs Fjord, have vi maattet flytte noget Øst efter og Cap Humboldt noget Vest efter. Saavel Nord som Syd for det sidstnævnte Forbjerg, strækker der sig temmelig dybe og brede Fjorde indefter.

Landet mellem Cap Laplace og Cap Freycinet synes derimod at danne et samlet Complex, i hvilket der imidlertid findes flere smalle Fjorde eller Dalstrøg.

Cap Laplace er meget kjendeligt; det har Form som en afstumpet Kegel, paa hvilken findes et bredt, horizontalt Baand af en lys Stenart.

Noget Syd for Cap Laplace, og adskilt derfra ved en Lavning, er der et andet kjendeligt Fjæld med en snebar, rund Top.

Cap Freycinet er derimod ikke altid saa let at finde, da der i en lang Række ligger flere Fjælde, som ligne hverandre. Mellem Cap Freycinet og den runde Top synes der at gaa en mindre Fjord ind. Længere Vest paa findes nogle meget høje Fjælde.

Syd for Cap Freycinet er der en bredere Havarm, og paa den anden Side af denne ligger en større Ø, hvis Østende Scoresby kaldte Cap Parry. Dette Forbjerg er paa Kaartet flyttet c. 5 Kvml. Vest efter, medens Øen forøvrigt har beholdt den Kystcontour, som er angivet af Clavering.

Ligeledes er Traill Øen blevet flyttet et lignende Stykke Vest efter, men har bibeholdt den af Scoresby angivne Contour.

Bag Cap Parry og Traill Øen kunde vi se forskellige Landstrækninger, men uden at vi kunde kaartlægge dem. Kun de høje Werners Bjerger kunde man bestandig skjælne og pejle; de ere sikkert mindst 10,000 Fod høje.

Fra 72° Br. til Munden af Scoresby Sund er Yderkysten aflagt efter Scoresby's Angivelse. Vi passerede nemlig denne Kyststrækning under en Snestorm og saa hurtigt, at al Opmaaling var umulig, uagtet vi kun vare c. 1 Mil af Liverpool Kysten. Canning Øen skulde efter vore Maalinger flyttes noget Vest paa; men, da vi kun have Sigter til denne Ø paa en temmelig stor Afstand Nord fra, har jeg bibeholdt Scoresby's Angivelse.

Der er imidlertid foretaget den Forandring, at den Fjordarm, der Nord om Liverpool Kysten strækker sig Syd efter, og som efter Scoresby's Kaart staaer i Forbindelse med Hurry Inlet, er bleven lukket, da det viste sig, at Hurry Inlet er en Fjord.

Fra Cap Brewster til Cap Barclay er Kysten aflagt efter vore egne Maalinger; disse stemme ikke ganske med Scoresby's, navnlig hvad Øernes Beliggenhed angaaer.

Det Indre af Scoresby Sund er, som nævnt, aflagt efter vore egne Maalinger og Observationer og selvfølgelig med en betydelig større Grad af Nøjagtighed end Yderkysten. Dog er det muligt, at den nordlige Del af Jamesons Lands Vestkyst ikke er ganske nøjagtig, da den er aflagt ved Depressionsvinkler fra et mindre Fjæld ved Syd Cap, og da den lave, flade Kyst ikke frembyder kjendelige Punkter at sigte til.

Fordampnings- og Smeltningforsøg.

For at se Forholdet mellem de forskellige Issorters Fordampning i Luften og Smeltning i Vandet, blev der under Overvintringen foretaget et Par Forsøg.

Det første af disse begyndte den 21. Oktober 1891. Der blev taget Stykker af tre Slags Is:

Bræis fra et lille Isfjæld i Havnen,

Klar Fjordis fra Fjorden udfør Stationen og

Is fra Havnen. Denne Is bestod for største Delen af frosset Snesjap.

Af hver Sort Is blev der tildannet to nogenlunde regelmæssige Stykker. Af disse blev det ene lagt til Fordampning i Luften udsat for Vind og Sol, medens det andet blev nedsænket til 4 Favnes Dybde under Isen i Havnen.

Stykkerne havde følgende Dimensioner og Vægt:

Nr. 1 Bræis	20 ^{cm} × 15 ^{cm} × 30 ^{cm}	7,70 Kg.
- 2 —	29 × 30 × 20	16,50 —
- 3 klar Fjordis	38 × 28 × 11	10,80 —
- 4 — —	38 × 37 × 14	15,25 —
- 5 Is fra Havnen	38 × 20 × 28	18,50 —
- 6 — —	40 × 24 × 18	16,25 —

Nr. 2, 4 og 6 bleve sænkede i Havnen.

Havvandets Temperatur i 4 Fv. Dybde var under Forsøget ÷ 0,°9.

Den 28. Oktober blev der endvidere tildannet to Stykker Is fra en lille Ferskvandssø.

Nr. 7	22 ^{cm} × 40 ^{cm} × 18 ^{cm}	12,75 Kg.
- 8	23 × 40 × 19	16,20 —

Nr. 7 blev lagt til Fordampning i Luften, medens

Nr. 8 blev sænket i Havnen.

Resultatet af Forsøget vil sees af omstaaende Tabel.

Det fremgaaer af denne, at der i Vintermaanederne kun finder en meget ringe Fordampning Sted. Gjennemsnitsværdierne af Fordampningen, for hele det Tidsrum Forsøget varede, ere meget nær de samme for alle fire Slags Is, nemlig mellem 0,24 % og 0,28 % pr. Døgn.

Det vil endvidere sees, at der i Oktober og November, i hvilke Maaneder vi ikke havde nogen stærk udpræget Føhnstorm, saa godt som ingen Fordampning har fundet Sted. I December og Januar, hvor vi havde flere Føhnstorme med forholdsvis høj Temperatur og ringe Fugtighedsgrad, er Fordampningen derimod større.

Isens Afsmeltning i Vandet gaaer betydelig hurtigere for sig, og der er her en ikke ringe Forskjel paa den Hastighed, med hvilken de forskellige Slags Is smelter.

For Fjordisen og Ferskvandsisen er Smeltningen størst, nemlig 25 % pr. Døgn; derefter kommer Isen fra Havnen med 14,3 % pr. Døgn og sidst Bræisen med 5,9 % pr. Døgn.

Det vil sees, at i det første Døgn, efter at Forsøget er begyndt, finder der ingen Afsmeltning Sted; de to af Isstykkerne have endog tiltaget i Vægt. Dette ligger dels i, at det Net, i hvilket Isstykkerne bleve nedsænkede, er blevet vandtrukket, men for Nr. 6's Vedkommende ogsaa i den Omstændighed, at der havde dannet sig et Lag Is uden om Nettet. Isstykket havde altsaa forinden Nedsænkningen havt en saa lav Temperatur, at den bragte det omgivende Vand til at fryse. Ved Beregningen af Afsmeltningen er der derfor ikke taget Hensyn til det første Døgn.

Den 10. December blev der begyndt paa et andet Forsøg for at se Forskjellen paa Isens Smeltning i Strømfarvand og i

Tabel over Fordampnings- og Smeltningforsøg ²¹/₁₀ 91 — ²⁶/₁ 92.

Datum	Kl.	Tidsforløb siden sidste Vejning.	Nr. 1 Bræis		Nr. 3 Fjordis		Nr. 5 IsfraHavnen		Nr. 7 Ferskv. Is		Nr. 2 Bræis		Nr. 4 Fjordis		Nr. 6 Is fraHavnen		Nr. 8 Ferskv. Is	
			Vægt. Kg.	Fordampning. Kg.	Vægt. Kg.	Fordampning. Kg.	Vægt. Kg.	Fordampning. Kg.	Vægt. Kg.	Fordampning. Kg.	Vægt. Kg.	Afsmeltning. Kg.	Vægt. Kg.	Afsmeltning. Kg.	Vægt. Kg.	Afsmeltning. Kg.	Vægt. Kg.	Afsmeltning. Kg.
1891 Okt. 21.	2 Em.	—	7.70	—	10.80	—	18.50	—	16.50	—	15.25	—	16.25	—		
22.	10 Fm.	21 Tim.	7.60	0.10	10.70	0.10	18.25	0.25	16.50	0.00	15.50	-0.25	18.30	-2.05		
23.	10 —	24 —	7.50	0.10	10.60	0.10	18.00	0.25	16.00	0.50	11.10	4.40	16.25	2.05		
24.	12 Md.	26 —	7.45	0.05	10.50	0.10	18.00	0.00	15.50	0.50	7.70	3.40	15.00	1.25		
25.	10 Fm.	22 —	7.40	0.05	10.50	0.00	18.00	0.00	15.00	0.50	4.80	2.90	14.00	1.00		
26.	10 —	24 —	7.40	0.00	10.45	0.05	17.75	0.25	14.80	0.20	0	4.80	13.00	1.00		
27.	10 —	24 —	7.40	0.00	10.45	0.00	17.25	0.50	14.75	0.05	7.00	6.00	16.20	—
28.	11 —	25 —	7.40	0.00	10.50	-0.05	17.75	-0.25	12.75	—	14.50	0.25	2.20	4.80	11.90	4.30
29.	1 Em.	26 —	7.35	0.05	10.40	0.10	17.75	0.00	12.60	0.15	14.00	0.50	0	2.20	7.00	4.90
30.	11 Fm.	22 —	7.35	0.00	10.40	0.00	17.65	0.10	12.60	0.00	13.25	0.75	3.20	3.80
31.	10 —	23 —	7.40	-0.05	10.40	0.00	17.65	0.00	12.65	-0.05	12.50	0.75	0.20	3.00
Novbr. 1.	10 —	24 —	7.40	0.00	10.40	0.00	17.60	0.05	12.50	0.15	11.60	0.90						
2.	9 —	23 —	7.35	0.05	10.40	0.00	17.75	-0.15	12.60	-0.10	10.20	1.40						
3.	10 —	25 —	7.30	0.05	10.40	0.00	17.50	0.25	12.50	0.10	8.35	1.85						
4.	10 —	24 —	7.30	0.00	10.50	-0.10	17.50	0.00	12.50	0.00	7.00	1.35						
5.	10 —	24 —	7.30	0.00	10.40	0.10	17.70	-0.20	12.50	0.00	5.60	1.40						
7.	10 —	48 —	7.30	0.00	10.35	0.05	17.50	0.20	12.30	0.20	1.20	4.40						
9.	10 —	48 —	7.25	0.05	10.40	-0.05	17.50	0.00	12.50	-0.20	0							
16.	12 Md.	7 Døgn	7.30	-0.05	10.40	0.00	17.50	0.00	12.50	0.00								
30.	10 Fm.	14 —	7.15	0.15	10.30	0.10	17.25	0.25	12.25	0.25								
Dechr. 14.	10 —	14 —	6.30	0.85	9.10	1.20	15.50	1.75	11.00	1.25								
1892 Jan. 5.	12 Md.	22 —	6.20	0.10	9.10	0.00	15.20	0.30	10.50	0.50								
26.	10 Fm.	21 —	5.60	0.60	8.30	0.80	13.50	1.70	9.50									
Fordampn. } Afsmeltning. }	pr. Døgn		0.28 %		0.24 %		0.28 %		0.28 %		5.9 %		25 %		14.3 %		25 %	

stillestaaende Vand. Der blev tilhugget to Stykker Saltvandsis og to Stykker Bræis, som fik følgende Dimensioner

Nr. 1 Saltvandsis	31,5 ^{cm} × 43 ^{cm} × 38 ^{cm}	Vægt 48,25 Kg.
- 2 —	31,5 × 34 × 44,5	— 48,5 —
- 3 Bræis	32,5 × 37,5 × 39	— 40,5 —
- 4 —	25,5 × 35,5 × 43	— 31,0 —

Nr. 1 og 3 bleve sænkede 2 Fv. under Isen i Havnen,

- 2 - 4 — — 2 - — — paa Fjorden.

Vandets Temp. i Fjorden og i Havnen var den 17. December i 2 Fv. Dybde

med stigende Vande ÷ 1° 6

— faldende — ÷ 2° 0.

Tablet over Forsøget i December.

	Saltvandsis				Bræis			
	Nr. 1 i Havnen		Nr. 2 i Fjorden		Nr. 3 i Havnen		Nr. 4 i Fjorden	
	Vægt Kg.	Afsm.	Vægt Kg.	Afsm.	Vægt Kg.	Afsm.	Vægt Kg.	Afsm.
10 Decbr. 10 Fm. .	48,25	—	48,50	—	40,5	—	31,0	—
— 2 Em. .	50	— 1,75	51	— 2,5	43,5	— 3,0	32,5	— 1,5
11 Decbr.	51	— 1	52	— 1	44,5	— 1,0	33	— 0,5
12 —	47,5	3,5	38,5	13,5	35,5	9,0	15	16
13 —	46	1,5	24	14,5	31	4,5	0	15
14 —	42,5	3,5	14	10	29	2		
15 —	38	3,5	0	14	25,5	3,5		
16 —	36	2	—		24,5	1,0		
Afsmeltn. pr. Døgn	5,9 %		25 %		9 %		50 %	

De i Havnen sænkede Isstykker bortsmeltede først fuldstændigt flere Dage efter.

Som det vil sees af Tabellen, er der ogsaa ved dette Forsøg i det første Døgn, saavel i Havnen som paa Strømmen,

en negativ Afsmeltning d. v. s. en Tilvæxt af Isen, som hidrører fra, at Isstykkerne, forinden de bleve sænkede i Vandet, henlaa flere Dage paa Isen, medens de bleve tilhuggede. De have derved antaget Luftens Kulde, og denne har da efter Nedsænkningen i Vandet i den første Tid været tilstrækkelig til at afkjøle det omgivende Vand, saa at Isdannelse kunde foregaa.

Først mellem den 11. og 12. begynder Afsmeltningen og foregaaer meget hurtigt, indtil den nydannede Is er smeltet bort, hvorefter Afsmeltningen i Havnen bliver langsommere. Paa Fjorden vedbliver derimod Afsmeltningen at foregaa med rivende Hastighed, saa at Nr. 4 er bortsmeltet den 13. og Nr. 2 den 15.

I Havnen ere Gjennemsnittsværdierne for Afsmeltningen henholdsvis c. 6 % og c. 9 % pr. Døgn, men ude paa Fjorden, hvor Strømmen har kunnet virke, beløber Afsmeltningen sig derimod til 25 % og 50 % pr. Døgn.

Det første Døgn er her ikke taget med i Betragtning.

Nogle Temperaturer fra Storisen.

Den 4. Juli 1891, da Skibet var fortøjet ved en Isflage paa $72^{\circ}46'$ N.Br. og $0^{\circ}13'$ Ø.Lgd., i Kanten af Isen, blev der anstillet nedenfor anførte Temperaturmaalinger. Flagen havde en temmelig regelmæssig Form, var 80 Skridt lang og 40 Skridt bred. Gjennemsnitshøjden over Vandet ansloges til 2 Fod.

Paa Isen var der flere Vandpytter, indtil i Fod dybe. Der blev boret to Huller paa 60^{cm} og 100^{cm} Dybde, og i Hullerne blev der nedstukket Klippethermometre, der havde samme Diameter som det Bor, med hvilket Hullerne vare borede. Hullerne bleve foroven tætnede med Issjap.

Oven paa Isen laa et kornet Lag af Iskrystaller. Lagets Tykkelse var 7^{cm} . Den kornede Form er rimeligvis forårsaget ved Afsmeltningen.

Følgende Temperaturer bleve maalte:

Luftens Temperatur paa Skibet	— $0^{\circ},5$
— — — Isen	— $0,3$
Havvandets Temperatur i Overfladen	— $0,1$
— — — 2 Fv. Dybde	+ $0,2$
— — — 5 — —	+ $0,2$
Temp. mellem Kornene paa Isens Overfl.	+ $0,4$
— i 7^{cm} Dybde ved Overgangen fra Korn til fast Is	$0,0$
Temperaturen i Isen i 60^{cm} Dybde	— $1,05$
— — — 100^{cm} —	— $1,30$

Den 11. Juli 1891, da Skibet var forløjet ved en Flage paa $75^{\circ}37'N.Br.$ og $6^{\circ}40'V.Lgd.$, c. 25 Mil indenfor Iskanten, anstilledes lignende Observationer.

Flagen var c. $\frac{1}{2}$ □ Kvml. stor. Gjennemsnitshøjden over Vandet ansloges til 4 Fod, men der var Højder indtil 12—15 Fod.

Ovenpaa Isen laa der ogsaa her et Lag af kornede Iskrystaller. Lagets Tykkelse varierede mellem 7^{cm} og 20^{cm} .

Der blev boret tre Huller i Isen, efter at først det kornede Lag var skuffet bort. Isen var haard at bore i indtil 60^{cm} fra Overfladen, hvor den blev blød. Hullerne løb fulde af Vand, som dog ikke har kunnet paavirke Temperaturen, da Thermometrene fyldte Hullerne.

Følgende Temperaturer bleve maalte:

Luftens Temperatur ombord i Skibet	+ 0,5
— — — paa Isen	+ 0,6
Havvandets Temperatur i Overfladen	— 0,1
— — — 2 Fv. Dybde	— 0,1
— — — 5 — —	— 0,2
Temperatur i Kornlaget, Overfladen	+ 0,4
— - - i 10^{cm} Dybde	+ 0,1
— - - i 20^{cm} — ved den faste Is	0,0
— - den faste Is i 28^{cm} Dybde	— 0,40
— - — — 50^{cm} —	— 0,55
— - — — 100^{cm} —	— 1,30

